

Fondator:

Institutul Național al Justiției

Certificatul de înregistrare nr.5505 din 08.11.2006

Redactor-șef:

Vasile GUȚU, șef secție abilități non-juridice, relații cu publicul și editări, INJ

Colegiul de redacție:

Anastasia PASCARI, Director executiv al Institutului Național al Justiției

Andrei SMOCHINĂ, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie Stat și Drept

Gheorghe COSTACHI, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie Stat și Drept

Valeria ȘTERBEȚ, doctor în drept, judecător la Curtea Constituțională, formator INJ

Valeriu ZUBCO, doctor în drept, Procuror General al Republicii Moldova

Sergiu BRÎNZĂ, doctor habilitat în drept, profesor universitar, șef Catedră Drept Penal și Criminologie, USM, formator INJ

Elena BELEI, doctor în drept, șef Catedră Drept Procesual Civil, USM, formator INJ

Igor DOLEA, doctor în drept, membru al Consiliului Superior al Magistraturii

Gheorghe CREȚU, Președintele Consiliului INJ, judecător la Curtea de Apel Chișinău

Dumitru VISTERNICEAN, membru al Consiliului Superior al Magistraturii, formator INJ

Viorica PUICA, șef Direcție instruire și cercetare, INJ

Foto:

Ecaterina FISTICAN, Anastasia RUSSU

Editură și tipar:

Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”

Datele Institutului:

MD 2004. Moldova, Chișinău

str. S. Lazo, 1

tel: 232-700, fax: 232-755

e-mail: inj@inj.md

www.inj.md

Tiraj:

300 exemplare

Redacția nu-și asumă responsabilitatea pentru opiniile, sugestiile și concluziile exprimate de autorii materialelor cu caracter științific.

Distribuire gratuită

© Revista Institutului Național al Justiției

INTERVIUL NOSTRU	2
La întrebările Revistei răspunde domnul Gheorghe Crețu, președintele Consiliului Institutului Național al Justiției: <i>Să nu ne lăsăm duși de inerție .....</i>	2
VIAȚA INJ: CRONICA EVENIMENTELOR	5
Întrevederi, contacte, colaborări.....	5
ACTIVITATEA CONSILIULUI INJ	9
Ședințe și hotărâri	9
FORMAREA INIȚIALĂ	11
Concursul de admitere 2011: exigență, competiție, emoții.....	11
Lansarea cursului de formare inițială 2011	15
FORMAREA CONTINUĂ	18
Seminare, „mese rotunde”, ateliere de lucru	18
FORMAREA FORMATORI	27
Întrevederea formatorilor INJ.....	27
SĂ VORBIM, SĂ SCRIM CORECT	28
DOCTRINĂ	29
Gheorghe Costachi Conținutul și valoarea culturii juridice într-un stat de drept	29
Gheorghe Baciu Agresivitatea umană și actele de violență în aspect medico-socio-juridic.....	35
DISCUȚII, PROPUNERI, SUGESTII.....	38
Sergiu Furdul Colegiul de calificare: evaluarea profesională a judecătorilor	38
MECANISME INTERNAȚIONALE.....	44
Luciana Iabangi, Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului.....	44
TRIBUNA AUDIENTULUI: INVESTIGAȚII ȘTIINȚIFICE.....	48
Iurie Lealin Semnele estimative: cauzele utilizării legislative, mecanismul reglementării juridico-penale.....	48
MAXIME ȘI CUGETĂRI	55
Să învățăm din înțelepciunea altora.....	55

INTERVIUL NOSTRU

SĂ NU NE LĂSĂM DUȘI DE INERȚIE

La întrebările Revistei răspunde domnul Gheorghe Crețu, președintele Consiliului Institutului Național al Justiției. Consiliul, potrivit legii, este organul suprem de conducere al Institutului Național al Justiției (INJ). De la începutul activității, în fruntea acestuia s-au aflat doi președinți. Nu demult a expirat un an de la alegerea noului, celui de-al treilea președinte. Acesta este domnul Gheorghe Crețu, judecător la Curtea de Apel Chișinău. Cu acest prilej, i-am adresat câteva întrebări.

– Prin ce este semnificativă, în opinia dumneavoastră, perioada care s-a scurs de la alegerea în funcția de președinte al Consiliului Institutului Național al Justiției? Care acțiuni le considerați cele mai importante, relevante întru asigurarea bunei activități a Institutului?

– Pot afirma cu toată certitudinea că în această perioadă Consiliul a activat în strictă conformitate cu exigențele legii, dar și cu cerințele timpului, reacționând practic la toate necesitățile Institutului care urmau a fi soluționate cu implicarea noastră. Ne-am străduit să nu se resimtă trecerea de la o componență la altă componență a Consiliului, fiindu-ne utilă în acest sens și experiența unor colegi care au deținut anterior un atare mandat. Pe parcurs, au fost luate în dezbatere zeci de chestiuni și adoptate respectiv hotărâri menite să permită desfășurarea în condiții normale a instruirii candidaților la funcțiile de judecător și de procuror, perfecționarea profesională a judecătorilor și procurorilor în funcție, precum și a altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției.

Dintre acestea aș menționa aprobarea componenței Comisiei pentru examenele de admitere la studii 2010 și a Planului de învățământ pentru cursurile de instruire inițială 1 octombrie 2010 – 31 martie 2012. De asemenea, după coordonare cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, Consiliul a aprobat planul de formare continuă a judecătorilor și procurorilor pe semestrul al II-a 2010, apoi și cel pe semestrul întâi al anului 2011. Urgent a trebuit să luăm în dezbatere chestiunea privind proiectul bugetului INJ pentru anul 2011.

O acțiune foarte importantă a Consiliului în perioada respectivă a fost organizarea și desfășurarea concursului pentru suplینirea funcției vacante de director executiv al INJ, în acest post fiind aleasă doamna Anastasia Pascari, judecător la Curtea Supremă de Justiție.

Am enumerat doar câteva acțiuni ale Consiliului INJ efectuate în 2010. Unele dintre ele au fost similare și în activitatea noastră din 2011, cum ar fi aprobarea Raportului privind activitatea Institutului în anul 2010, a planurilor de învățământ, a componenței comisiei de examinare a absolvenților și cea de admitere a audienților la Institut, a rezultatelor examenelor de absolvire a cursurilor de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror, a rezultatelor concursului de admitere pentru perioada 3 octombrie 2011 – 31 martie 2013, alte chestiuni importante.

Sunt însă și anumite deosebiri, ele fiind dictate de noile circumstanțe apărute pe parcurs, în primul rând având în vedere reforma în justiție și rolul Institutului în acest proces de o semnificație deosebită.

Mă refer aici la examinarea și aprobarea în prima lectură a Strategiei de dezvoltare și consolidare a capacităților instituționale, manageriale și didactico-științifice ale INJ pe anii 2011-2014 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestei strategii. Sunt două lucrări foarte serioase, de o mare importanță pentru existența Institutului, pentru aprofundarea și sporirea autorității acestuia ca instituție de învățământ. Strategia cuprinde situația curentă la INJ, cadrul de politici publice, propuneri concrete de consolidare a procesului de formare inițială și continuă, de modificare și completare a legislației aferente, având în vedere experiența acumulată deja pe parcursul celor cinci ani de activitate a Institutului Național al Justiției, dar și performanțele altor instituții similare de peste hotare.

În contextul dat, menționez că asigurarea unei pregătiri adecvate a judecătorilor și procurorilor, a altor specialiști care înfăptuiesc justiția, inclusiv prin reformarea și eficientizarea activității Institutului Național al Justiției, este una din acțiunile Guvernului Republicii Moldova preconizate pentru perioada 2011-2014, ur-

mând a fi elaborate și proiecte de amendare a cadrului normativ, de ajustare a cadrului legal la standardele europene.

De aici și implicarea Consiliului, potrivit atribuțiilor, dar și responsabilitatea ce-i revine. Susținem ideea ca INJ să devină un pilon de bază privind instruirea inițială și continuă a tuturor persoanelor care participă la desfășurarea justiției. Avem susținerea deplină a ministerului Justiției în sensul dat și sperăm că propunerile noastre vor fi luate în seamă și acceptate de Parlament pentru ajustarea cadrului legal la noile provocări și necesități.

– Ați vorbit de planurile de învățământ. Ele nu vi se par prea voluminoase? Este oare necesar ca un licențiat în drept, după patru ani de studii, să mai învețe 18 luni la Institutul Național al Justiției? Nu se transformă astfel INJ într-o instituție care vine să lichideze golurile facultăților de drept? Poate este bine ca să consolidăm procesul de studii la aceste facultăți, după exemplul altor țări?

– Formarea inițială este una din condițiile obligatorii, după caz, pentru numirea în funcțiile de judecător sau de procuror. Or, planurile de învățământ se întocmesc în conformitate cu necesitățile de instruire a unor asemenea specialiști. Trebuie însă să menționez că aceste planuri se perfecționează permanent, având în vedere și modificarea legislației, dar și cerințele față de magistrați și procurori. Ținem cont și de doleanțele, propunerile absolvenților. Nu demult Consiliul a aprobat Planul de învățământ privind instruirea inițială pe perioada 3 octombrie 2011- 31 martie 2013. Apoi iată, 70 la sută din acesta va constitui exercițiile practice. Adică, punem accentul pe acumularea de către viitorii judecători și procurori a deprinderilor de exercitare a atribuțiilor nemijlocit, de întocmire a diferitelor acte procesuale pe care ei trebuie să le execute în activitatea practică.

Evident, este mare responsabilitatea formatorilor, dar și a tutorilor de stagi. Este necesar ca pe parcursul studiilor să fie cât mai reușit îmbinate calitatea și măiestria de predare teoretică cu lecțiile practice, cunoștințele și deprinderile fiind apoi consolidate și aprofundate în timpul stagiului. Deci, sporește foarte mult rolul tutorelui de stagi în instanțele judecătorești și organele procuraturii.

Referitor la procesul de studii în facultățile de drept este o altă chestiune. Însă, cât de calitative ar fi acestea, totuna va fi nevoie de o instruire inițială la INJ. Putem discuta doar de perioada de formare inițială: ea poate fi mai mare sau mai mică. Deoarece anume la Institut se poate pune baza pregătirii judecătorilor, procurorilor, a altor specialiști care

contribuie la desfășurarea justiției. Nu întâmplător, tot mai mult este agreată ideea ca formarea inițială să fie o condiție obligatorie pentru numirea în funcțiile de judecător sau de procuror.

– Un domeniu important de activitate al INJ este formarea continuă. Fiind în funcția de judecător, dar exercitând și atribuțiile de Președinte al Consiliului INJ, cum apreciați delegarea magistraților la orele de instruire în cadrul Institutului Național al Justiției? Nu vi se pare că aceștia prea des sunt "rupți" de activitatea propriu-zisă?

– Nu încapă îndoială, organizarea instruirii continue a judecătorilor, procurorilor, a altor juriști care contribuie la desfășurarea justiției, este una prioritară la Institut, fiind și o preocupare importantă a Consiliului. Eficiența instruirii continue depinde de mai mulți factori. În primul rând, organizarea acestui proces urmează a fi coordonată permanent, și din timp, cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, de asemenea și cu participanții la genul dat de formare.

Un rol deosebit îl au formatorii. De ei în mare măsură depinde reușita studiilor, satisfacția profesională a audienților. Respectiv, conducerea INJ, Consiliul acordă o mare atenție procesului de formare a rețelei de formatori, de instruire a acestora.

După cum se știe, potrivit legii judecătorii și procurorii trebuie să frecventeze anual 40 de ore de instruire continuă. Iar asta presupune și o bună organizare a procesului de muncă propriu-zis. Nu e simplu. Însă o bună planificare, coordonare a acțiunilor INJ, a Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale și a judecătorilor și procurorilor însăși ar diminua esențial din "povara" resimțită la locul de muncă. Totuși, poate nu este necesar de a încerca să cuprindem necuprinsul. Poate ar trebui să punem mai mult accentul pe calitatea instruirii respective, să organizăm mai eficient acest proces. Mă gândeam ca magistrații, bunăoară, să fie detașați la Institut anual pe o săptămână întreagă.

Astfel, s-ar putea întocmi prealabil un orar, fiecare judecător ar ști din timp când urmează să se prezinte la INJ, în dependență de aceasta planificându-și munca. Deoarece instruirea este necesară, iar de aprofundarea cunoștințelor depinde calitatea justiției.

– Se discută chestiunea ca Institutul Național al Justiției să devină un centru unic de instruire a tuturor persoanelor care contribuie la înfăptuirea justiției. Care e părerea Dumneavoastră?

– Este o idee bună. Consider că în felul acesta vor fi concentrate toate resursele umane, financiare și de altă natură într-o realizare a unui singur scop principal: înfăptuirea cât mai calitativă a justiției. Însă pentru aceasta va trebui esențial consolidat Institutul. Am în vedere asigurarea cu spațiu pentru instruire. În acest scop ur-

liului. Dar e normal să fie așa. Consiliul este un organism viu. Or, numai discutând, pronunțându-ne sincer și deschis, dând dovadă de toleranță, de calitatea de a ne asculta și de a ne auzi unul pe altul, vom putea găsi consensul și adopta hotărâri echilibrate, bazate pe lege, necesare activității Institutului.

– Ați efectuat o vizită de lucru la Viena, Austria. Care a fost scopul, cu ce impresii ați revenit?

– Această vizită a fost efectuată în cadrul Programului Help II, pe linia Consiliului Europei, unde au participat reprezentanți din CSI și țările Europei de Est preocupați de domeniul instruirii judecătorilor și procurorilor. Am fost familiarizați și cu experiența Austriei la capitolul dat. În această țară, reciclarea anuală a judecătorilor și procurorilor este o obligație prevăzută de lege.

mează a fi terminată reparația clădirii Institutului. Dar asta nu salvează situația. Or, trebuie realizat proiectul de construcție a altor clădiri, proiect abandonat din lipsa resurselor financiare. Va fi necesar de mărit personalul INJ. Apar și alte chestiuni. Atrag atenția asupra acestor momente, să nu se creadă că este simplă traducerea în viață a ideii respective.

– Există anumite dificultăți pe care le întâmpină Consiliul INJ în exercitarea atribuțiilor?

– Nu aș putea spune că există anumite dificultăți majore, deoarece din Consiliu fac parte juriști cu o bogată experiență. Atât doar că noi toți ne executăm atribuțiile pe baze obștești, având fiecare locurile noastre de muncă remunerate. Iar activitatea în Consiliu ne ia din acest timp de muncă. Însă ne străduim să facem față, fiindcă am fost conștienți din capul locului unde candidăm.

Da, uneori există anumite divergențe în abordarea anumitor probleme luate în dezbatere la ședințele Consi-

liului. În 2008 aici a fost adoptat un curriculum de drepturile omului pentru viitorii judecători și procurori, care se predă atât pentru participanții la instruirea continuă cât și cea inițială, în calitate de formatori fiind antrenați judecătorii și procurorii cu un stagiu bogat în profesie, cât și alte persoane din cadrul unor organizații internaționale, în funcție de specializare.

Evident, într-o deplasare scurtă este imposibil ”să cuprinzi” totul. Mie mi s-a părut interesantă instruirea la distanță. Dacă ea ar fi implementată, posibil că nu am întrerupe des judecătorii din procesul lor de muncă, ar fi mai reduse și cheltuielile de instruire.

În genere, consider că noi suntem obligați să studiem experiența altor state, să preluăm cele mai reușite modele de formare inițială și continuă, să aprofundăm cunoștințele audiențelor într-o obținere a rezultatului scontat: sporirea calității actului de justiție. Or, să nu ne lăsăm uneori duși de inerție.

VIAȚA INJ: CRONICA EVENIMENTELOR

ÎNTREVEDERI, CONTACTE, COLABORĂRI

În semestrul trei s-au dezvoltat în continuare relațiile de colaborare ale Institutului Național al Justiției cu diverse instituții, organizații internaționale și naționale pe dimensiunea perfecționării procesului de instruire inițială și continuă a judecătorilor, procurorilor, altor categorii de specialiști care contribuie la înfăptuirea justiției.

Relațiile de parteneriat și cooperare includ asistență didactică și metodică, informativ-cognitivă, financiară și de altă natură în scopul aprofundării și diversificării tematicii de studiere a materiei juridice, consolidării acțiunilor de transmitere la audienți a practicilor avansate de înfăptuire a justiției, de perfecționare a metodelor de predare într-o mai bună percepere de către ascultători a noilor cunoștințe și a deprinderilor performante etc. Ultimul timp specificul colaborării este marcat de reformele întreprinse în sistemele judiciar și de drept, în special în contextul strategiei de reformare a sectorului justiției și de rolul Institutului Național al Justiției în realizarea acestei strategii.

O întrevvedere interesantă și utilă în sensul dat s-a produs la 14 iulie, când Reprezentantul Companiei Tetra Tech DPK, Tiernan Mennen, a vizitat Institutul Național al Justiției, la solicitare. Evident, oaspetele a dorit în primul rând să se documenteze, să fie informat despre activitățile, atribuțiile principale, cât și despre necesitățile curente și de perspectivă ale Institutului într-o se putea orienta mai bine pe direcțiile de implicare a Companiei respective în acordarea de asistență.

Directorul executiv al Institutului Național al Justiției, Anastasia Pascari, i-a povestit cu amabilitate oaspetelui despre activitățile instituției, măsurile întreprinse pentru sporirea autorității INJ, ridicarea nivelului de instruire a viitorilor judecători și procurori, cât și a audienților din cadrul instruirii continue, rezervele existente, perspectivele dezvoltării, problemele cu care se confruntă și obiectivele curente care urmează a fi realizate.

La rîndul său, domnul Tiernan Mennen le-a povestit celor prezenți despre Compania Tetra Tech DPK, accentuând că aceasta este o organizație deja recunoscută în plan mondial care oferă management tehnic și servicii de consultanță pentru a ajuta țările în curs de dezvoltare.

Eforturile Companiei sunt orientate în special pentru a susține acțiunile de stabilire și consolidare a relațiilor de producție între stat și societate și de dezvoltare a sistemelor durabile între guvern și justiție, care sunt receptive, transparente, responsabile, echitabile și eficiente.

Promovînd principiile bunei guvernări și a statului de drept, Compania Tetra Tech DPK a contribuit la consolidarea reformelor în mai multe state, ultimul fiind Georgia, în cadrul unui proiect de realizare a reformei justiției.

În urma discuțiilor și informării reciproce, s-a convenit asupra necesității inițierii unei colaborări între Institutul Național al Justiției și Compania Tetra Tech DPK, avînd în vedere identificarea necesităților de reformare și asistență tehnică și aplicarea măsurilor de implementare a acestora. La final, oaspeții au menționat buna capacitate de instruire a INJ, faptul marcînd încrederea în succesul unei colaborări constructive.

La discuții au mai participat din partea Companiei Tetra Tech DPK, domnul Roman Chirca, reprezentant DPK Consulting, iar din partea INJ, doamnele Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, și Eugenia Kistruga, șefa secției resurse umane și documentare.

Tiernan Mennen, Roman Chirca și Anastasia Pascari

La 26 iulie 2011 Institutul Național al Justiției a fost vizitat de reprezentanții Proiectului Twinning „Suport pentru implementarea și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova”.

Consilierul Rezident al Proiectului Twinning în Republica Moldova, Kenneth Wright, a solicitat o întrevedere cu conducerea INJ pentru a prezenta propuneri de colaborare referitor la desfășurarea unor sesiuni de instruire a formatorilor naționali în materie de investigare a fraudelor și de soluționare a litigiilor din sfera drepturilor de proprietate intelectuală.

Întru ai imprima acestei întâlniri o atmosferă cât mai constructivă și competentă, doamna Anastasia Pascari a informat succint oficialul despre atribuțiile, activitățile Institutului, necesitățile și posibilitățile de instruire a audiențelor, inclusiv în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală. Dumneaei a confirmat faptul că o contribuție a instruirii în domeniul dat ar fi binevenită și este acceptată.

Reținem că Proiectul Twinning „Suport pentru implementarea și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova” este finanțat de Uniunea Europeană și implementat de către Oficiul Danez de Brevete și Mărci și Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România. Proiectul are ca obiectiv general îmbunătățirea, implementarea și aplicarea drepturilor de proprietate intelectuală în țara noastră.

Domnul Kenneth Wright a făcut o trecere în revistă a activităților Proiectului Twinning, oprindu-se mai detaliat asupra obiectivelor care urmează a fi realizate în Republica Moldova, inclusiv prin cooperare cu Institutul Național al Justiției. Astfel, Proiectul este divizat în trei componente, una din acestea având drept scop final ameliorarea aplicării drepturilor de proprietate intelectuală prin intermediul instruirii, inclusiv a judecătorilor și procurorilor în cadrul Institutului Național al Justiției.

Kenneth Wright și Victoria Muntean

Problema exercitării și respectării drepturilor de proprietate intelectuală există. Apar anumite dificultăți și în ceea ce privește aplicarea competentă a legislației în domeniu de către instanțele de judecată și organele procuraturii. Or, în plan mare, lasă încă de dorit aplicarea uniformă a legislației la soluționarea litigiilor ce țin de proprietatea intelectuală. De aceea, aprofundarea cunoștințelor în sfera dată, familiarizarea cu experiența altor state, studierea jurisprudenței CEDO în domeniu sunt acțiuni necesare și pot fi doar salutate, a accentuat directorul INJ, mai ales dacă acestea sunt susținute de către un Proiect atât de recunoscut și apreciat în toată lumea, cu rezultate durabile înregistrate în diverse colțuri ale globului.

La întrevedere s-a convenit că instruirea respectivă a judecătorilor și procurorilor se va desfășura în formă de seminare, ele urmînd a fi organizate în semestrul IV al anului 2011. Inițial, vor fi pregătiți formatorii în aspect penal și civil, în acest scop fiind invitați experți din Danemarca și România.

Ulterior, vor demara seminarele de instruire a judecătorilor și procurorilor.

Discuțiile asupra Proiectului Twinning din 6 septembrie „Suport pentru implementarea și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova” a continuat în prezența Consilierilor Rezidenți de Twinning, domnii Stephen Ruffle, expert, Uniunea Europeană, și Kenneth Wright, formator, evaluator în cadrul UNITAR, Institutul Națiunilor Unite pentru Instruire și Cercetare, însoțiți de Victoria Muntean, asistentul Consilierului Rezident de Twinning.

Doamna Anastasia Pascari a confirmat că INJ se va implica activ în procesul de organizare a unor seminare de formare a formatorilor naționali și de instruire a judecătorilor și procurorilor în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală.

Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană și implementat de către Oficiul Danez de Brevete și Mărci și Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România și are ca obiectiv general îmbunătățirea, implementarea și aplicarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova.

La întrevvedere au mai participat domnul Veaceslav Didăc, director executiv adjunct, doamnele Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, Ecaterina Popa, șefa secției instruire continuă, INJ, și Mariana Gornea, procuror, șef adjunct al secției minori și protecția drepturilor omului, Procuratura Generală.

Kenneth Wright, Victoria Muntean și Stephen Ruffle

Consultantul principal în supremația legii în cadrul Organizației Management Systems International, Washington, SUA, doamna Shelley Wieck, aflată în Republica Moldova în scopul identificării unor parteneri pentru implementarea Programului privind Consolidarea Instituțiilor Statului de Drept, finanțat de către Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID), a solicitat o întâlnire cu directorul executiv al Institutului Național al Justiției, doamna Anastasia Pascari.

Oaspetele a dorit să se documenteze din prima sursă referitor la activitățile INJ, atribuțiile date prin lege, contingentul de instruire, capacitatea de organizare a sesiunilor de învățământ. Întrevederea s-a produs la 7 septembrie în incinta Institu-

tului, la care au mai participat domnul Veaceslav Didăc, director executiv adjunct, doamnele Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, Ecaterina Popa, șefa secției instruire continuă, INJ.

Doamna Anastasia Pascari a informat oficialul de la Washington despre acțiunile principale ale Institutului în vederea pregătirii unor cadre competente pentru sistemul judecătoresc și organele procuraturii, menționând rolul sporit al acestuia mai ales în perspectiva implementării unor reforme substanțiale în domeniu, ridicarea nivelului de instruire a judecătorilor și procurorilor, a altor specialiști care contribuie la înfăptuirea justiției.

Institutul a fost și este disponibil pentru colaborare constructivă, cât mai utilă, cu toate organizațiile internaționale și naționale în vederea consolidării procesului de studii, implementării bunelor practici de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror, aprofundării în continuare a cunoștințelor magistraților, procurorilor, executorilor judecătorești, avocaților, grefierilor etc., a ținut să accentueze directorul executiv. În acest scop INJ dispune de un corp de formatori, atât practicieni, cât și teoreticieni, cu o bogată experiență și care, la fel, sunt permanent antrenați în diverse sesiuni de instruire, în special privind acumularea de noi competențe, cunoștințe, deprinderi practice, metode performante, cât mai accesibile și durabile de predare a materialului inclus în planul de învățământ.

Important este și faptul că Institutul este susținut de către Consiliul INJ, organ suprem de conducere al acestuia, așa încât colaborarea cu diverse structuri, inclusiv cu Organizația Management Systems Internațional, are un suport instituțional sigur.

Doamna Shelley Wieck a ținut să aducă la cunoștință menirea realizării în Republica Moldova a Programului privind Consolidarea Instituțiilor Statului de Drept, în primul rând prin contribuția maximal posibilă la lărgirea și aprofundarea capacităților instituționale, a transparenței și a responsabilității instituțiilor cheie ale sistemului judiciar în scopul garantării independenței și sporirii eficienței și profesionalismului întregului sistem judecătoresc.

Doamna Shelley Wieck (la dreapta)

Bojena Malanciuk

*I*nstitutul Național al Justiției are o bogată experiență de colaborare cu diverse structuri ale Consiliului Europei. Faptul este confirmat și de întrevederea din 8 septembrie a doamnei Anastasia Pascari cu doamna Bojena Malanciuk, coordonator regional de proiect, Secția de perfecționare a cadrelor din Directoratul general al Drepturilor Omului și Problemelor Juridice, Consiliul Europei.

Doamna Bojena Malanciuk a făcut o succintă prezentare a noului Program Comun al Uniunii Europene și Consiliului Europei „Consolidarea luptei împotriva rețelilor tratamente și a impunității”, inițiat ca urmare a Programului Comun „Combaterea rețelilor tratamente și a impunității”.

Implementarea acestui Program a început în luna iulie curent și se va desfășura pînă în 2013 în țările Caucazului de Sud, Republica Moldova și Ucraina, fiind finanțat de Consiliul Europei și Uniunea Europeană. Dumneai a evidențiat modalitatea de punere în aplicare a acestui Pro-

gram în Republica Moldova, monitorizarea căruia va a fi efectuată prin cooperarea interregională, a întâlnirilor periodice cu părțile interesate, inclusiv procurori, judecători, avocați și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale.

Doamna Anastasia Pascari a apreciat înalt suportul oferit de Programul Comun acordat Institutului Național al Justiției, datorită căruia a fost posibilă organizarea și desfășurarea activităților de instruire în domeniul combaterii rețelilor tratamente și a impunității prin prisma aplicării standardelor europene și internaționale. Aceste seminare s-au bucurat de o mare asistență, fiind considerate de participanți foarte interesante și utile, cunoștințele obținute urmînd a fi aplicate în activitatea de toate zilele atît de judecători, cît și de procurori.

Iată de ce solicitarea suportului Institutului de a se implica în organizarea și desfășurarea sesiunilor de instruire preconizate în cadrul Programului a fost susținută pe deplin, colaborarea însumînd coordonare de asistență și schimb de experiență.

*L*a 13 septembrie a avut loc întrevederea directorului executiv al INJ, Anastasia Pascari, cu reprezentantul Misiunii de monitorizare a Programului Danez de Combatere a traficului de ființe umane în Europa de Est și Sud-Est pentru anii 2009-2011, Julian Brett, reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe, Danemarca, Ruth Krcmar, Coordonator de program, combaterea traficului de ființe umane, și Kataryna Stolyarenko, specialist monitorizare și evaluare, OIM, Ucraina.

Identificarea și protecția persoanelor traficate, precum și consolidarea eforturilor structurilor de stat în vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen constituie obiectivul de bază al Programului, iar dezvoltarea unui parteneriat durabil dintre instituțiile de drept și ONG-le din țară denotă eficiența implementării acestuia.

În cadrul întrevederii, doamna Anastasia Pascari a apreciat colaborarea multilaterală stabilită cu Centrul Internațional „La Strada” și Organizația Internațională pentru Migrațiune, menționînd activitățile constructive și utile de instruire a procurorilor și judecătorilor în domeniul asistenței și protecției victimelor traficului de persoane și a violenței în familie, precum și în domeniul audierii copiilor victime-martori ai infracțiunilor cu caracter sexual.

Ruth Krcmar, Julian Brett și Kataryna Stolyarenko

Vizita oaspeților se datorează continuării colaborării, fapt pentru care reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe al Regatului Danemarccii a exprimat interesul sporit al Guvernului țării sale de a consolida capacitățile de combatere a acestui flagel, inclusiv în Republica Moldova, accentuînd asupra posibilităților de extindere a Program danez de combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2012-2013.

La întrevedere au mai participat, Veaceslav Didăc, director executiv adjunct, Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, Ecaterina Popa, șefa secției instruire continuă, INJ.

ACTIVITATEA CONSILIULUI INJ

PROIECTUL BUGETULUI INJ PE ANUL 2012

6 IULIE

Aprobarea componenței Grupului de lucru pentru elaborarea testelor și spețelor la concursul de admitere 2011 este una din chestiunile discutate în cadrul ședinței de către membrii Consiliului. Ședința a fost prezidată de domnul Gheorghe Crețu, președinte, judecător, Curtea de Apel Chișinău. Au participat doamna Anastasia Pascari, Director executiv, Veaceslav Didăc, director executiv adjunct, Institutul Național al Justiției.

Prin vot deschis și unanim, membrii Consiliului au aprobat competența Grupului de lucru care urma să elaboreze câte 100 de teste pentru fiecare disciplină și câte 100 de spețe la disciplinele drept civil, drept procesual civil, drept penal, drept procesual penal, reieșind din tematica aprobată pentru concursul de admitere din acest an.

În cadrul ședinței a fost luat în dezbateră și proiectul bugetului Institutului Național al Justiției pentru anul 2012. Audiind informația doamnei Anastasia Pascari, argumentele prezentate în temeiul necesităților reale de funcționare a Institutului, Consiliul a aprobat unanim proiectul în cauză.

Hotărârile au fost adoptate prin vot deschis și în unanimitate.

COMPLETAREA REȚELEI DE FORMATORI

1 SEPTEMBRIE

Completarea rețelei de formatori a Institutului Național al Justiției constituie un pas important spre realizarea unui proces de învățământ de înalt nivel în cadrul instruirii inițiale și continue a judecătorilor și procurorilor. Anunțarea concursului pentru completarea rețelei de formatori a fost una din chestiunile înscrise în ordinea de zi a ședinței.

Audiind informația prezentată de doamna Anastasia Pascari, Director executiv al Institutului Național al Justiției, privind necesitatea completării rețelei de formatori la unele domenii de drept, prin Hotărârea Consiliului INJ nr.9/2 din 01.09.2011 a fost anunțat concursul pentru completarea rețelei de formatori.

La concurs pot participa judecători, procurori, avocați, colaboratori ai sistemului penitenciar, cadre didactice din învățământul universitar care au o vechime în muncă de cel puțin 5 ani în specialitate, cunosc limba de stat și au o reputație profesională ireproșabilă. Drept civil, Drept constituțional, Drept contravențional, Drept execuțional, Drept fiscal, Drept vamal, Dreptul muncii, Drept succesoral, Dreptul la un proces echitabil pe cauze penale și prezentarea cauzei, Etica profesională a judecătorului, Etica profesională a procurorului, Particularitățile urmăririi penale și judecării infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei, Investigarea infracțiunilor cibernetice, Investigarea și judecarea infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcții de răspundere, Medierea, Mijloacele de garantare a executării obligațiilor civile, Probațiunea, Tehnologiile informaționale și Traficul de ființe umane sunt domeniile de drept la care participanții urmează să aplice, respectând un șir de condiții impuse de lege.

În cadrul aceleiași ședințe, membrii Consiliului INJ au luat în dezbateră să chestiunea privind aprobarea Comisiei pentru examenele de admitere 2011. Astfel, în cadrul Comisiei au fost aleși Alexandru Tănase, judecător la Curtea Constituțională, președintele Comisiei, membrii Svetlana Filincova, judecător la Curtea Supremă de Justiție, Dumitru Visternicean, judecător la Curtea Supremă de Justiție, membru al Consiliului Superior al Magistraturii, Viorel Morari, procuror-adjunct, Procuratura Anticorupție, Eduard Bulat, șef secție Procuratura Generală, și secretarul Comisiei Oxana Țurcanu, consultant în secția formare inițială, INJ.

MODIFICAREA CALENDARULUI DE DESFĂȘURARE A EXAMENELOR DE ADMITERE

9 SEPTEMBRIE

Luînd în considerație că la proba verbală din cadrul concursului de admitere din acest an au fost admiși mai mult de 140 de participanți care au acumulat la proba scrisă 50 și mai multe puncte, a fost prevăzută necesitatea modificării calendarului de desfășurare a concursului de admitere. Membrii Consiliului s-au întrunit pentru a pune în discuție această chestiune, dar și de a găsi o soluție în vederea asigurării unei bune desfășurări a examenelor de admitere.

Prin Hotărârea nr.10/1 din 09.09.2011 Consiliul a modificat calendarul de desfășurare a concursului de admitere de la 5 la 9 zile, asigurînd astfel condiții normale pentru desfășurarea examenelor.

APROBAREA REZULTATELOR CONCURSULUI

27 SEPTEMBRIE

Ședința ordinară a Consiliului Institutului Național al Justiției, prezidată de Igor Serbinov, membru al Consiliului, adjunct al Procurorului General al Republicii Moldova.

Chestiunea principală luată în dezbateri ține de organizarea și desfășurarea examenelor de admitere și aprobarea rezultatelor concursului de admitere 2011. Cei prezenți au audiat informația doamnei Anastasia Pascari, director executiv al INJ, raportul prezentat de domnul Vladimir Holban, șeful secției instruire inițială, INJ, membru al Comisiei de examinare. Dumnealui a menționat buna organizare a examenelor, a făcut o trecere în revistă a prestației generale a participanților la concursul de admitere, specificînd că gradul de cunoștințe, avînd în vedere numărul de ore de predare a disciplinelor juridice, diferă de la o facultate de drept la alta, fapt ce a influențat inevitabil și gradul de apreciere a răspunsurilor la examene. În general, însă, atitudinea, implicarea serioasă, pregătirea conștiincioasă pentru examene au predominat, fiind selectați cei mai buni pentru studii la INJ.

O apreciere bună privind organizarea examenelor a dat Institutului Național al Justiției, în special colaboratorilor care au fost implicați direct în această activitate, cît și membrilor Comisiei de examinare, a dat domnul Alexandru Tănase, judecător la Curtea Constituțională, președintele Comisiei de examinare. De asemenea, dumnealui a menționat prestația serioasă a majorității participanților la concurs, scoțînd totodată în vileag și unele deficiențe, în special gradul de pregătire diferit al absolvenților facultăților de drept. Or, în acest domeniu ar fi necesară o intervenție a factorilor de decizie.

În urma dezbaterilor, Consiliul a susținut propunerea de a remite ministerului Educației o notă informativă în sensul dat.

În final, membrii Consiliului au aprobat unanim rezultatele concursului de admitere. Hotărîrea respectivă, cît și lista audienților admiși la studii inițiale pentru formarea de judecători și procurori este publicată pe site-ul Institutului.

Consiliul a mai aprobat Planul de învățămînt pentru instruirea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror pentru perioada 1 octombrie 2011 – 31 martie 2013, modificările în Regulamentul privind formarea inițială și absolvire și în Regulamentul cu privire la organizarea concursului privind suplینirea posturilor didactice și remunerarea muncii.

FORMARE ÎNȚĂLĂ

CONCURSUL DE ADMITERE 2011: EXIGENȚĂ, COMPETIȚIE, EMOȚII

Admiterea la Institutul Național al Justiției constituie o etapă organizată în scopul selectării în bază de concurs a candidaților care urmează să beneficieze de o pregătire fundamentală pentru exercitarea profesiei de judecător și procuror.

Respecând principiile transparenței și egalității în drepturi, Institutul Național al Justiției a organizat, începând cu 4 iulie curent, concursul de admitere în cadrul căruia participanții au avut șansa de a demonstra cunoștințe, aptitudini și capacități temeinice în vederea obținerii statutului de audient al Institutului Național al Justiției.

Luând în considerare prognoza asupra numărului de locuri vacante pentru funcțiile de judecător și procuror conform Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr.287/20 din 07.06.2011 și a demersului Procurorului General nr.01-1d/11-1524 din 10.06.2011, Consiliul Institutului Național al Justiției a aprobat, ținând cont de necesitățile reale și de mijloacele disponibile numărul de locuri scoase la concurs: 15 pentru funcția de judecător și 15 pentru funcția de procuror.

Aprobat prin Hotărârea Consiliului INJ nr.7/2 din 29.06.2011, calendarul de desfășurare a concursului de admitere a însumat etape pe care candidații la funcțiile de judecător și procuror le-au urmat exact.

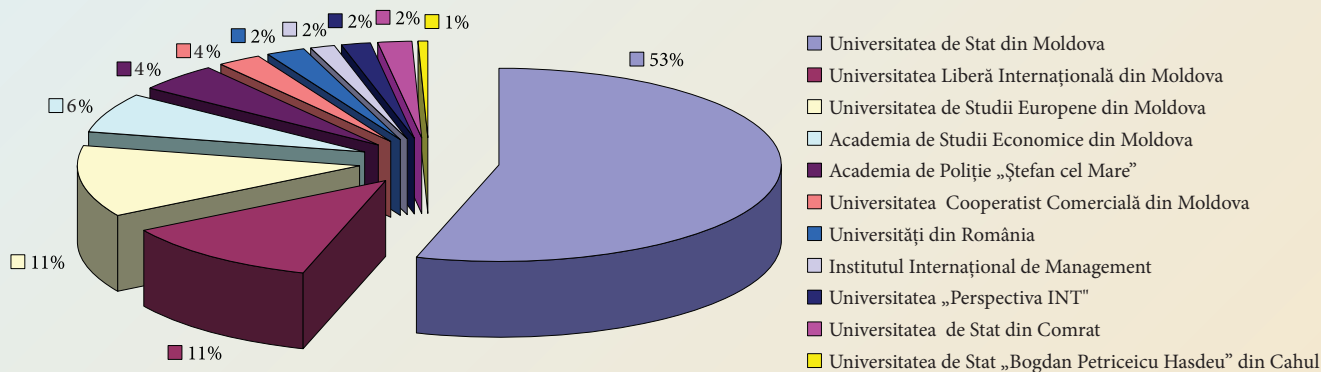
Ulterior, prin anunțarea publică la 1 iulie curent de către Consiliul Institutului Național al Justiției a concur-

sului de admitere, s-a dat startul desfășurării etapei de admitere. Condițiile au fost comunicate prin intermediul mass-media, a paginii web a Institutului (www.inj.md), cât și pe panoul din holul INJ. Astfel, a fost asigurat accesul liber la informație, toate persoanele interesate având posibilitatea să se informeze despre modalitatea de desfășurare a concursului, numărul de locuri scoase la concurs, condițiile și actele necesare pentru înscriere, alte informații relevante.

În vederea organizării și desfășurării concursului, conform prevederilor Statutului Institutului Național al Justiției, precum și a Regulamentului de organizare a concursului de formare inițială a judecătorilor și procurorilor la Institutul Național al Justiției, prin ordinul Directorului executiv al INJ din rîndul personalului administrativ al Institutului a fost constituită o Comisie de admitere în următoarea componență: Președinte - Vladimir Holban, șeful secției formare inițială, membri - Iulia Gorbatenko, șefa secției didactico-metodică, cercetări științifice și legislație, și Rodica Racu-Armașu, consultant în secția formare continuă, precum și secretarul comisiei Oxana Țurcanu, consultant în secția formare inițială. Dinșii au recepționat actele, apoi au monitorizat cu strictețe organizarea examenelor de admitere prin formarea grupelor pentru examinare, acordarea consultanței concurenților în probleme de admitere, verificarea integrității actelor prezentate și înregistrarea participanților la concurs în registre sepa-

Instituțiile de învățământ superior absolvite de către candidații la funcțiile de judecător și procuror înscriși la concursul de admitere la Institutul Național al Justiției:

rate pentru candidații la funcția de judecător și pentru candidații la funcția de procuror, elaborarea și afișarea orarului de susținere a examenelor, pregătirea sălilor și formarea grupelor pentru prezentare, pregătirea formularelor proceselor-verbale și ale borderourilor pentru fiecare examen, precum și asigurarea afișării timp a rezultatelor examenelor.

În cadrul perfectării dosarelor, participanților la concurs, membrii Comisiei au stabilit și unele situații cu caracter derogatoriu care, în opinia lor, pot fi soluționate doar prin efectuarea unor modificări sau completări în actele normative în vigoare.

A urmat apoi perioada de depunere a cererilor de înscriere care s-a desfășurat de la 4 iulie pînă la 4 august curent. În total au fost depuse 206, dintre care 92 - candidați la funcția de judecător și 114 - la funcția de procuror.

De menționat, că pretendenții la funcțiile de judecător și procuror sunt absolvenți ai universităților din Republica Moldova și din România, fiind stabilită o disproporție între disciplinele studiate. Sub aspect teoretic, absolvenții unor instituții de învățământ superior cu profil nejuridic nu au studiat anumite discipline care sunt incluse în programul de învățământ la instituțiile superioare cu profil juridic sau la facultățile de drept și, respectiv, sub caracter aplicativ la Institutul Național al Justiției, precum deontologia și etica judiciară, calificarea infracțiunilor, jurisprudența CtEDO și altele.

Luînd în considerare condițiile de participare la concurs și de respectare a condițiilor de înscriere, Comisia pentru organizarea și desfășurarea concursului de admitere a aprobat listele finale ale candidaților înscriși pentru examenul de admitere la Institutul Național al Justiției, fiind ulterior afișate și publicate.

Proba scrisă din calendarul de desfășurare a concursului de admitere 2011, aprobat prin Hotărîrea Consiliului

Institutului Național al Justiției, a fost o etapă ulterioară celei de înregistrare a participanților la concurs.

În vederea monitorizării procesului de desfășurare a examenelor și evaluării obiective lucrărilor concurenților în cadrul fiecărei etape, prin Hotărîrea Consiliului INJ nr.9/3 din 01.09.2011 a fost aprobată componența Comisiei pentru examenele de admitere constituită din: președintele Comisiei, Alexandru Tănase, judecător la Curtea Constituțională, membrii Comisiei, Svetlana Filincova, judecător la Curtea Supremă de Justiție, Dumistru Visternicean, judecător detașat la Curtea Supremă de Justiție, membru al Consiliului Superior al Magistraturii, Viorel Morari, procuror-adjunct, Procuratura Generală, Eduard Bulat, șef secție, Procuratura Generală, precum și secretarul Comisiei Oxana Țurcanu, consultant în secția formare inițială, INJ.

Proba scrisă eliminatorie a fost susținută de 206 candidați - 92 la funcția de judecător și 114 la funcția de procuror - la 5 septembrie curent.

Tematica concursului de admitere a fost elaborată de către Direcția instruire și cercetare a Institutului Național al Justiției și aprobată de Consiliul INJ. De asemenea, a fost aprobat și grupul de lucru pentru elaborarea testelor și spețelor la fiecare disciplină, din care au făcut parte Raisa Botezatu, judecător, Președinte interimar al Curții Supreme de Justiție, președintele Colegiului penal, președintele grupului de lucru, Mircea Roșioru, procuror, șef Direcție judiciară, președintele Colegiului de calificare al Consiliului Superior al Procurorilor, Procuratura Generală, Alexandru Cladco, procuror, șef secție analiză și implementare CEDO, Direcția judiciară, Procuratura Generală, Valeriu Arhip, judecător la Curtea Supremă de Justiție, Marcel Dumitraș, procuror, șef secție judiciară civilă și contencios administrativ, Direcția judiciară, Procuratura Generală, Viorica Puica, judecător detașat, șef Direcție instruire și cercetare, INJ, Sorin Tighinean, procuror, șef-adjunct secție judiciară penală, Direcția

judiciară, Procuratura Generală, Xenofon Ulianoschi, judecător, vicepreședinte al Colegiului penal, Curtea de Apel Chișinău.

Testul-grilă a însumat 100 de întrebări din 4 domenii: Drept civil, Drept procesual civil, Drept penal, Drept procesual penal, cunoștințele candidaților fiind apreciate de membrii Comisiei luând în considerare punctajul obținut. Astfel, nota maximă obținută la prima probă a fost de 9,6 atât la profilul judecător, cât și la cel de procuror, iar nota minimă obținută la această probă a coborât pînă la 3,6 la candidații la funcția de judecător, și pînă la 3,5 - la candidații la funcția de procuror.

Cea de a doua etapă, una decisivă pentru concurenți, a constituit-o proba verbală, fiind declarați admiși participanții care au obținut 50 și mai multe puncte la proba scrisă.

Luînd în considerare faptul că la proba scrisă au fost admiși peste 140 de participanți care au acumulat punctajul necesar, prin Hotărîrea Consiliului INJ a fost extins numărul de zile necesare pentru desfășurarea probei verbale de la 5 la 9 zile, fiind modificat și calendarul de desfășurare a concursului de admitere. Cei 145 de participanți au fost repartizați în 8 grupe în număr de 17, 18 și respectiv 20 persoane.

La examenul de admitere din acest an, proba verbală a înregistrat un rezultat maxim de nota 9 la profilul judecător, și 8,1 la profilul procuror, și o notă minimă de 4,6 la profilul judecător și 4 la profilul procuror.

Proba verbală a inclus rezolvarea a două spețe la disciplinele drept civil – drept procesual civil și drept penal – drept procesual penal, care au conținut atât aspecte de drept material, cât și procesual. Conform Regulamentului de organizare a concursului de admitere la cursurile de formare inițială a judecătorilor și procurorilor la Institutul Național al Justiției, fiecare concurent a avut la dispoziție o oră pentru pregătirea răspunsului și pînă la 30 minute pentru răspuns. Răspunsul s-a dat verbal în fața Comisiei, fiecare membru fiind în drept să pună întrebări.

Calitatea prezentării, corectitudinea și argumentarea răspunsului la subiectele respective, nivelul cunoștințelor acumulate în cadrul învățămîntului superior, capacitatea de interpretare și aplicare a legislației materiale și procesuale, capacitatea de analiză și sinteză, capacita-

tea de a răspunde prompt și corect la întrebări au fost criteriile luate în considerare de Comisie în procesul evaluării răspunsurilor la spețe.

Participanții la concursul de admitere au avut și dreptul de a contesta rezultatele evaluării examenelor. Astfel, la Comisia pentru organizarea și desfășurarea concursului de admitere au fost înregistrate 6 contestații la proba scrisă și 11 la proba verbală, fiind soluționate de Comi-

sia pentru examenele de admitere în termen de 3 zile de la data înregistrării acestora, în prezența contestatorului.

Aprobarea listei candidaților admiși la Institutul Național al Justiției a încheiat concursul de admitere din acest an. Prin Hotărârea Consiliului INJ nr.11/1 din 27.09.2011 au fost înmatriculați 30 de candidați după cum urmează:

La funcția de <i>procuror</i> :	
1.	Lașcu Aliona Grigore
2.	Belii Grigori Vladimir
3.	Monastîrschi Stanislav Ian
4.	Balan Ecaterina Mihail
5.	Vulpe Maria Ion
6.	Ababii Natalia Iurii
7.	Sîrbu Lilia Nicolai
8.	Morgun Alexandru Mihail
9.	Oanța Vasile Ion
10.	Șlicari Eugeniu Mihail
11.	Lungu Vitalie Ivan
12.	Bejan Vadim Gheorghe
13.	Plîngău Alexandru Alexandru
14.	Plevan Vasile Vasile
15.	Gaina Viorel Ion

La funcția de <i>judcător</i> :	
1.	Cernei Olga Mihail
2.	Cozma Maria Andrei
3.	Midrigan Vitalie-Silviu Ion
4.	Crețu Corneliu Gheorghe
5.	Rusu Eugeniu Anatolie
6.	Stratan Sergiu Boris
7.	Holban Vladislav Valeriu
8.	Bagrin Lucia Vladimir
9.	Stratulat Gheorghe Iurie
10.	Harmanic Petru Valeriu
11.	Suvac Sergiu Nicolae
12.	Grosu Mihaela Mihail
13.	Jomiru Veronica Vasile
14.	Solomon Elena Constantin
15.	Berbec Natalia Nicolae

Vladimir Holban,
șef secție formare inițială

LANSAREA CURSULUI DE FORMARE INIȚIALĂ 2011

La 3 octombrie curent, Institutul Național al Justiției a marcat cea de a V-a festivitate dedicată lansării unui nou curs de instruire inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror.

La eveniment au participat președintele Consiliului Institutului Național al Justiției, Gheorghe Crețu, Directorul executiv al Institutului Național al Justiției, Anastasia Pascari, președintele interimar al Curții Supreme de Justiție, Raisa Botezatu, audienții proaspăt înmatriculați la studii, colaboratori ai INJ.

În cuvântul de deschidere a festivității, Gheorghe Crețu a felicitat audienții cu prilejul începutului studiilor, menționând însemnătatea acestor cursuri privind aprofundarea și consolidarea cunoștințelor deja acumulate în cadrul instituțiilor de învățământ superior de profil.

Statutul de audient al Institutului Național al Justiției invocă o notă de individualitate celor care au ales să îmbrace una din profesiile de judecător sau de procuror. Cei 30 de audienți – 15 candidați la funcția de judecător și 15 la funcția de procuror, înmatriculați la INJ după aprobarea rezultatelor concursului de admitere 2011, vor beneficia timp de 18 luni de o pregătire profesională de calitate.

Formarea inițială a viitorilor judecători și procurori este nu doar una din atribuțiile de bază ale Institutului Național al Justiției, ci și o exigență națională care se încadrează armonios în conceptul de integrare europeană a Republicii Moldova, a menționat în cuvântul de salut doamna Anastasia Pascari.

Dumneai a ținut să accentueze că pentru audienții înmatriculați anul acesta la Institutul Național al Justiției Planul de învățământ pentru perioada 2011-2013, aprobat de Consiliul INJ în urma coordonării cu Procuratura Generală și Consiliul Superior al Magistraturii, oferă acestora posibilitatea de a beneficia de o nouă metodologie de instruire, cu un accent pus pe activități practice în proporție de 70% față de orele de curs, noi discipline de studiu ca jurisprudența Curții Constituționale, Dreptul comercial, vamal, fiscal, precum și lecții publice oferite audienților de personalități notorii din țară, ambasadori, experți din străinătate.

De asemenea, Directorul executiv a apreciat în mod deosebit prestația membrilor Comisiei de examinare care au dat dovadă de o bună organizare a muncii respective, de exigență și principialitate, astfel selectând pentru studii cei mai buni dintre cei mai buni pretendenți.

Cu această ocazie, Anastasia Pascari a exprimat recunoștința referitor la colaborarea Institutului cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, ministerul Justiției, Curtea Supremă de Justiție, alte instanțe și instituții statale, partenerilor externi ca Uniunea Europeană, Consiliul Europei, Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova și alții, precum și formatorilor Institutului Național al Justiției, evidențiind considerabil aportul adus în activitatea de formare inițială a viitorilor judecători și procurori.

În luarea sa de cuvânt, doamna Raisa Botezatu a reiterat candidaților la funcțiile de judecător și procuror cerințele care se impun în față acestor profesii, calitățile profesionale de care trebuie să dispună nu numai în exercitarea activității, fie de judecător sau procuror, ci și în afara ei. Urmează să vă pregătiți de o profesie foarte dificilă a afirmat dumneai, menționând responsabilitatea pe care aceștia trebuie să și-o asume de pe acum, dar și contribuția la acest „act sacru” guvernat de lege.

Este necesar să vă pătrundeți de importanța momentului, să utilizați timpul, eforturile, cunoștințele formatorilor pentru acumularea cunoștințelor teoretice și deprinderilor practice, a îndemnat dumneai audienții, fiindcă numai așa dînșii vor deveni profesioniști adevărați.

Admiterea 2011

Revista se alătură felicitărilor și sfaturilor date de specialiști notorii, cu o experiență bogată, dorindu- le audiențelor drum bun și cât mai bune rezultate la învățătură.

Un comportament care să întrunească exigențele statutului de judecător și procuror, depunerea de eforturi pentru a putea îmbrățișa cu succes, temeinic, durabil profesiile alese, voință, devotament, hărnicie, perseverență sunt doar unele din sfaturile și îndemnurile care au răsunat sincer pentru proaspeții audienți din partea conducerii Institutului și oaspeților prezenți la eveniment, profesioniști notorii, cu o bogată experiență de muncă și de viață.

Și nu întâmplător, deoarece Institutul Național al Justiției, deși nu face parte din sistemul național de învățământ, se încadrează perfect în strategia de dezvoltare a educației juridice în Republica Moldova. Astfel, călăuzindu-se de legislația în vigoare, de regulamentele interne, Institutul ia măsurile necesare pentru asigurarea unor standarde înalte de instruire juridică și de moralitate, care constituie premisele esențiale de admitere și promovare în profesie.

Programele instruirii inițiale urmăresc scopul consolidării abilităților juridice, promovarea principiilor deontologice, a celor ce țin de asigurarea drepturilor și libertăților omului, de administrarea adecvată a justiției. Or, ridicarea nivelului de competență profesională, dar și însușirea uniformă și durabilă a abilităților non-juridice sunt obiective de primă importanță pe care INJ le realizează în colaborare cu formatori teoreticieni și practicieni.

Dacă e să generalizăm succint, apoi trebuie să se cunoască faptul, și în primul rând de către audienți, că formarea inițială se realizează ținându-se seama de necesitatea specializării candidaților la funcțiile de judecător și procuror, având în vedere dinamica procesului legislativ, accentul fiind pus pe cunoașterea temeinică a legislației naționale, a actelor juridice europene și internaționale la care țara noastră este parte, a jurisprudenței instanțelor judecătorești și a Curții Constituționale, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, a dreptului european, a dreptului comparat etc.

Toți cei care au luat cuvântul în fața audienților au invocat faptul că este foarte important ca viitorii judecători și procurori să se pătrundă de responsabilitatea ce le revine în procesul de studii, să dea dovadă de înaltă disciplină, de multă sârguință, să folosească la maximum șansa ce li s-a oferit de către stat pentru ași aprofunda cunoștințele, a acumula noi abilități juridice, deprinderi practice, pregătindu-se cât mai serios posibil de încadrarea în profesiile alese. Audienții trebuie să înțeleagă că, din momentul admiterii la Institut, ei urmează să se călăuzească în toate de prevederile Legii cu privire la statutul judecătorului, Codul de etică a judecătorului; Legea cu privire la Procuratură, Codul de etică al procurorului, de alte legi și acte normative relevante.

Prin lansarea oficială a cursului de formare inițială 2011 s-a dat start procesului de învățământ care se va finaliza în martie 2013. Proaspeților audienți li s-a dorit ca la examenele de absolvire să ajungă în aceeași componență.

FORMAREA CONTINUĂ

SEMINARE, „MESE ROTUNDE”, ATELIERE DE LUCRU

ATELIER DE LUCRU PENTRU INSTRUIREA CONDUCĂTORILOR DE PRACTICĂ

Institutul Național al Justiției a organizat la 14 iulie curent ateliere de lucru pentru instruirea conducătorilor de practică ai audienților INJ candidați la funcțiile de judecător și procuror. În cadrul atelierelor au fost instruiți judecători, procurori, ofițeri de urmărire penală și avocați numiți în calitate de conducători de practică de Consiliul Superior al Magistraturii, respectiv Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne și Consiliul Uniunii Avocaților.

Participanții au fost familiarizați cu obiectivele stagiului de practică, precum și cu modalitățile de organizare și desfășurare a stagiului.

Stagiul de practică constituie o parte integrantă a procesului de formare inițială. Fiind un element al acestui proces, el asigură acumularea competențelor și a experienței privitor la organizarea și realizarea activităților în domeniul profesional.

Potrivit Regulamentului cu privire la organizarea și desfășurarea stagiului de practică a audienților Institutului Național al Justiției, audienții trebuie să treacă stagiul de practică, conform programelor de practică, sub îndrumarea unui conducător de la locul desfășurării practicii, după ce urmează cursurile de formare inițială în cadrul Institutului. Stagiul de practică se desfășoară în cadrul instanțelor judecătorești, procuraturilor, organelor de urmărire penală și al birourilor de avocați, pentru a lua nemijlocit cunoștință de activitățile efectuate de judecători, procurori, ofițerii de urmărire penală, avocați, grefieri și personalul auxiliar. La fiecare etapă a stagiului de practică, audientul-stagiatar este îndrumat de un conducător, numit, după caz, de către Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne, Consiliul Uniunii Avocaților, de regulă, din rândul formatorilor Institutului.

Conducătorii de practică au trecut instruirea pentru a lua cunoștință de obiectivele și responsabilitățile pe care și le asumă. Conform Regulamentului, audienților Institutului Național al Justiției care candidează la funcțiile de judecător și de procuror, li se interzice efectuarea stagiului de practică de către doi și mai mulți audienți sub îndrumarea unuia și aceluiași conducător.

Conducătorii stagiului de practică au fost informați despre obiectivele pe care și le propune Institutul. Printre acestea se enumeră consolidarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice, dezvoltarea abilităților și capacităților formate

în cadrul instruirii inițiale, formarea deprinderilor practice și profesionale, cunoașterea normelor de conduită profesională și a valorilor spirituale specifice profesiei, cunoașterea sistemului administrativ, a specificului activității instituțiilor în cadrul cărora se desfășoară stagiul de practică și a actelor normative care reglementează activitatea acestora, utilizarea instrumentelor ma-

nageriale pentru monitorizarea și realizarea flexibilă a activităților practice, colaborarea cu toți factorii implicați în activitatea profesională, formarea aptitudinilor profesionale necesare pentru exercitarea profesiei de judecător sau de procuror, formarea deprinderilor de întocmire și redactare a actelor procedurale emise de judecători și de procurori, utilizarea în cadrul activității procesuale a argumentelor logico-juridice fundamentate pe interpretarea legislației Republicii Moldova, jurisprudența Curții Constituționale, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, alte acte internaționale.

Pe parcursul stagiului de practică audientul este obligat să efectueze stagiul în strictă conformitate cu prevederile documentelor reglatorii, realizând obiectivele în limitele termenului stabilit, să efectueze practica de specialitate în unitatea de practică în care a fost repartizat conform ordinului emis, să execute activitățile solicitate, dispozițiile și recomandările conducătorului stagiului de practică, să respecte programul de lucru stabilit și să se conformeze regulilor de ordine interioară din cadrul instituției unde își desfășoară practica, normelor de organizare și de protecție a muncii, să completeze zilnic Agenda pentru stagiul de practică, iar la finele stagiului de practică să prezinte Raportul stagiului de practică.

La rândul său, conducătorul de practică are și el o serie de sarcini: să organizeze și să coordoneze activitatea audientului pe toată perioada stagiului de practică: să asigure, în măsura posibilităților, condițiile necesare pentru buna desfășurare a stagiului de practică și să pună la dispoziția audientului-stagiar toate mijloacele necesare pentru formarea competențelor practice; să acorde asistență la acumularea materialelor care urmează a fi anexate la Raportul de practică; să asigure cunoașterea de către audient a regulilor de ordine interioară, a tehnicii securității și protecției muncii, precum și a cadrului normativ ce reglementează activitatea instituției respective; să ofere audientului posibilitatea utilizării documentației aferente și de alt conținut, necesară pentru îndeplinirea programelor de practică, precum și posibilitatea utilizării fondului bibliotecii instituției; să evalueze în permanență procesul de desfășurare și rezultatele practicii, nivelul competențelor formate, comportamentul și modalitatea de integrare a audientului în colectivul de muncă; să nu implice audientul în activități ce nu sînt incluse în programul stagiului de practică; să studieze programul stagiului de practică și, în caz de necesitate, să propună modificări și completări ale acestuia, cu argumentările de rigoare; să coordoneze sarcinile individuale pentru fiecare audient; să informeze administrația Institutului despre încălcările comise de audient.

La finele stagiului fiecare conducător de practică va trebui să evalueze cunoștințele acumulate pe parcurs de către audient și să întocmească o referință - caracteristică obiectivă referitor la activitatea acestuia.

În cadrul atelierelor de lucru conducătorilor de practică le-au fost explicate atribuțiile ce le revin, cum ar fi: organizarea și coordonarea activității audientului pe toată perioada stagiului de practică; crearea condițiilor pentru buna desfășurare a stagiului; evaluarea permanentă a cunoștințelor acumulate; formarea deprinderilor de interpretare și aplicare a legislației; întocmirea actelor procesuale; întocmirea referinței - caracteristică obiectivă referitor la activitatea audientului, etc.

INSTRUIRE ÎN DOMENIUL UNIFICĂRII PRACTICII JUDICIARE ȘI IMPLEMENTĂRII JURISPRUDENȚEI CtEDO ÎN PRACTICA JUDICIARĂ NAȚIONALĂ

Unificarea practicii judiciare și implementarea jurisprudenței CtEDO în practica judiciară națională a fost tema unui seminar organizat la 28 iulie curent de Institutul Național al Justiției. La eveniment au participat referenții Curții Supreme de Justiție. Seminarul a fost deschis de Directorul executiv al INJ, Anastasia Pascari, Președintele interimar al Curții Supreme de Justiție, Raisa Botezatu, care au accentuat importanța temei abordate, mai ales în perioada de reformare a justiției.

În calitate de formatori în fața referenților au mai venit Vera Macinskaia, vicepreședintele interimar al Colegiului civil și contencios administrativ al CSJ, Vladimir Grosu, viceministru al Justiției și Mihai Poalelungi, judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În cadrul seminarului formatorii au vorbit despre: • Unificarea practicii judiciare: aspect civil și aspect penal, • Interpretarea și aplicarea Legii nr. 87 din 21.04.2011 privind recupera-

rea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, • Implementarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în jurisprudența națională. Un accent deosebit s-a pus pe practica altor state în ceea ce privește implementarea jurisprudenței CEDO și termenul rezonabil de judecare a cauzei.

Viceministrul Justiției a subliniat problemele cel mai des întâlnite în sistemul judiciar din Republica Moldova și căile de soluționare acestora. Vladimir Grosu s-a referit și la diferența dintre legislația Republicii Moldova și statelor membre ale Uniunii Europene, evidențiind un șir de distincții la judecarea cauzei.

Mihai Poalelungi și-a început discursul său cu o introducere despre rolul și importanța Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Curții Europene pentru Drepturile Omului. Ulterior, referindu-se la accesul la justiție, a accentuat că acesta trebuie să fie compatibil cu principiul preeminenței dreptului într-o societate democratică. Totodată, domnul Poalelungi a menționat că apărarea drepturilor omului, prevăzută de Convenție poartă un caracter subsidiar, iar Curtea Europeană nu se poate substitui autorităților naționale competente.

În continuare, domnul Poalelungi a făcut mai multe precizări cu privire la persoanele care intră sub jurisdicția statelor contractante în sensul Convenției și a analizat mai multe cauze examinate de CtEDO, inclusiv contra Moldovei.

Judecătorul a subliniat, în repetate rânduri, că jurisprudența CtEDO este obligatorie pentru toate instanțele de judecată care urmează să o aplice la soluționarea pricinilor.

La finele seminarului referenții au primit câte un certificat de participare.

LEGĂTURA DINTRE CRIMINALITATEA CIBERNETICĂ, CRIMA ORGANIZATĂ, INFRAȚIUNILE ECONOMICE ȘI ALTE CATEGORII DE INFRAȚIUNI

Tematica seminarului organizat de INJ pentru judecători și procurori în perioada 7-8 septembrie curent, a avut ca obiectiv familiarizarea cu unele metode teoretice și practici utile în vederea depistării și investigării unor asemenea categorii de infracțiuni.

Existența pericolului social al faptelor de natură informatică atrag după sine și incriminarea legală a acestora atât în Republica Moldova, dar și în numeroase state ale lumii. O serie de infracțiuni prevăzute de legea penală națională și internațională prezintă anumite particularități ce permit încadrarea juridică a unei fapte concrete în acest domeniu, dar și tragerea la răspundere penală pentru săvârșirea unor asemenea infracțiuni.

Veaceslav Soltan, procuror, șeful secției tehnologiei informaționale și investigații ale infracțiunilor în domeniul informaticii, Procuratura Generală, autorul *Ghidului privind criminalitatea informațională, investigarea și efectuarea urmăririi penale în privința infracțiunilor din domeniul informaticii și telecomunicațiilor*, a relatat subiecte menite să aprofundeze cunoștințele participanților în domeniu. Infracțiunile săvârșite prin intermediul sistemului informatic, accesul ilegal la informația computerizată, interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice, falsul și fraudă informatică, încălcarea regulilor de securitate a sistemului informatic au fost unele dintre temele expuse și discutate în cadrul acestui seminar.

La finele seminarului au fost înmânate certificate de participare.

INSTRUIREA JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR ÎN DOMENIUL INVESTIGĂRII CRIMELOR CIBERNETICE

În perioada 12, 14, 16 septembrie curent, la Institutul Național al Justiției s-a desfășurat instruirea judecătorilor și procurorilor în domeniul investigării crimelor cibernetice. Seminarul a fost organizat de INJ având drept scop familiarizarea participanților cu noi metode de luptă împotriva criminalității informatice, precum și cu noi practici actuale de depistare a acestor tipuri de infracțiuni.

Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informaționale conduce și la sporirea fărâdelegilor informatice. Or, organele de urmărire penală urmează să fie bine pregătite în vederea depistării unor asemenea categorii de infracțiuni, să le poate investiga și încadra juridic.

Etapele de investigare a infracțiunilor cibernetice, investigarea criminalistică a sistemelor informatice, procedura ridicării sistemelor informatice, probatoriul infracțiunilor comise în sfera informației computerizate, expertizele tehnico-programistice sunt doar câteva dintre subiectele expuse în cadrul seminarului de Veaceslav Soltan, procuror, șeful secției tehnologii informaționale și investigații ale infracțiunilor în domeniul informaticii, Procuratura Generală.

Procurorii și judecătorii prezenți la seminar au participat active la dezbateri, au modelat diverse situații, căutând împreună soluțiile ce se impun.

Dezbaterele din cadrul seminarului s-au limitat nu doar la aspectele teoretice, dar s-au extins și la aspecte practice ce țin de investigarea acestor categorii de infracțiuni.

INSTRUIRE ÎN DOMENIUL COMBATERII ȘI PREVENIRII VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ȘI A TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

În perioada 19-20 septembrie, la Institutul Național al Justiției s-a desfășurat seminarul „Implementarea legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie” și „Traficul de ființe umane ca infracțiune și drepturile victimelor”, organizat pentru judecători, procurori și avocați de INJ în parteneriat cu Misiunea OSCE în Republica Moldova.

Cu cuvinte de salut în fața participanților au venit la deschiderea seminarului Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, INJ, și Eugenia Benigni, consilier, Programul Combaterii de ființe umane și gender, Misiunea OSCE, apreciind pozitiv necesitatea instruirii în domeniile indicate.

Violența în familie constituie un fenomen reflectat în ziua de azi prin prisma reglementărilor legale, iar înaintarea și examinarea unor asemenea cazuri determină o procedură complexă, cu aspecte specifice. Adoptarea Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie vine să reglementeze momente, care, deși nu sunt perfecte, totuși necesită o interpretare a acestora. Ca parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei, prevenirea și combaterea acestui flagel reprezintă o problemă importantă de sănătate publică, fapt pentru care asigurarea respectării principiilor fundamentale ale familiei, egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență determină scopul prevederilor legale în acest sens.

În cadrul seminarului, participanților li s-a oferit posibilitatea de a lua cunoștințe referitor la esența conceptului de traumă și nevoile violenței în familie. Subiectul a fost expus de Lidia Gorceag, psiholog la Centrul de Protecție și Asistență, Chișinău.

Înțelegerea la timp a caracterului acțiunilor infractorului, esența lor etico-morală și consecințele sociale, scopul și urmările violenței, portretul femeii abuzate și strategia de reabilitare a acesteia, toate au fost puse în discuție și analizate având ca exemple situații practice reale. A fost expus și Sistemul Național de Referire pentru protecția victimelor și potențialelor victime ale traficului de persoane, dar și oportunitatea echipei multidisciplinare în tratarea fenomenului de violență în familie.

Necesitatea instruirii în acest domeniu se datorează modificării Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie,

rolul procurorului în investigarea unor asemenea cazuri fiind unul semnificativ. Moderatorii subiectului, Mariana Gornea, șef-adjunct al secției minori și protecția drepturilor omului, și Viorel Ciobanu, șef-adjunct al secției antitrafic, Procuratura Generală, au relatat participanților mecanismul de soluționare a actelor de violență în familie, modalitățile de solicitare a acestora din partea procurorilor, inclusiv posibilitatea aplicării măsurilor de protecție a victimei prin emiterea ordonanței de protecție de către instanța de judecată, depistarea și investigarea cazurilor de trafic de ființe umane, audierea victimelor și importanța acestora în cadrul probatoriului, precum și măsurile de protecție a victimelor traficului de ființe umane.

Au fost analizate și particularitățile examinării cazurilor de violență în familie despre care a relatat Viorica Puica, făcând referire la jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului cu privire la violența împotriva femeilor.

Judecarea cauzelor de trafic de persoane în instanța de judecată constituie o etapă de soluționare temeinică a cauzei. Cu referire la acest subiect, Maria Ghervas, judecător, Judecătoria Botanica, a relatat participanților despre problemele ce apar la judecarea acestor categorii de cauze, astfel încât să nu se admită încălcarea drepturilor victimelor traficului de persoane.

Svetlana Chintea, manager de program, Centrul Internațional „La Strada”, a expus unele practici de cooperare cu organele de drept în cazurile de trafic de persoane, impactul acestei colaborări, precum și optimizarea unei cooperări între organizațiile neguvernamentale și organele de drept ca o abordare multidisciplinară în asistența victimelor traficului de persoane.

În vederea aprofundării cunoștințelor în domeniu, participanții au fost implicați în soluționarea mai multor studii de caz, avându-l în calitate de moderator pe Igor Dolea, profesor universitar, membru al Consiliului Superior al Magistraturii.

CertIFICATELE ÎNMÎNATE LA FINELE SEMINARULUI ATESTĂ INSTRUIREA PARTICIPANȚILOR ÎN ACESTE DOMENII.

INSOLVABILITATEA: PROBLEME ÎN APLICAREA LEGII

Caracteristicile și particularitățile specifice ale procesului de insolvență, procedura preliminară inițierii în instanța de judecată a procesului de insolvență, precum și acțiunile preliminare ale instanței de judecată ce țin de intentarea procesului de insolvență sunt doar câteva dintre subiectele puse în discuție în cadrul seminarului „Probleme ce țin de aplicarea Legii insolvenței”, organizat de INJ pentru judecători la 19-20 septembrie curent.

„Într-adevăr, acestea sunt niște litigii cu un caracter mai deosebit”, a menționat Anastasia Pascari, Directorul executiv al INJ, în cuvântul de salut, apreciind pozitiv abordarea unei asemenea tematici în contextul actual de extindere a competenței instanțelor de drept comun și anume judecarea cauzelor de insolvență.

În calitate de formator și moderator al seminarului, Valentin Barba, judecător, Curtea Supremă de Justiție, a pus în discuție tematici menite să aprofundeze cunoștințele participanților în domeniu, de la rolul și locul procesului de insolvență în cadrul procesului judiciar civil pînă la examinarea propriu-zisă a acestor categorii de litigii, precum și aspecte specifice ce țin de domeniul de aplicare a Legii insolvenței.

În domeniul dat instruirea judecătorilor este necesară mai ales în contextul lichidării curților economice, litigiile de genul acesta urmînd a fi soluționate de judecătorii. Or, seminare cu o asemenea tematică vor mai fi organizate de Institutul Național al Justiției.

LEGEA NR.163 DIN 22.07.2011: METODE DE APLICARE ȘI INTERPRETARE

Acestea au fost expuse în cadrul seminarului cu aceeași tematică organizat pentru judecători de Institutul Național al Justiției în colaborare cu Curtea Supremă de Justiție, la 26, 27, 30 septembrie curent, care și-a desfășurat lucrările la Chișinău și în teritoriu (Cahul și Bălți).

Lichidarea instanțelor economice va conduce inevitabil la sporirea volumului de lucru în instanțele de drept comun. Modificările legislative survenite constituie o prioritate de care judecătorii trebuie să țină cont nemijlocit. Odată cu adoptarea Legii nr.163 din 22.07.2011 referitor la lichidarea curților economice, aplicarea unor prevederi ce țin de competența Curților de Apel la judecarea acestor categorii de pricini necesită elucidarea unor momente specifice.

Participanții la seminar – judecători de la Curțile de Apel Bender, Comrat, Cahul și Bălți – au avut posibilitatea de a dezbate anume aceste momente esențiale la judecarea pricinilor comerciale.

Moderatorii seminarului, Nina Cernat, vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, președintele Colegiului civil și de contencios administrativ, Svetlana Caitaz, vicepreședintele Colegiului economic, CSJ, Valentin Barba, și Valeriu Arhip, judecători, CSJ, au relatat participanților cele mai importante modificări și completări survenite. De asemenea, moderatorii s-au referit și la competența jurisdicțională a judecătorilor prin prisma Legii nr.163, practica soluționării cauzelor referitor la reorganizarea și desființarea persoanelor juridice, erorile judiciare prin prisma

hotărîrilor CtEDO, subiecte abordate în cadrul seminarului în vederea identificării acelor neclarități cu care se confruntă judecătorii la soluționarea acestor categorii de pricini.

Abrogarea Legii cu privire la instanțele judecătorești economice lasă loc la interpretări și modificări esențiale în legislația națională, iar funcționarea colegiilor/completelor de judecată specializate în instanțele de drept comun este tocmai una din modificările prevăzute de Legea nr.163.

Modificarea Codului de procedură civilă, a Legii cu privire la statutul judecătorului, Legii cu

privire la Curtea Supremă de Justiție, Legii cu privire la organizarea judecătorească largesc competența instanțelor de drept comun privind judecarea pricinilor cu tentă comercială, completând șirul de atribuții prevăzute pentru judecarea altor categorii de pricini. Prin urmare, conform art.XI din Legea nr.163, pricinile în litigiile ce decurg din raporturi de contencios administrativ, cele privind sistarea temporară a valabilității sau retragerea licențelor/autorizațiilor ce vizează activitatea de întreprinzător, privind declararea insolvenței, privind contestarea, în condițiile legii, a hotărîrilor arbitrale și eliberarea titlurilor executorii, pricinile ce apar în legătură cu executarea actelor instanțelor judecătorești și a actelor unor alte autorități, inclusiv ale instanțelor judecătorești străine și ale arbitajelor internaționale, toate sunt puse în sarcina instanțelor de drept comun. De asemenea, instanțele de drept comun urmează să judece și principiile ce țin de competența lor cu participarea persoanelor fizice și juridice rezidente sau nerezidente, autorităților publice, organizațiilor cu investiții străine, organizațiilor internaționale care practică activități de întreprinzător.

În condițiile completărilor survenite, apărarea drepturilor și intereselor statului, ale unităților administrativ-teritoriale ce țin de buget, rezilierea, rezoluțiunea și declararea nulității contractelor ce lezează interesele statului, declararea insolvenței, precum și contestarea, în condițiile legii, a hotărîrilor arbitrale, intentarea acțiunii și în instanța de la sediul reclamantului a acțiunii ce ține de încasarea datoriei scadente din contractul încheiat între agenții economici lărgeste competența instanțelor de drept comun în acest domeniu.

Or, instruirea în domeniul dat va continua, așa încît trecerea de la instanțele economice la judecătoria să nu se răsfrîngă negativ asupra soluționării litigiilor economice.

UTILIZAREA PRACTICĂ A HOTĂRÎRILOR CtEDO LA NIVEL NAȚIONAL

Este tematica seminarului organizat pentru judecători de Institutul Național al Justiției în colaborare cu Misiunea Norvegiană de Experți pentru Promovarea Supremăției Legii în Republica Moldova (Misiunea NORLAM) la 22-23 septembrie curent luînd în considerare necesitatea aplicabilității hotărîrilor CtEDO la soluționarea cauzelor.

Subiectele abordate în cadrul seminarului reflectă tematici actuale și utile pentru judecători în exercitarea activității fiind relatate prin prisma experienței sistemului judecătoresc norvegian.

Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, INJ, a mulțumit experților norvegieni pentru organizarea unor seminare destul de interesante pentru participanți, actuale și binevenite exprimându-și convingerea că pe parcursul acestor două zile participanții vor găsi răspuns la multe întrebări, soluții la probleme cu care se confruntă în exercitarea activității de judecător.

Metoda generală de soluționare a problemelor juridice „*Sună prea teoretic dar oricum subiectul se axează pe o abordare foarte practică și sper că va fi utilă în activitatea dumneavoastră*”, a menționat expertul Misiunii NORLAM, Jogeir Nogva. În contextul abordării acestui subiect, a fost relatată structura de soluționare a problemelor juridice, o abordare norvegiană, dar aplicabilă și în Republica Moldova. În prim plan, această metodă se referă atât la civile și penale, precum și la chestiuni procedurale. Identificarea și definirea problemei în baza prevederilor legale și a surselor suplimentare stabilind regula pentru soluționarea acesteia, aplicarea regulilor identificate și argumentarea acestora, precum și concluziile făcute sunt etapele necesare de parcurs în vederea identificării unei probleme juridice. Astfel, precum afirmă Jogeir Nogva, „*nu concluziile sunt cele mai importante, ci cum se abordează acești pași*”.

O problemă cu care se confruntă instanțele de judecată este legată de neexecutarea hotărârilor judecătorești, atribuție care nu ține de competența funcțională a unui judecător din Republica Moldova. La capitolul „termen rezonabil” adoptarea Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești constituie un remediu intern de apărare a acestui drept. Aplicarea și interpretarea termenilor din prezenta lege se fac atât prin prisma legislației naționale, dar și a prevederilor CEDO și jurisprudenței CtEDO. În contextul Articolelor 5 §3 și 6 §1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale eficientizarea actului de justiție într-un „termen rezonabil” constituie o prioritate reală și capătă efectivitate. Cu referire la acest subiect, Dag Brathole, șeful Misiunii NORLAM, judecător, a relatat participanților despre desfășurarea procesului judiciar într-un termen rezonabil, analizând și remediile efective la nivel național.

Au fost analizate și standardele minime de motivare a vinovăției conform jurisprudenței CtEDO, circumstanțele care trebuie dovedite dincolo de „dubiu rezonabil” în cazul prezumției nevinovăției. De asemenea, participanții au luat cunoștință cu sistemul judecătoresc norvegian.

Experții Misiunii NORLAM Karin Bruzelius, fost judecător la Curtea Supremă a Norvegiei, Espen Solberg Rinnan, avocat, Denis Arcușă, consultant juridic local, NORLAM, au relatat alte subiecte cu referire la tematica abordată, precum: Întocmirea sentințelor în conformitate cu standardele CtEDO; Participarea efectivă prin prisma jurisprudenței CtEDO; Rolul instanțelor de judecată în sistemul norvegian; Căutarea hotărârilor importante ale CtEDO traduse în limba română și rusă.

Instruirea în acest domeniu se atestă prin certificatul de participare înmănat la finele seminarului.

INSTRUIREA CONSILIERILOR DE PROBAȚIUNE

Ca parte a sistemului de justiție penală, instituția probațiunii se înscrie drept o activitate specifică din perspectiva valorilor și principiilor orientate în jurul ideii de resocializare a persoanelor liberate de pedeapsa penală a privațiunii de libertate, spre controlul comportamentului și al respectării obligațiilor acestora, prin acordarea de asistență persoanelor liberate din locurile de detenție, precum și prin evaluarea psihosocială a personalității infractorului pentru depășirea comportamentului infracțional, a circumstanțelor psihosociale care l-au făcut posibil, supravegherea și reintegrarea acestuia în societate.

Instruirea consilierilor de probațiune denotă un aspect necesar în exercitarea atribuțiilor prevăzute în vederea desfășurării acestei activități. La 27 septembrie curent, 31 de consilieri de probațiune au avut posibilitatea de a se familiariza cu noi practici și metode de întocmire a referatului prezentențial de evaluare psihosocială în cadrul seminarului „*Procesul de întocmire a referatului prezentențial de evaluare psihosocială și evaluarea riscului*”, organizat de Institutul Național al Justiției în colaborare cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare.

Cu cuvinte de salut în fața participanților au venit Viorica Puica, șefa Direcției instruire și cercetare, INJ, și Igor Cepraga, șeful Oficiului central de probațiune, apreciind pozitiv importanța organizării unui asemenea seminar pentru consilierii de probațiune.

Ce este probațiunea, care sunt scopurile, obiectivele și principalele direcții ale activității de probațiune în Republica Moldova, sunt doar câteva dintre aspectele introductive abordate în cadrul acestui seminar. Moderatorul subiectului, Victor Zaharia, Directorul Institutului de Reforme Penale, a relatat participanților tematici conceptuale despre instituția probațiunii, precum și alte aspecte menite de a evidenția esențialul în exercitarea unei asemenea activități de către consilierii de probațiune. „Nucleul adevărat al problemei este sancțiunea prezentențială”, a relatat dumnealui. Oamenilor urmează să li se dea o șansă de a se integra în societate, o șansă de a se corija, dar și o îndrumare de a nu mai comite alte infracțiuni, acestea sunt opiniile exprimate de participanți în cadrul instruirii referitor la esența acestei instituții.

Ca instituție de evaluare psihosocială, de control a persoanelor aflate în conflict cu legea penală, dar și de adaptare a persoanelor eliberate din locurile de detenție, instituția probațiunii înglobează activități menite de a spori eficiența sistemului de justiție penală, precum și de a mări importanța conceptului de individualizare a pedepsei. În rezultat, Raportul de monitorizare a activităților de probațiune în Republica Moldova pe parcursul anului 2011, elaborat de Institutul de Reforme Penale, distribuit participanților la seminar ca suport didactic, demonstrează starea de facto a acestei instituții în țara noastră, aspectele-cheie privind organizarea muncii consilierilor de probațiune, dar și problemele cu care se confruntă aceștia în îndeplinirea atribuțiilor ce le revin.

Importanța întocmirii referatului presentențial de evaluare psihosocială a personalității subiecților probațiunii este redat prin prisma conținutului consultativ și de orientare, având rolul de a oferi organului de urmărire penală, procurorului, instanței de judecată date nepărtinitoare, corecte și factuale despre personalitatea făptuitorului, care influențează sau pot influența conduita lui generală. Obiectivul de reintegrare în societate a persoanelor aflate în conflict cu legea constituie o esențială prerogativă a instituției probațiunii prin asistența și consilierea beneficiarului de probațiune, prin sprijinire și încurajare permanentă, ajutor imediat, prin individualizare și continuitate din perspectiva circuitului informațional, precum și prin implicarea administrației publice, a organizațiilor neguvernamentale menite să asigure o normalizare în acest sens.

Necesitatea întocmirii referatului presentențial, utilitatea acestui document scris, reglementări naționale și internaționale la acest capitol, toate au fost relatate participanților de Victor Zaharia.

De asemenea, au fost expuse tematici privind sursele relevante pentru întocmirea referatului de evaluare psihosocială. Metode și tehnici de colectare a datelor pentru întocmirea referatului presentențial de evaluare psihosocială, evaluarea riscului de recidivă și a pericolului social au fost relatate participanților de Vitalie Popa, șeful Serviciului analitic și programe internaționale, Oficiul central de probațiune, moderatorul subiectului. Scopul, atitudinea și principiile de lucru ale consilierilor de probațiune necesare în lucrul cu beneficiarii de probațiune se impun ca principii de întocmire a unui referat de evaluare având

la bază respectul, acceptarea necondiționată, transparența și onestitatea, precum și nediscriminarea și confidențialitatea, afirmând că „distanța profesională joacă un rol important”.

A fost analizată și structura referatului presentențial de evaluare, dat fiind faptul că acesta include un șir de informații privind personalitatea și mediul în care s-a născut și s-a dezvoltat subiectul probațiunii, expunerea unor asemenea informații determinând principalele probleme cu care se confruntă persoana în conflict cu legea.

La finele seminarului au fost înmânate certificate de participare care atestă instruirea consilierilor de probațiune în domeniu.

FORMARE FORMATORI

ÎNTREVEDEREA FORMATORILOR INJ

Finisarea concursului de admitere 2011 la Institutul Național al Justiției determină începutul unei noi etape de instruire a altei promoții de audienți candidați la funcțiile de judecător și procuror. Luând în considerație specificul acestei instruirii, comparativ cu cel universitar, se invocă enunțarea unor momente organizatorice menite de a oferi acestora o instruire dinamică, cu un accent pe domenii prioritare stabilite prin documente strategice.

La 29 septembrie, la Institutul Național al Justiției a avut loc întrevederea formatorilor INJ în scopul familiarizării cu planul de învățământ pentru perioada 2011-2013, cu modificările parvenite, precum și concretizarea unor momente menite de a contribui la o bună desfășurare a cursului de formare inițială a audienților INJ.

Formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror se realizează conform planului de învățământ și a curriculumului, aprobate de Consiliul INJ după coordonarea, în modul stabilit de lege, cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală. Planul de învățământ pentru următoarele 18 luni de instruire în cadrul INJ se identifică drept o modalitate de organizare a acestui curs de instruire.

Formatorii INJ au fost salutați de doamna Anastasia Pascari, Directorul executiv al Institutului Național al Justiției, care a apreciat pozitiv oportunitatea și importanța organizării unei asemenea întrevederi, aducând la cunoștință formatorilor aspecte relevante ale planului de învățământ. De asemenea, dumneaei a făcut o trecere în revistă a obiectivelor de care trebuie să se conducă formatorul, disciplinele pe care audienții urmează să le studieze, precum și momente noi incluse.

Aprofundarea cunoștințelor în materie, ținându-se cont de modificările legislative intervenite, precum și de

jurisprudența Curții Supreme de Justiție și a altor instanțe, cunoașterea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, aplicarea hotărârilor explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în procesul de interpretare a normelor de drept, soluționarea unor cauze civile sunt doar câteva din obiectivele instruirii prevăzute în planul de învățământ. De asemenea, au fost incluse și discipline noi. Audienților li se va oferi șansa de a studia jurisprudența Curții Constituționale, aplicarea legislației fiscale, vamale, unele din discipline fiind comasate, reieșind din sondajele efectuate de INJ cu unii absolvenți.

Pentru prima dată în planul de învățământ, prin Hotărârea Consiliului INJ, au fost stabilite și disciplinele care urmează să fie susținute la examenul de absolvire și care se va desfășura în două etape: organizarea activității instanțelor de judecată pentru audienții candidați la funcția de judecător, respectiv, a organelor procuraturii pentru audienții candidați la funcția de procuror, în prima etapă, și susținerea probei scrise la cele patru materii: drept civil, drept procesual civil, drept penal și drept procesual penal, în cea de-a doua.

Instruirea inițială în cadrul Institutului Național al Justiției are drept scop formarea de judecători și procurori competenți, care să-și exercite atribuțiile cu onestitate, în numele legii și pentru binele societății. Înscrierea stagiilor de practică în instanțele de judecată, organele procuraturii, organele de urmărire penală, avocatură constituie o etapă de încercare a cunoștințelor audienților. Conform planului de învățământ, pe parcursul a 30 de săptămâni, aceștia urmează să frecventeze o zi pe săptămână pentru însușirea activităților aplicative de proiectare la sediul INJ.

În cadrul întrevederii au fost făcute și unele propuneri menite să perfecționeze cadrul de instruire a audienților INJ, propunându-se de asemenea o evaluare a curriculumelor în vederea ajustării la modificările legislative actuale, la jurisprudența și practica judiciară națională și internațională.

SĂ VORBIM, SĂ SCRIM CORECT

COINTERESA

Prin *cointeresa* înțelegem a face ca cineva să fie interesat într-o acțiune împreună cu alții, sau a suscita interesul cuiva în vederea realizării unui scop comun. De exemplu: prin argumentele mele, l-am *cointerestat* pe X să începem o afacere. Or, cineva a fost *cointerestat*. De aceea este greșit să spunem (scriem): eu am fost *cointerestat* să începem o afacere. Corect: eu am fost *interesat* să începem o afacere. Reținem: folosind cuvântul *cointeresa* avem de fiecare dată în vedere a-l face pe altcineva să fie *interesat* în ceva anume. Și nu vom spune (scrie) niciodată, bunăoară, *eu am fost cointerestat*, pentru că e agramat.

COINTERESARE

Acest cuvânt reflectă acțiunea de a cointeresa pe cineva în ceva. De exemplu: *cointeresare* materială. Este un principiu de a îmbina în procesul de producție stimularea materială cu răspunderea materială.

Accentuăm că ambele cuvinte sunt foarte des folosite nelalocul lor, greșit. Nu este corect să spunem (scriem), bunăoară, *am fost cointerestat* să merg la școală, având în vedere de a spune *am fost interesat*.

DEFERI

La prima vedere, parcă nu ar trebui să apară probleme la folosirea acestui cuvânt. Într-adevăr, ce poate fi mai simplu: *a deferi* înseamnă a trimite pe cineva în instanța de judecată sau de urmărire penală. Totuși, nu rareori auzim pronunțându-se în loc de *deferit* cuvântul *diferit*. Or, nu este corect să spunem *el a fost diferit judecătii*. Corect: *el a fost deferit judecătii*. Căci *diferit* are cu totul alt sens: care se deosebește de cineva sau de ceva; a nu fi la fel; a se deosebi. Exemplu: Gheorghe este *diferit* de frate-său, Ion.

DESTINDE

Când spunem *a destinde* avem în vedere că slăbește încordarea. Cetățeanul X s-a destins. Concret: s-a liniștit, s-a calmat. Mai are și sensul *a se întinde*, *a se îndrepta*. *Destindere* înseamnă încetarea unei încordări, e relaxare. Deci, va fi corect dacă vom spune (scrie) persoana Y este *destinsă*, adică relaxată. Și va fi total eronat dacă vom zice că persoana Y este *distinsă*, având în vedere anume intervenirea relaxării. Însă va fi corect dacă vom spune că persoana Y este *distinsă*

în cazul în care vom dori să remarcăm însușirile sale deosebite.

EFFECTIV

Putem utiliza cuvântul *efectiv* în două sensuri: pentru a exprima ceva ce e real, adevărat sau pentru a reda numărul de persoane care fac parte dintr-o colectivitate organizată. Referitor la cel de-al doilea sens nu există probleme la folosire. Eroare se admite atunci când cuvântul *efectiv* este folosit în sensul de *eficace*, *eficient*. Deseori auzim fraze de felul: am obținut rezultate *eficace*. E greșit. Corect este: am obținut rezultate *eficiente*. Iar cuvântul *efectiv* este corect utilizat în cazul în care dorim să spunem că s-a făcut, sau urmează să se facă, s-a obținut sau urmează să se obțină ceva real, cu adevărat. Bunăoară: implementarea efektivă a legislației lingvistice.

ENUMERA

Deseori în loc de *a enumera* se rostește (scrie) *a enumăra*. Astfel, se încearcă de a forma acest cuvânt de la *număr*, *a număra*. Este greșit. Prin *a enumera* înțelegem a număra pe rând, unul câte unul. Pe când spunând *a număra* se are în vedere a înșira numere în ordine crescândă sau descrescândă, sau a socoti câți indivizi sau unități sunt într-un șir, într-un grup etc.

EFORIE

Cuvântul *eforie* era folosit în trecut ca instituție administrativă de utilitate publică social-culturală. De aici și cuvântul *efor*, adică membru în consiliul de conducere al unei *eforii*. De exemplu, *eforia* spitalelor. Or, este greșit dacă prin *eforie* se încearcă a reda o stare de bună dispoziție. Pentru a reda o stare de bună dispoziție, de regulă exagerată, folosim cuvântul *euforie*.

EVALUA

Prin *a evalua* se înțelege a aprecia, a stabili valoarea, prețul, numărul etc. De exemplu: ascultătorii au *evaluat* prestația profesorului. Spre regret, unii folosesc eronat acest cuvânt pentru a exprima un stadiu superior de dezvoltare. Însă, pentru a reda un stadiu superior de dezvoltare este corect să utilizăm cuvântul *evolua*. Or, nu vom spune (scrie), bunăoară, boala a *evaluat*, ci boala a *evoluat*.

DOCTRINĂ

Conținutul și valoarea culturii juridice într-un stat de drept

Gheorghe Costachi,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

La culture juridique d'une collectivité renvoie à l'ensemble des valeurs, des représentations, des discours, des techniques et des institutions relatives au droit, appréhendé du point de vue multiple de sa nature, de ses sources, de sa fonction et de sa mise en œuvre. La culture juridique peut être celle d'opérateurs spécialisés du droit, mais elle peut aussi recevoir l'acception plus large de conscience juridique populaire qui détermine la place du droit et du système juridique dans une société donnée.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, *cultura* (din franceză *culture*, latină *cultura*) presupune: totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire în procesul practicii social-istorice, precum și a instituțiilor necesare pentru crearea și comunicarea acestor valori; faptul de a poseda cunoștințe variate în diverse domenii; totalitatea acestor cunoștințe; nivel (ridicat) de dezvoltare intelectuală la care ajunge cineva. *Om de cultură* – persoana cu un nivel intelectual ridicat, care posedă cunoștințe universale multe și temeinice¹.

Cultura exprimă nivelul atins de omenire într-o etapă istorică a dezvoltării societății². Respectiv, cultura juridică reprezintă o varietate a culturii generale, constituită din valori spirituale și materiale proprii realității juridice.

În calitatea sa de concept, cultura juridică este definită de diferiți autori în mod diferit, cu toate că deosebiri esențiale de conținut nu există. Majoritatea autorilor, în viziunea profesorului Gh. Avornic³, definesc cultura juridică drept o cunoaștere și înțelegere profundă a dreptului (a fenomenului juridic), executare înalt-conștientă a dispozițiilor lui, cerință internă și necesitatea de a-l înțelege. La rîndul său, domnia sa propune următoarea definiție: Cultura juridică reprezintă o varietate a culturii generale care constă în faptul de a poseda cunoștințe

variate în domeniul dreptului ca o totalitate de valori materiale și spirituale ce se referă la realitatea juridică (fenomenul juridic). Prin aceasta, cultura juridică include doar ceea ce este progresiv, valoros și prețios în fenomenele juridice și este înțeleasă ca un model de gândire și un standard de comportament.

O definiție similară atestăm și în literatura juridică rusă, în care cercetătorul N. L. Granat⁴ susține că cultura juridică reprezintă cunoașterea și înțelegerea dreptului, respectarea conștiință a prescripțiilor acestuia. Ea cuprinde o educație juridică, o conștiință juridică, aptitudini și deprinderi de folosire a dreptului, supunerea necondiționată a comportamentului uman cerințelor normelor juridice.

Într-o altă accepțiune⁵, cultura juridică presupune un sistem de elemente materiale și spirituale care se raportează la sfera de acțiune a dreptului și se exprimă în conștiința și condiția oamenilor, sfera acesteia cuprinzînd: sistemul de norme juridice, raporturile juridice, conștiința juridică, conduita juridică licită sau ilicită.

Cultura juridică își găsește expresia în cunoașterea de către cetățeni a bazelor reglementării juridice, în necesitatea transpunerii în viață a prevederilor normelor juridice, în înțelegerea de către fiecare om a responsabilității sociale, în intransigența față de infracțiuni și combaterea lor⁶.

Cultura juridică definește totalitatea cunoștințelor juridice, a proceselor, normelor și posibilităților de a folosi legislația și de a le respecta în practica cotidiană social-juridică de către membrii unei societăți⁷.

Cu mult mai extensiv interpretează acest concept profesorul V. V. Lazarev⁸, care notează că cultura juridică presupune: - un anumit nivel de gândire juridică și de percepere a realității juridice; - calitatea proceselor de creare a dreptului și de realizare a lui; - forme specifice de activitate juridică (controlul constituționalității legilor, activitatea organelor de ocrotire a ordinii de drept etc.); - rezultate ale activității juridice materializate sub forma valorilor materiale și spirituale create de oameni (legile, practica judiciară, sistemul legislativ etc.).

Explicația acestor abordări (restrictivă și extensivă) o regăsim la același autor care atestă existența unei cul-

turi juridice a societății, a grupului (colectivului) și a individului⁹.

Cultura juridică individuală presupune instruirea juridică a individului, care include o înaltă conștiință juridică, posibilitatea și deprinderea de a folosi dreptul, de a-și supune comportamentul normelor juridice. În mod concret, putem susține că cultura juridică a fiecărui individ include¹⁰: - cunoașterea de către acesta a legislației în vigoare; - înțelegerea corectă, respectarea, îndeplinirea, aplicarea și atitudinea intolerantă față de orice încălcare a legalității și legitimității acesteia.

Cultura juridică de grup sau colectivă, presupune interesarea membrilor grupului, ai colectivului în rezultatele muncii în comun, în asigurarea unei înalte organizări și a ordinii de drept. În sfârșit, putem spune că o societate are cultură juridică dacă raporturile juridice în cadrul ei sunt reglementate și garantate de stat, respectate de toți subiecții de drept; dacă comportamentul social este subordonat normelor de drept, dacă actele normative în vigoare își realizează scopurile și sarcinile pentru care au fost elaborate și dacă în societate este recunoscută supremația legii¹¹.

Astfel, cultura juridică a societății presupune o anumită calitate a vieții juridice a acesteia, exprimată prin perfecțiunea actelor juridice, a acțiunii juridice, a activității de aplicare a dreptului, a conștiinței juridice și dezvoltării juridice a individului, nivelului libertății acestuia, prezența și eficiența răspunderii reciproce între cetățean și stat, momente ce influențează pozitiv dezvoltarea socială și mențin însăși condițiile de existență a societății¹².

Ca nivel de dezvoltare specifică a individului, cultura juridică se exprimă mai întâi de toate în nivelul de pregătire al acestuia de a percepe ideile juridice și legile progresive și civilizate, în capacitatea și abilitatea acestuia de a se folosi de drept, precum și în evaluarea propriilor cunoștințe juridice. În același timp, cultura juridică presupune un anumit nivel de activitate creativă a individului, în procesul căreia sunt căpătate și dezvoltate cunoștințele juridice, sunt formate aptitudini și deprinderi de utilizare a acestora¹³.

Referindu-ne nemijlocit la conștiința juridică ca element al culturii juridice, vom concretiza inițial că cuvântul *conștiință* este explicat în dicționare ca fiind forma cea mai înaltă de reflectare a realității, proprie omului, produs al creierului uman, apărută pe baza procesului muncii, a vieții în societate și caracterizată prin prezența limbajului și a gândirii, prin aceea că omul își dă seama de relațiile sale cu lumea înconjurătoare și acționează asupra acesteia în conformitate cu anumite scopuri stabilite.

Conștiința juridică este un fenomen social și psihologic cu o structură complexă, care cuprinde elemente de na-

tură rațională, efectivă și volitivă. Numai dacă privim în complexitatea lor acestei trei elemente putem înțelege rolul social al conștiinței juridice. În baza acestor momente, dl Gh. Avornic formulează următoarea definiție: prin conștiință juridică se înțelege o parte componentă a conștiinței sociale, apărută în procesul de elaborare și realizare a dreptului în societate, vizînd un ansamblu de reprezentări, idei, concepții, tradiții, emoții, retrairi, iluzii și, în special, cunoștințe cu privire la drept ca fenomen social¹⁴.

În viziunea altor autori, conștiința juridică este privită a fi: - o sferă a conștiinței care reflectă realitatea juridică sub formă de cunoștințe juridice și atitudine față de drept și practica realizării acestuia, de directive social-juridice și orientări de valoare ce reglează activitatea oamenilor în diferite situații juridice¹⁵; - un sistem de sentimente, emoții, viziuni, aprecieri, reprezentări juridice care exprimă atitudinea cetățenilor față de dreptul în vigoare, de practica juridică, drepturile, libertățile și obligațiile cetățenilor și față de alte fenomene juridice dorite¹⁶; - totalitatea unor idei, concepții, reprezentări cu privire la drept și la raporturile juridice¹⁷.

Conștiința juridică poate fi exprimată printr-o stare spirituală ce conține viziuni sociale, economice, politice, combinate cu cele de drept, adecvate nivelului de dezvoltare a societății umane privind dezvoltarea dreptului, perfectarea și adoptarea actelor juridice, dezvoltarea umană, protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului din diferite grupuri sociale, nivelul de garantare a acestora de către stat și societatea civilă¹⁸.

În ceea ce privește tipologia conștiinței juridice, în studiile de specialitate atestăm două clasificări¹⁹:

- în funcție de subiecți, conștiința poate fi *individuală, colectivă* (sau *de grup*) și *socială* (la nivel de *societate*).
- în funcție de profunzimea reflectării realității juridice, de obicei sunt atestate trei niveluri ale conștiinței juridice: *obișnuită (empirică)*, *științifică (teoretică)* și *profesională*.

Conștiința *empirică* se formează în mod stihic, sub influența unor condiții concrete de viață, a experienței personale și a învățării juridice, fiind caracteristică majorității populației.

Conștiința *teoretică* (științifică), spre deosebire de cea obișnuită, se formează în baza unor generalizări, cunoștințe și legități juridice profunde și complexe și a unor cercetări științifice ale realității social-juridice. Anume conștiința științifică trebuie să servească sursă primară a activității normative și bază a perfecționării practicii judiciare.

Conștiința *profesională* este conștiința juridică a juriștilor. Esența și particularitățile conștiinței juridice a aces-

tora se concretizează în conținutul ideologiei juridice și a psihologiei juridice, în sistemul cunoștințelor, reprezentărilor juridice proprii sferei profesionale date.

După cum susține dl profesor Gh. Avornic²⁰, conștiința juridică profesională are o însemnătate deosebită atât teoretică, cât și practică. Tocmai această calitate specifică a conștiinței profesionale a juriștilor face să existe o strânsă legătură între teorie și practică pentru a asigura eficacitatea influenței dreptului în reglementarea relațiilor sociale. Tot în procesul acestei activități profesionale sunt formate anumite deprinderi, obiceiuri, tradiții și chiar o gândire juridică, care mai apoi contribuie la formarea doctrinei juridice.

Referindu-ne la **structura** conștiinței juridice, notăm că, sub aspect gnoseologic, aceasta este formată din două niveluri de reflectare a realității juridice: psihologia juridică și ideologia juridică.

Psihologia juridică, care apare sub influența nemijlocită a realității juridice, se dovedește a fi o primă treaptă empirică a conștiinței juridice. Anume de la acest nivel se inițiază conștientizarea realității juridice, se ia cunoștință de ea.

Spre deosebire de psihologia juridică, *ideologia juridică* este un nivel mai înalt al conștiinței juridice, un nivel teoretico-științific, conceptual, care presupune o înțelegere mai profundă de către indivizi a fenomenelor juridice din viața socială. În sfera ideologică a conștiinței juridice, în baza materiei emoțional-sentimentale căpătate are loc formarea definitivă a ideilor și reprezentărilor despre realitatea juridică, care au o importanță covârșitoare în formarea voinței indivizilor²¹.

Ea se formează sub influența nemijlocită a politicii statului. La elaborarea ideologiei juridice participă juriști, politologi, economiști, care iau în considerație condițiile concret-istorice ale vieții sociale, repartizarea puterii, nivelul conștiinței sociale, psihologia socială, voința și interesele majorității și minorității etc. Ideile științifice și concepțiile ideologice promovate la nivelul întregii societăți influențează asupra procesului de elaborare și de realizare a dreptului. Ca exemple de acte normative cu conținut ideologic pronunțat pot servi Constituția SUA, Declarația franceză a Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1789, care constituie și în prezent un fundament ideologic al democrațiilor și al sistemelor de drept din țările occidentale²².

Privită în ansamblu, ideologia juridică conține ideile, concepțiile, principiile, noțiunile sistemului de drept al statului, ea concentrând totalitatea cunoștințelor juridice, cerințele grupurilor sociale, aprecierile și valorile unei societăți moderne în care știința juridică deține locul prioritar exprimând interesul de dezvoltare al societății, de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului²³.

Spre deosebire de ideologia juridică, psihologia juridică conține trăiri emoționale referitoare la fenomenele juridice. Simțul convingerii în justetea legii, în temeinicia ordinii de drept, intoleranța față de faptele ilicite creează o înaltă dispoziție psihologică, o atmosferă de stimă față de drept și formează conținutul principal al psihologiei juridice²⁴.

De nivelul de pregătire ideologică a personalității depinde posibilitatea ei de a-și controla emoțiile și sentimentele. Anume de aici putem deduce interconexiunea și interdependența dintre aceste două elemente ale unui fenomen unic – conștiința juridică.

În același timp, ele se deosebesc substanțial una de alta. Distincția de bază rezidă nu numai în faptul că ele reflectă viața socială și realitatea juridică cu ajutorul a diferitor instrumente sociale: prima – cu ajutorul ideilor, a doua – cu ajutorul manifestărilor psihice, a emoțiilor și a sentimentelor. Ea rezidă în principal în diferitele metode și niveluri de reflectare a realității.

Astfel, dacă reflectarea vieții sociale în ideologia juridică are loc la nivelul conștiinței teoretico-științifice, cunoștințelor și aprecierilor teoretice a legislației, a ordinii de drept, a legalității și a altor fenomene juridice, atunci o asemenea reflectare în psihologia juridică se realizează mai întâi de toate la nivelul conștiinței obișnuite, cotidiene. De aceea, elementul primar în structura conștiinței juridice se prezintă a fi complexul ideilor juridice.

O serie de cercetători²⁵ atestă, în dependență de structura conștiinței juridice, următoarele funcții ale acesteia: de cunoaștere, de apreciere și reglare.

Cunoașterea constă dintr-un șir de procese psihice consecutive: senzații vizuale și auditive; percepții; memorie, care acumulează cunoștințele juridice prin intermediul memorizării, reproducerii, recunoașterii și le exprimă în diferite tipuri de reprezentări juridice; gândire – proces superior de cunoaștere, produsul căreia sunt ideile, concepțiile și convingerile juridice²⁶.

Funcției de cunoaștere îi corespund un anumit volum de cunoștințe ca rezultat al procesului de gândire, exprimate prin noțiunea de „pregătire juridică”.

În contextul dat, ținem să specificăm că urmează să diferențiem cunoștințele profesionale de cele obișnuite. Însă, uneori nici juriștii nu cunosc toată materia normativă, cu atât mai mult ceilalți cetățeni. Dar nici nu este necesar să o cunoască. Este suficient ca indivizii să aibă cunoștințe elementare în domeniul jurisprudenței pentru a se putea orienta în relațiile sociale diverse și un comportament conform cu prevederile legii²⁷.

Cunoscând realitatea juridică, cetățenii își formează și o anumită atitudine față de ea (funcția de apreciere a conștiinței juridice) prin procesele și stările psihice emoționale (sentimente, dispoziții, emoții, efecte, pasiuni).

În conținutul conștiinței juridice sunt atestate patru tipuri de atitudini: față de drept și legislație (principii, norme și instituții de drept); față de comportamentul celor din jur (criminalitate, criminali și infracțiuni); față de organele de ocrotire a dreptului (procuratură, instanțe judecătorești, justiție, avocatură); față de comportamentul propriu (autoaprecierea)²⁸.

Latura practică a conștiinței care asigură realizarea intențiilor raționale ale individului este voința (funcția de reglare a comportamentului). Ea cuprinde: clarificarea cunoștințelor juridice; coordonarea internă a impulsurilor (inițiativelor) cu convingerile juridice și cu realitatea obiectivă care cuprinde sistemul normelor de drept în vigoare și a valorilor general acceptate; determinarea scopului, luarea hotărârii și, în sfârșit, realizarea hotărârii²⁹.

Pregătirea juridică a indivizilor nu se reduce doar la acumularea unui anumit volum de cunoștințe. Se poate dispune de cunoștințe, dar să nu se poată opera cu ele. De aceea, e important de a cunoaște și cum să fie utilizate acestea.

Așadar, se poate susține că conștiința juridică există „pînă”, „după” și „paralel” cu dreptul, ea este, în primul rînd, izvorul acesteia, care reflectă necesitățile obiective ale dezvoltării societății, în al doilea rînd, unul din mecanismele (instrumentele) necesare de realizare și transpunere în viață, în al treilea rînd, un mijloc de apreciere a corespunderii comportamentului (activității) cu prescripțiile normelor de drept³⁰.

Fiind un izvor nemijlocit al dreptului, conștiința juridică își află expresia în actele normative, influențînd procesul și rezultatul activității normative. Prin intermediul conștiinței juridice și datorită anume ei legiuitorul, după cum afirma Hegel, „surprinde spiritul vremii sale” reflectîndu-l în actele normative.

Normele juridice la rîndul lor influențează dezvoltarea conștiinței juridice a indivizilor, formarea unor reprezentări corecte despre principiile și normele de drept, raporturile juridice, răspundere. Conștiința juridică are un rol de reglementare și în procesul de realizare a dreptului, inclusiv în cel al soluționării litigiilor. Acel fapt că respectarea normelor juridice de cea mai mare parte a cetățenilor se realizează conștient, în baza convingerilor interioare, ne vorbește destul de relevant despre rolul regulativ al conștiinței juridice. Cu cît este mai înalt nivelul conștiinței juridice, cu atît mai pronunțat își manifestă acest rol de conformare a comportamentului uman prescripțiilor dreptului, cu atît mai stabile devin legalitatea și ordinea de drept.

Evaluarea rezultatelor activității și a fiecărei soluții în sfera juridică, de asemenea, se realizează cu ajutorul conștiinței juridice. Rezultatul evaluării (aprecierii) este recunoașterea comportamentului (activității) ca fi-

ind legal sau ilegal. În așa mod, conștiința juridică este o parte componentă a activității normative și de realizare a dreptului, îndeplinind un rol de mecanism sau de instrument.

Astfel, cultura juridică a societății depinde, în primul rînd, de nivelul de dezvoltare al conștiinței juridice a populației, adică de profunzimea însușirii unor asemenea fenomene ca valoarea drepturilor și libertăților omului, valoarea procedurii juridice la soluționarea litigiilor, căutarea compromisurilor etc., de gradul de informare juridică a populației, de atitudinea emoțională a acesteia față de lege, justiție, diferite organe de ocrotire a normelor de drept, mijloace și proceduri juridice, tendința cetățenilor de a respecta dispozițiile normelor juridice³¹. Conștiința juridică reflectă esența și rolul regulilor de drept în conștiința societății, a grupului social, a individului. Ea exprimă nivelul de cunoaștere a dreptului, aptitudinea de a evalua acțiunea acestuia și de a sesiza adecvat momentele ce trebuie modificate în conținutul lui³². Astfel, fiind constituită din ideologia juridică și psihologia juridică, conștiința juridică reflectă, în general, valorile spirituale ale individului și ale societății.

Din aceste considerente, cultura juridică se prezintă a fi cu mult mai complexă, dat fiind faptul că în structura acesteia, de rînd cu elementul ideologic și psihologic, este cuprins și elementul comportamental, adică comportamentul juridic³³.

Corespunzător, în studiile de specialitate atestăm ca elemente interdependente ale conștiinței juridice: reprezentările teoretico-juridice (cunoștințe), atitudinea și sentimentele pozitive față de drept și activitatea creativă a individului în sfera dreptului³⁴, care prin esență coincid cu cele enunțate deja.

În același timp, e de menționat că aceste elemente se află în interacțiune și intercondiționare reciprocă. Numai o conștiință juridică dezvoltată este în măsură să genereze un comportament juridic adecvat și, viceversa, printr-un comportament juridic adecvat se poate stimula și dezvolta conștiința juridică a individului și a societății.

Pentru a evidenția valoarea culturii juridice în societate notăm că, în primul rînd, cultura juridică este un criteriu al nivelului de dezvoltare a omului; în al doilea rînd, este un tezaur al valorilor juridice acumulate de omenire pe parcursul istoriei (de aceea atitudinea corespunzătoare față de cultura juridică este o condiție obligatorie pentru progresul social și o garanție a eforturilor de perfecționare a personalității); în al treilea rînd, prin intermediul culturii juridice are loc dezvoltarea statalității, ordinii, sistemului de drept și statului de drept. Respectiv, principala funcție a culturii juridice se reduce la păstrarea valorilor spirituale în domeniul juridic și transmiterea experienței juridice generațiilor viitoare, conchide cercetătorul T. Popovici³⁵.

Valoarea deosebită a culturii juridice pentru societate nu se limitează doar la sfera dreptului. Dezvoltarea culturii juridice la cetățeni condiționează și dezvoltarea culturii lor generale, conștientizarea și însușirea unor așa valori ca disciplină, organizare, responsabilitate, ordine și dreptate socială.

Respectiv, cultura juridică se găsește într-o directă corespondență cu nivelul (gradul) culturii generale dobândită de cetățean. Ea își îmbogățește conținutul cu valori generate de toate celelalte domenii ale culturii generale. Cu cât este mai mare gradul de cultură intelectuală, în mod necesar, trebuie să fie și cel al culturii juridice.

Valoarea culturii juridice poate fi dedusă din indicatori relevanți ai acesteia, și anume³⁶: - nivelul cunoștințelor juridice, volumul acestor cunoștințe, pregătirea profesională și reciclarea cadrelor de juriști, nivelul de dezvoltare a științei juridice; - starea legislației, adică nivelul de dezvoltare și implementare a standardelor democratice, respectarea recomandărilor științei la perfectarea acesteia, motivarea necesității și cheltuielilor pe care le suportă societatea la implementarea legilor în practică.

Totodată, e important de a menționa că cultura juridică nu numai absoarbe în sine realizările civilizației, dar și contribuie la dezvoltarea și ordonarea acesteia. În cadrul ei un loc deosebit este deținut de valorile morale. În acest sens se susține³⁷ că cultura juridică atât a individului, cât și a societății este de neconceput în afara moralei. Renașterea moralității, a valorilor general-umane în societatea noastră reprezintă un element indispensabil unui nivel ridicat de cultură generală și, desigur, de cultură juridică. Pentru noi cultura juridică este valoroasă nu numai că servește idealurilor statului nostru, dar și pentru că în ea sunt cuprinse în primul rând idealurile general umane ale umanismului și dreptății. Dacă cultura juridică va fi detașată de aceste idealuri ea va înceta să servească dreptul și civilizația.

Nivelul înalt al culturii juridice presupune că omul nu este un martor pasiv al proceselor din societate, ci manifestă activism social-juridic, utilizează cunoștințele sale juridice pentru consolidarea legalității³⁸. În acest sens, și cercetătorul V. V. Lazarev susține că cel mai superior nivel al culturii juridice a individului se exprimă prin activismul juridic al acestuia³⁹.

Activismul juridic presupune o participare personală activă în soluționarea problemelor juridice, în consolidarea legalității și a ordinii de drept și, desigur, o pregătire de a opune rezistență oricăror infracțiuni sau abateri⁴⁰.

În baza celor consemnate, putem conchide că cultura juridică are o legătură directă cu democrația, politica, morala, cu edificarea statului de drept, cu formarea societății civile, cu viața cotidiană a omului⁴¹. Ea se pre-

zintă a fi un element indispensabil procesului de democratizare și modernizare a societății noastre.

În primul rând, ea este absolut necesară personalului aparatului de stat în sarcina căruia este pusă desfășurarea tuturor reformelor necesare pentru edificarea statului de drept. Datorită nivelului înalt de cultură juridică guvernării vor fi în stare să identifice corect necesitățile și tendințele progresive ale societății noastre, să elaboreze politici coerente în acest sens și să le implementeze eficient în practică.

În al doilea rând, cultura juridică este necesară și pentru membrii societății, cărora aceasta le va ajuta să conștientizeze semnificația reformelor realizate, necesitatea participării la desfășurarea acestora, oportunitatea însușirii valorilor general umane și a respectării lor intransigente, întru binele și bunăstarea fiecărui individ și a întregii societăți. Numai datorită unei culturi juridice dezvoltate la majoritatea membrilor comunității noastre vom fi în stare, prin manifestarea unui activism social-juridic perseverent, să formăm și să dezvoltăm o adevărată societate civilă, fără de care este imposibilă edificarea statului de drept.

Referințe

- 1 Dicționarul explicativ al limbii române. București: Editura RSR, 1975. p. 223.
- 2 Postovan D. *Rolul culturii generale, în special al culturii juridice, în dezvoltarea societății*. „Cultura juridică și prevenirea corupției”, Materiale ale conferinței internaționale (din 1 noiembrie 2007, Chișinău). Chișinău, 2007 (Bons Offices SRL). p. 59.
- 3 Avornic Gh. *Conștiința juridică și cultura juridică, coraportul lor. Nihilismul juridic – categorie juridică..* „Cultura juridică și prevenirea corupției”, Materiale ale conferinței internaționale (din 1 noiembrie 2007, Chișinău). Chișinău, 2007 (Bons Offices SRL). p. 37.
- 4 Гранат Н. Л. *Правосознание и правовая культура*. În: *Теория права и государства. Учебник* (под ред. проф. В. В. Лазарева). Москва, 1996. p. 188.
- 5 Popescu S. *Quelques reflexions sur le rapport entre la vie juridique et la vie culturelle de la société*. În: *Revue roumaine de sciences sociales. Sciences juridiques*. Tome 27, 1983, nr. 1. p. 54.
- 6 Negru B., Negru A. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău, 2006. p. 462.
- 7 Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. „Cultura juridică și prevenirea corupției”, Materiale ale conferinței internaționale (din 1 noiembrie 2007, Chișinău). Chișinău, 2007 (Bons Offices SRL). p. 12.
- 8 Лазарев В. В. *Правосознание и юридическая культура*. În: *Общая теория права*. Москва, 1993. p. 155.
- 9 *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 439.
- 10 Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 10.
- 11 Colin V. *Importanța culturii juridice în prevenirea săvârșirii infracțiunilor de corupție*. „Cultura juridică și prevenirea corupției”, Materiale ale conferinței internaționale (din 1 noiembrie 2007, Chișinău). Chișinău, 2007 (Bons Offices SRL). p. 55-56.

- ¹² Гранат Н. Л. *Правосознание и правовая культура*. În: *Теория права и государства. Учебник* (под ред. проф. В. В. Лазарева). Москва, 1996. p. 188; *Теория государства и права. Учебник для юридических вузов и факультетов*. Под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. Москва, 1997. p. 331.
- ¹³ Сальников В. П. *Правовая культура*. În: *Общая теория права. Курс лекций*. Под общей редакцией профессора В. К. Бабаева. Нижний Новгород, 1993. p. 504.
- ¹⁴ Avornic Gh. *Conștiința juridică și cultura juridică, coraportul lor. Nihilismul juridic – categorii juridică*. „Cultura juridică și prevenirea corupției”, Materiale ale conferinței internaționale (din 1 noiembrie 2007, Chișinău). Chișinău, 2007 (Bons Offices SRL). p. 29.
- ¹⁵ *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 194; Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 16.
- ¹⁶ Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. În: *Общая теория права Курс лекций*. Под общей редакцией профессора В. К. Бабаева. Нижний Новгород, 1993. p. 475.
- ¹⁷ Boboș Gh. *Teoria generală a statului și dreptului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983. p. 194.
- ¹⁸ Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 14.
- ¹⁹ *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 196; Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. op. cit. p. 478.
- ²⁰ Avornic Gh. *Conștiința juridică și cultura juridică, coraportul lor. Nihilismul juridic – categorii juridică*. op. cit. p. 36.
- ²¹ Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. op. cit. p. 475.
- ²² Avornic Gh. *Conștiința juridică și cultura juridică, coraportul lor. Nihilismul juridic – categorii juridică*. op. cit. p. 29.
- ²³ Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 17.
- ²⁴ Lupu Gh., Avornic Gh. *Teoria generală a dreptului. Studiu teoretico-introductiv*. Chișinău: Editura Lumina, 1997. p. 198.
- ²⁵ Лапаева В. В. *Конкретно-социологические исследования в праве*. Москва, 1987. p. 85-92; *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 194-195; Avornic Gh. *Conștiința juridică și cultura juridică, coraportul lor. Nihilismul juridic – categorii juridică*. op. cit. p. 31-32.
- ²⁶ Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. op. cit. p. 477.
- ²⁷ Avornic Gh. *Conștiința juridică și cultura juridică, coraportul lor. Nihilismul juridic – categorii juridică*. op. cit. p. 37.
- ²⁸ *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 194.
- ²⁹ Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. op. cit. p. 477.
- ³⁰ *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 195.
- ³¹ Тодыка Ю. Н. *Конституционные основы формирования правовой культуры*. Харьков: «РАЙДЕР», 2001. p. 20.
- ³² Ibidem – p. 16.
- ³³ Злобин С. *Конституционные аспекты формирования правовой культуры в Республике Молдова а переходном периоде*. Chișinău: Tipografia AȘM, 2006. p. 45.
- ³⁴ Сальников В. П. *Правовая культура*. În: *Общая теория права. Курс лекций*. Под общей редакцией профессора В. К. Бабаева. Нижний Новгород, 1993. p. 507.
- ³⁵ Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 10.
- ³⁶ Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 12.
- ³⁷ Сальников В. П. *Правовая культура*. În: *Общая теория права. Курс лекций*. op. cit. p. 512.
- ³⁸ Popovici T. *Aspecte teoretice și practice ale culturii juridice în Republica Moldova*. op. cit. p. 10.
- ³⁹ *Общая теория права и государства. Учебник*. Под редакцией В. В. Лазарева. 2-е издание. Москва: Юристъ, 1996. p. 198.
- ⁴⁰ Баранов П. П. *Правосознание и правовое воспитание*. op. cit. p. 481.
- ⁴¹ Костаки Г. *Роль правовой культуры в построении правового государства*. În: *Закон и жизнь*, 2005, nr. 9. p. 4.

Agresivitatea umană și actele de violență în aspect medico-socio-juridic

Gheorghe Baciu,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

The aggressiveness as a social phenomenon is placed outside of symbolic communication. It is considering that the aggressive reactions must be perceived not only like a hostile or destructive behavior, as the aggressiveness may be a kind of human defense in front of hostile environmental circumstance. The aggressiveness itself descending from a lot of causes: economical, psychological, familial and not at the last, it is depending of health state. The main reason of violence are often associated with multiple risk factors, as alcohol, social isolation etc. Because of dangerous human aggressive acts, this problem is studied by different scientific specialists: sociologists, doctors, psychologists, political scientists etc.

Conform teoriilor contemporane, agresivitatea este un fenomen social cu manifestări biologice. Ea se dezvoltă numai în cadrul sistemelor relaționale prin implicarea unor indivizi în raport cu ceilalți. Gh. Scripcaru afirmă că agresivitatea apare ca o deviere de la socializarea comportamentului uman, cu etapele sale bine cunoscute. Dacă violența este o agresivitate liberă, supusă dorinței omului și având o putere mimetică particulară, aspect prin care ea se impune ca un fenomen cultural, original și construit, marcat deci de intenție, apoi agresivitatea exprimă o dispoziție bioefectivă, reacțională la situațiile de mediu, și învederează astfel o reacție de apărare față de ambianță.

Reieșind din pericolul actelor agresive interumane, această problemă la momentul actual este studiată de diferiți specialiști: sociologi, medici, juriști, filosofi, psihologi etc. Toate teoriile și modelele asupra originii agresivității se întemeiază pe mai multe ipoteze: biologică (endocrină, neuro-biologică); etiologică (onto-filogenetic-comportamentală); socio-genetică și holistic-psihologică (stres-frustrare-anxietate-conflict). Din aceasta rezultă o diversitate de manifestări agresive: defensiv-ofensive, constructiv-distructive, normale (latente, mascate sau observabile), intermediare și patologice la nivel individual sau grup, acționale sau verbale. Se poate spune că agresivitatea mai frecvent este

o reacție comportamentală a unei persoane în anumite circumstanțe determinante.

Eduard Panfil [9] consideră că agresivitatea se desfășoară într-un câmp situat în afara comunicării simbolice, actul agresiv fiind exclus din comunicarea interumană. Faptul în sine devine agresivitate. În această incidență structurală agresivitatea se dezvăluie ca imposibilitate de comunicare. Oricum, agresivitatea este expresia alterării funcțiilor de libertate, a decăderii persoanei umane din nivelul autodeterminării morale.

Marele diapazon de manifestări agresive, varietatea concretă a acestora, dramatismul unora dintre situații sunt elemente care suscit un permanent interes nu numai din partea celor cu competențe bine precizate în acest domeniu, ci și din partea marelui public. O altă formă generală de manifestare a agresivității este cea camuflată, derutantă, de exemplu, prin opoziție activă sau pasivă, de evitare, indiferentă, refuz de a acorda ajutor etc.

La rândul lor, factorii care declanșează reacțiile agresive sunt și ei diferiți (frică, foame, sexualitate) și pot veni din diverse surse – mediul înconjurător, organism, viața inconștientă. Agresivitatea nu trebuie percepută numai în sensul unui comportament ostil și distructiv, ea poate fi întâlnită și ca element de apărare a omului în fața împrejurărilor ostile ale mediului înconjurător.

Cu certitudine se poate conchide că agresivitatea are la origine multiple cauze de ordin social, psihologic, medical etc. Adesea principalele motive sunt asociate cu numeroși factori de risc, cum ar fi consumul de alcool, izolarea socială etc. Suprasolicitarea simțurilor prin alcool, anonimatul care duce la pierderea unor puncte de reper și identificare, alți factori ce facilitează trecerea la actul agresiv complică reacțiile interumane. Toate acestea în complex fac ca în societatea umană să apară diverse forme de agresivitate.

Agresivitatea fizică contra persoanelor în majoritatea cazurilor se soldează cu producerea leziunilor corporale. Cercetările penală preliminară și judiciară, calificarea juridică corectă a acestor infracțiuni sunt imposibile fără efectuarea expertizelor medico-legale, cărora le revine un rol important în descoperirea infracțiunilor comise împotriva sănătății și vieții omului, procedeu fără de care normele de drept în ceea ce privește protejarea juridică a dreptului la viață și sănătate ar fi minimalizat. Valoarea probatorie a expertizei medico-legale constă în folosirea multor date obiective și posibilități concrete

în demonstrarea legăturilor de cauzalitate dintre faptele antisociale și consecințele lor asupra victimelor.[12]

Agresivitatea intrafamilială are la bază mulți factori motivaționali. În acest context Gh. Scripcaru menționează că violența intrafamilială devine un epifenomen al unui climat de patologie socială, de anomie conjugală, care face din familie o instituție anomică în loc de a fi sanogenetică. Deci și violența domestică prin implicațiile sale psihologice, sociologice, medicale și juridice devine o problemă a abordării multidisciplinare.

Conform datelor din literatura de specialitate [10], consecințele tragice (omuciderile la domiciliu) ale violenței în cadrul familiei sunt constatate în 20-40% din numărul total al omuciderilor, iar la o crimă prin violență intrafamilială (omucideri realizate) revin cca. 50% de cazuri de agresivități intrafamiliale nemortale. După informațiile de anchetă, în Republica Moldova în anul 1994 au fost comise 107 omucideri pe motive de relații ostile între membrii familiilor, ceea ce constituie 28% din numărul total de omoruri.

Analiza materialelor serviciului medico-legal demonstrează că victime ale heteroagresiunii intrafamiliale mai frecvent au fost femeile (63%). Consumul de alcool ca factor principal de trecere la acte de violență intrafamilială este caracteristic atât pentru agresori, cât și pentru victime, care pot chiar provoca declanșarea crimei. În materialele analizate alcoolizarea s-a constatat în 63,4% de bărbați și la 47,8% din numărul femeilor devenite victime în omuciderile de domiciliu. [1, 2]

Materialele studiate de autor reprezintă o diversitate ale modurilor de realizare a heteroagresiunii intrafamiliale – de la o înjunghiere banală până la aruncarea victimei de la înălțime sau stropirea acestora cu benzină și incendierea ei, mai rar dezmembrarea și ciopârțirea ei. Femeile mai frecvent sunt asinate cu obiecte contondente (46,3%), leziunile fiind aplicate în regiunea capului și toraco-abdominală în egală măsură; în 23,9% cazuri sunt înjunghiate, preponderent la torace; în 10% din cazuri au fost folosite armele de foc sau aplicate loviturile cu lama toporului. De menționat că în unele cazuri acțiunile agresive se caracterizează printr-o deosebită cruzime, victimele fiind supuse ciopârțirii sau dezmembrării și ascunse pentru a tăinu crimele. [3]

Astfel, consecințele nefaste ale violenței intrafamiliale justifică necesitatea cercetărilor sub aspect medico-biologic, socio-juridic, economic în vederea minimalizării numărului de omucideri și combaterii criminalității în cadrul familiei. [6]

Fenomenul maltratării copiilor și adolescenților atât în mediul extrafamilial, cât și în cel intrafamilial nu a ocultat nici Republica Moldova, căpătând proporții crescânde. Astfel, V. Tetercev și coautorii [13] menționează că, în municipiul Chișinău în anul 1994, în cadrul familiei

au fost traumați 26,8% din copii. Deși se cunoaște (Rădulescu) că normele sociale (informale), la fel ca și cele juridice (formale), interzic utilizarea agresiunii și violenței împotriva oricărui membru al societății, dar nici una dintre ele nu specifică de la ce nivel bătaia aplicată unui copil de către un părinte devine agresiune condamnată și sancționabilă din punct de vedere juridic.

A. Pădure [7] arată că homicidul realizat printre copii și adolescenți constituie 6,86% din numărul total de moarte violentă, cu o creștere semnificativă în perioada anilor 1990-1999. Tot mai frecvent victime ale asasinărilor au devenit cel mai frecvent nou-născuți (41,86%) și adolescenți de 16-18 ani (22,78%). Autorul arată că cel mai frecvent motiv de agresiune a servit conflictele dintre membrii familiei (11,06%). Conform datelor anchetei, huliganismul a fost motivul agresiunii în 2,15% cazuri, jafurile 6,77%, iar maltratarea de către colaboratorii de poliție în 7,33%. O parte din victime n-au putut (sau nu au vrut) să indice motivul maltratării. Relativ rar copii au indicat estorcare de bani, acte de răzbunare etc. Consumul alcoolului ca factor declanșator a fost stabilit doar în 2,67% din observații.

Gh. Gladchi [5] menționează că violența în familie este un viciu periculos și distructiv al societății și se exprimă prin aplicarea forței fizice sau a amenințărilor de către o persoană în scopul realizării controlului și deținerii autorității în relații familiale. Fenomenul respectiv se poate manifesta prin violența fizică, emoțională sau psihologică, sexuală, economică și prin izolare. Autorul arată că fiecare al patrulea omor și fiecare a treia vătămare corporală gravă se săvârșește în familie. Peste 80% din omorurile și vătămarile corporale grave produse în cadrul familiei au fost precedate de relații ostile și dușmănoase dintre părinți, care s-au tensionat pe parcursul mai multor zile, luni și chiar ani.

Agresiunea sexuală, considerată încă din antichitate una dintre cele mai grave crime contra personalității umane, reprezintă un pericol social extrem de mare. Nu întâmplător agresorii sexuali sunt pasibili de pedeapsă penală severă, la fel ca și ucigașii. Cu atât mai mult aceasta se referă la abuzurile sexuale printre copii și adolescenți [4]. Rezultatele obținute de A. Pădure [8] arată o incidență de 10, 77% de cazuri privind abuzurile sexuale din totalul copiilor expertizați și 47% din structura generală a infracțiunilor sexuale, cu predominarea victimelor din orașe (72,73%), de sex feminin (95,69%), cu vârsta între 15-18 ani (71,3%). Cele mai multe victime agresate sexual, la care s-au produs leziuni corporale s-au înregistrat în lunile februarie, iulie și august, fiind mai frecvent produse la orele 22:00. A. Pădure arată că abuzurile sexuale cu minorii au avut loc în locuințe (50,25%) și în spații verzi (18,91%). În majoritatea cazurilor (58,61%) abuzurile s-au comis de

un singur violator, iar acțiunile în grup au fost caracteristice pentru autorii necunoscuți care au preferat să acționeze în locuințe necunoscute victimei (13,4%).

Din punctele de vedere judiciar și medico-biologic, problema infracțiunilor sexuale este foarte dificilă, necesită metode specifice de cercetare penală și examinare medico-legală. Constatarea infracțiunii sexuale este de competența organelor de drept și a judecății, dar pentru estimarea și calificarea ei trebuie, în mod obligatoriu, de efectuat expertiza medico-legală atât a victimei, cât și a agresorului.

Bibliografie

1. Baci Gh. Aspecte medico-sociale ale agresivității umane // *Revistă de filosofie și drept*, Chișinău, 1997, p. 77-79.
2. Baci Gh. Agresivitatea ca element declanșator al acțiunilor infracționale // *Revista de Științe penale*. Chișinău, 2004, p. 7-14.
3. Baci Gh. Aspecte medico-legale de victimologie. În: *Mater. Conf. Anuale a colaborat. și studenților USMF „N. Testemițanu”*, Chișinău, 1997, p. 34-39.
4. Edmuns Gh., O' Hagan F. J. Factors influencing Children // *Journal of Social and Personal Relationships*, London, 1984, p. 311-321.11.
5. Gladchi Gh. Victimizarea în familie – determinantă a traficului de ființe umane și a criminalității juvenile. În: *Probleme de prevenire și combatere a delincvenței juvenile, traficului de ființe umane și migrațiunii ilegale*. Chișinău, 2004, p. 76-80.
6. Luca C. Violența intrafamilială îndreptată asupra copilului. Abuzul sexual // *Revista de securitate comunitară*, nr. 5, Iași, 2002, p. 60-61.
7. Panfil E. Considerente psihice asupra responsabilității juridice. București, 1962, 189 p.
8. Pădure A. Particularitățile, dinamica, structura și etiopatogenia omuciderilor realizate printre copii și adolescenți. Teza de masterat, Chișinău, 2000.
9. Pădure A. Infracțiunile îndreptate împotriva sănătății demnității și vieții copiilor și adolescenților. Teza de doctor în medicină, Chișinău, 2003.
10. Plămădeală M. Starea criminogenă în Republica Moldova la momentul actual. În: *Etiopatogenia infracțiunilor comise împotriva omului*. Chișinău 1997, p. 16-18.
11. Rădulescu S. M. Sociologia violenței (intra) familiale. În *victime și agresori în familie*. București, 2001, p. 351.
12. Scripcaru Gh., Ciornea T., Ianovici N. *Medicină și drept*. Iași: Junimea, 1979, 208 p.
13. Tetercev V., Ungureanu S., Cuvșinov I. Агресивность в обществе и дети // *Materials First International Social Deviant Behavior Symposium the Black Sea Countries*. Chișinău, 1995, p. 28-29.

DISCUȚII, PROPUNERI, SUGESTII

Colegiul de calificare: evaluarea profesională a judecătorilor

Sergiu Furdui,

doctor în drept, conferențiar universitar,
vicepreședinte al Colegiului penal
al Curții Supreme de Justiție,
membru al colegiului de calificare
și atestarea judecătorilor

The imminent perspective of integration of Moldova into the European Union is to undertake institutional projects and progressive strategies for the professional evaluation of magistrates and given continuous dynamics of this evaluation, activities in this area follows to be polished, refined and adjusted to international standards in relation to judicial requirements generated by the establishment and promotion of professionalism and competence as main factors leading to the formation and development of judge's capacity.

Manifesting the willingness and hope that relevant aspects which arise on the issue of the activity of the qualification college and accreditation of the judges to arouse the public interest, including all judges, policy makers, including the Superior Council of Magistracy, which is an independent body, formed for the organization and functioning of the judicial system, is the safeguard of judicial authority independence and exercise judicial self-order, we would be honored if constructive criticism, rational suggestions and proposals on the legal issues raised will contribute actively to creating a healthy current views on developing and promoting solutions to improve the activity of the qualification and accreditation of judges college.

In conclusion, being encouraged by the views expressed by the judges, aiming to materialize solutions for that we opt for, we address to the Council of Magistrates, supreme body that ensures the appointment, transfer, promotion of judges, proposal for consideration of the issue on the development and promotion of measures for improvement and optimization of the activity of qualifications and accreditation of the Judges College.

Conform articolului 1 din Legea cu privire la colegiul de calificare și atestarea judecătorilor nr. 949-XIII din 19.07.1996¹, colegiul de calificare se constituie pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii și are drept scop asigurarea selectării candidaților la funcția de judecător, capabili să exercite justiția în mod calificat, conștiincios și obiectiv, pe baza legii, precum și constatarea nivelului de pregătire profesională al judecătorilor în funcție.

Nu încapă îndoială că evaluarea profesională a judecătorilor prin prisma împlinirilor specificate în articolul 7 din legea menționată reprezintă o componentă importantă pentru justiție, avându-se în vedere impac-

tu și consecințele pe care le poate avea sistemul judiciar în ceea ce privește pregătirea și prestația profesională a magistraților.

Semnificative în acest sens sînt opiniile exprimate în literatura de specialitate, fiind acreditată ideea că pregătirea profesională a magistraților este un fenomen de importanță majoră pentru procesul de consolidare a justiției și de democratizare a societății contemporane².

Iminenta perspectivă a integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană obligă la proiecții instituționale și strategii progresiste în domeniul evaluării profesionale a magistraților și, dată fiind dinamica acestei evaluări, activitățile în domeniul respectiv urmează a fi cizelate, perfecționate și ajustate la standardele internaționale, în raport cu cerințele sistemului judiciar, generate de stabilirea și promovarea profesionalismului și competenței, ca factori principali la formarea și dezvoltarea capacităților de judecător.

Apreciind la justa valoare contribuția persoanelor la elaborarea și aplicarea bazei juridico-normative cu privire la activitatea colegiului de calificare și atestarea judecătorilor, trebuie, totuși, să recunoaștem că unele din reglementările în vigoare și practici actuale rămîn expresia unei anumite etape istorico-juridice, alta pe care justiția o străbate azi. Pledînd pentru o concepție unitară și coerentă, bazată pe principii practice, științific argumentate, în dorința de a promova valorile democratice, unanim recunoscute, privind independența, eficiența și rolul organului competent de asigurarea selectării candidaților la funcția de judecător, precum și aprecierea nivelului de pregătire profesională al judecătorilor în funcție, considerăm că se impun măsuri urgente pentru revizuirea și îmbunătățirea calitativă a Regulamentului privind modul de organizare și desfășurare a examenului de capacitate³ și a Regulamentului privind modul de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea posturilor vacante de judecător, de președinte sau vicepreședinte al instanțelor judecătorești, de promovare în instanțele ierarhic superioare⁴, a altor acte normative relevante, precum și pentru elaborarea și adoptarea unor noi acte în domeniul respectiv.

După cum cunoaștem, de la începutul anului 2010 colegiul de calificare și atestarea judecătorilor activează

într-o nouă componență, bazată pe o nouă structură stabilită prin modificările operate prin Legea nr. 306-XVI din 25.12.2008, în vigoare la 13.02.2009⁵, potrivit căreia acest organ, constituit pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii, este compus din șase judecători și șase profesori titulari de drept. În această componență a colegiului, am onoarea să activez și, respectiv, fiind preocupat de problemele ivite cu ocazia activității propriu-zise, ne îngăduim să supunem atenției considerentele cu privire la unele aspecte ale problemei supuse discuției, care reprezintă interes major pentru întregul sistem judiciar din Republica Moldova.

Raportînd activitatea colegiului de calificare și atestarea judecătorilor la cadrul juridic-normativ existent ce reglementează această activitate, constatăm o serie de deficiențe ale sistemului de evaluare profesională a cunoștințelor magistraților: lipsa unor mecanisme concrete, clare și efective de evaluare a activității profesionale a magistraților; prezența preponderentă a factorilor subiectivi și emotivi la evaluarea cunoștințelor candidaților la funcția de judecător; confundarea noțiunilor și procedurilor privind examenul de capacitate cu cel de atestare; absența unor activități colegiale transparente, obiective și eficiente privind desfășurarea examenului de capacitate și de atestare a judecătorilor etc.

Aceste deficiențe se datorează în mare parte unor lacune și colizii în legislație, precum și unor practici existente imperfecte sau, deja, depășite, care pot conduce la generarea și persistența în activitatea colegiului de calificare și atestarea judecătorilor a unor factori negativi cum ar fi: protecționismul, voluntarismul, autoritarismul, cultul persoanei etc.

În continuare, intenționăm a scoate în evidență unele aspecte ale problemei vizate, care necesită a fi analizate și apreciate într-o manieră colegială constructivă în vederea soluționării ei, prin cooperarea și intensificarea activității factorilor decizionali.

În pct. 20 din Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a examenului de capacitate este stipulat că ședințele colegiului de calificare sînt publice, pe cînd pct. 23 prevede că „Fiecare solicitant la funcția de judecător susține proba orală separat în fața Colegiului de calificare”. Considerăm incorectă practica stabilită cînd la proba orală în sală se admite numai persoana care extrage biletul, iar celelalte, care, la fel, urmează a fi examinate, sunt separate, fiind puse într-o situație stupidă. Urmărind scopul implementării principiilor: egalității, publicității și transparenței în activitatea colegiului de calificare și atestarea judecătorilor, pledăm pentru ca susținerea acestei probe să fie publică, inclusiv și în prezența celorlalte persoane supuse examenului de capacitate sau atestării.

Cu referire la proba scrisă din cadrul examenului de capacitate, semnalăm că cele două spețe ce urmează a

fi soluționate de candidatul la funcția de judecător, nu sunt pregătite de colegiul de calificare și atestarea judecătorilor. Astfel, sunt încălcate prevederile pct.12, alin.2 din Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a examenului de capacitate, conform cărora la proba scrisă colegiul de calificare va pregăti pentru fiecare candidat două spețe preluate din practica judiciară, ajustate la exigențele desfășurării probei respective.

La fel, menționăm că aprecierea solicitanților în note la proba scrisă nu se efectuează de către colegiu, astfel fiind încălcate prevederile pct.14 din Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a examenului de capacitate. Această probă nu se notifică, deoarece nu se apreciază de către colegiu și, astfel, nu se cunoaște despre semnificația acestei probe. Dat fiind faptul că examenul de capacitate se desfășoară prin susținerea inițială a probei scrise, care urmează a fi apreciată în note de către colegiul de calificare și atestarea judecătorilor, rezultă că și subiectele respective trebuie să fie elaborate de către toți membrii colegiului și că această probă urmează să se desfășoare în ședința colegiului, dar nu cum este prevăzut în pct.14 menționat – „Proba scrisă se desfășoară în prezența președintelui și/sau a vicepreședintelui colegiului de calificare, care vor aduce la cunoștința membrilor colegiului de calificare rezultatele susținerii probei scrise”.

Or, aceste prevederi sunt eronate, deoarece, după cum am menționat, în același pct.14 din Regulament se prevede că „Aprecierea solicitanților în note la proba scrisă se efectuează de către colegiu”, ceea ce presupune ca proba scrisă, la fel ca și cea orală, să se desfășoare în fața tuturor membrilor colegiului, care, după cum am subliniat, sunt desemnați cu dreptul de a aprecia, inclusiv a verifica lucrările respective.

Concomitent, optăm ca în cazul susținerii probei în scris codificarea lucrărilor să fie obligatorie, acestea, fiind decodificate numai după finalizarea acțiunii de verificare a tuturor lucrărilor și după înscrierea rezultatelor pe lista de examinare, în dreptul codului respectiv, în prezența membrilor colegiului. Nota obținută la această probă trebuie să fie comunicată imediat după ședința colegiului de calificare, care consemnează prin proces-verbal rezultatele aprecierii lucrărilor

Referitor la proba orală, propunem revizuirea prevederilor din pct. 24, potrivit cărora „Solicitantul va alege un bilet și va răspunde fără pregătire la fiecare din cele 5 întrebări”, deoarece este inadmisibil a obliga persoana să răspundă fără pregătire și, respectiv, este incorect de a efectua o apreciere în asemenea situație. Examenul de capacitate și atestare presupune și activități premergătoare ce ar permite persoanei să citească și să asimileze conținutul întrebării, apoi să se concentreze și să-și formuleze răspunsurile. Spre regret, aceste prevederi se

aplică și în cazul judecătorilor în funcție, când sînt obligați să răspundă fără pregătire la 5 întrebări din bilet.

Această situație provoacă umilințe, stresuri și incertitudini în cadrul susținerii examenului de capacitate sau de atestare, ceea ce denotă o stare de îngrijorare față de persoana supusă examinării ori atestării, precum și față de activitatea acesteia și, nu în ultimul rînd, față de activitatea colegiului. Profesia de judecător este legată de stresuri permanente emoționale și informaționale. Suprasolicitarea psihoemoțională poate contribui nu numai asupra sănătății somatice a judecătorului, dar poate influența negativ și asupra procesului de judecată, inclusiv și la adoptarea hotărîrii judecătorești.

De aceea, este regretabil că prin asemenea procedură, elaborată și aplicată pînă în prezent, s-a creat o situație inechitabilă și degradantă, cînd persoana este impusă să răspundă fără pregătire la fiecare din cele cinci întrebări din bilet. Pledăm ca în cazul dat să fie prevăzut dreptul de a oferi timp suficient pentru pregătirea răspunsului la întrebările din bilet și, după caz, să fie puse la dispoziție actele normative necesare.

În promovarea soluției privind acordarea timpului pentru pregătire, facem trimitere la dispozițiile pct. 32 din Regulamentul-cadru privind organizarea examenului de finalizare a studiilor superioare de licență, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației și Tineretului din 15 februarie 2008, care prevede că „Pentru susținerea probei orale se acordă pînă la 30 minute, iar pentru susținerea proiectului (tezei) de licență - pînă la o oră academică. Timpul destinat probei scrise este de trei ore academice.”⁶

La fel, urmează a fi revăzută practica stabilită potrivit căreia întrebările conținute în biletele pentru proba orală să nu fie publicate integral și să nu fie elaborate de către colegiul de calificare și atestarea judecătorilor. Considerăm că la elaborarea și formularea conținutului biletului trebuie să participe toți membrii colegiului, adică aceste întrebări urmează să fie pregătite de colegiul de calificare, așa cum este prevăzut în pct. 24 din Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a examenului de capacitate.

Totodată, întrebările din bilet trebuie să posede un conținut practico-științific, specific activității judecătorului și să fie publicate integral în redacția prezentată în bilet. De exemplu, biletul trebuie să conțină următoarele cinci subiecte: 1) cu privire la judecarea cauzei penale; 2) cu privire la judecarea cauzei contravenționale; 3) cu privire la judecarea cauzei civile; 4) cu privire la judecarea cauzei de contencios administrativ; 5) cu privire la o Hotărîre a CEDO în cauza c. Moldovei.

Tot la acest aspect, pledăm ca subiectele de evaluare să fie plasate în cîteva variante de bilete, conținutul biletelor să fie aprobat prin hotărîrea Consiliului Superior

al Magistraturii și toate variantele de bilete, în plicuri sigelate, să fie păstrate la președintele CSM. În ziua susținerii examenului de capacitate, sau, după caz, al atestării, la începutul ședinței colegiului, prin tragerea la sorți, se alege plicul cu una din variantele de bilete, care se deschide de președintele colegiului în prezența membrilor colegiului și altor participanți la ședință.

Dacă revenim la practica ce persistă, nu putem să nu atenționăm asupra faptului că, în mod vădit nejustificat, se aplică proceduri similare, cu conținut identic, atît față de solicitantul la funcția de judecător, cît și față de un judecător în exercițiu, atît la examenul de capacitate, cît și la cel de atestare. O asemenea practică este inadmisibilă și, deci, nepermisă, deoarece este absolut greșit de a pune semnul egalității între statutul juridic al judecătorului și cel al candidatului la funcția de judecător.

Statutul juridic al judecătorului, după cum cunoaștem, este reglementat prin lege organică⁷, iar măsurile de asigurare eficientă a garanțiilor de competență, independență și imparțialitate ale judecătorilor sunt stipulate și în Carta Europeană cu privire la Statutul Judecătorului – un instrument destinat tuturor statelor europene, adoptat în cadrul celei de-a doua reuniuni multilaterale cu privire la Statutul Judecătorilor din Europa, organizată de Consiliul Europei la 08-10 iulie 1998, la Strasbourg.⁸

Astfel, pledăm pentru elaborarea și adoptarea Regulamentului privind atestarea judecătorului, accentul fiind pus pe asemenea criterii de evaluare profesională a activității judecătorului cum sunt: complexitatea și numărul cauzelor judecate; calitatea și termenul de judecare a acestor cauze; coraportul dintre hotărîrile atacate și soluțiile adoptate de instanțele ierarhic superioare, după caz, numărul de hotărîri interlocutorii și motivele adoptării lor; măsurile întreprinse pentru ridicarea nivelului profesional, activitatea practico-științifică, didactică etc. Considerăm că la baza atestării judecătorului trebuie avute în vedere în primul rînd rezultatele activității profesionale, vechimea și experiența de muncă, comportamentul etico-moral și responsabil față de atribuțiile de serviciu și, după caz, capacitățile organizatorice și autoritatea avută în colectivul de muncă, dar nu răspunsurile la întrebările extrem de teoretizate și secretizate, după cum se procedează.

Scopul atestării, după cum este stipulat în articolul 22 din Legea cu privire la colegiul de calificare și atestarea judecătorilor, este evaluarea profesionalității judecătorilor, stimularea creșterii ei, precum și ridicarea responsabilității în respectarea legislației la judecarea cauzelor, iar rezultatele evaluării trebuie interpretate în corelație cu acest scop – dacă, urmare a desemnării criteriilor și a indicatorilor de valoare, judecătorul atestat a devenit mai diligent în administrarea cauzei aflate în

procedură, dacă și-a îmbunătățit conduita față de justițiabili, dacă manifestă mai multă preocupare pentru respectarea criteriilor de integritate, dacă este interesat în ridicarea și îmbunătățirea arsenalului de cunoștințe juridice, dacă indicele privind calitatea judecării cazurilor a crescut prin raportare la numărul de hotărâri judecătorești rămase definitive etc.

Odată cu remedierea criteriilor menționate, se poate anticipa că atestarea își va putea atinge în mai bune condiții și obiectivul de a permite o ierarhizare profesională a judecătorilor, cu relevanță în condițiile legii, la departajarea acestora, la promovare sau la numirea în funcții de conducere. Un astfel de proces nu poate însă reuși de cât prin corelarea rezultatelor evaluării individuale a judecătorilor cu o evaluare instituțională complexă a activității instanțelor judecătorești, care să permită ca performanța individuală să fie apreciată în contextul activității instanței din care face parte judecătorul. Astfel, nu trebuie admisă adoptarea hotărârii privind suplinirea în mod repetat a funcției vacante de președinte al instanței judecătorești în cazul în care, această instanță, sub conducerea candidatului respectiv la funcție, a înregistrat rezultate negative în activitatea de exercitare a justiției.

Din această perspectivă, impunându-se ajustarea criteriilor și a modului de evaluare astfel încât atestarea judecătorilor să devină mai transparentă, mai obiectivă, mai lipsită de formalism și servilism, mai relevantă și mai eficientă, este necesară adoptarea, în regim de urgență, a Regulamentului cu privire la atestarea judecătorilor. Suntem convinși că, aplicând procedura privind atestarea judecătorului, în contextul legislativ actual, se va stimula îmbunătățirea calității actului de justiție prin fundamentarea priorităților formării și dezvoltării profesionale și prin stabilirea unei ierarhii profesionale în cadrul sistemului instanțelor judecătorești, astfel crescând relevanța obiectivă a proceselor de promovare în funcție a judecătorilor sau de numire a acestora în funcții de conducere, cu menținerea unui anumit standard de calitate la îndeplinirea justiției.

De exemplu, considerăm binevenite incorporarea normativă a unor asemenea condiții obligatorii și previzibile pentru promovarea judecătorului, cum ar fi, numirea la Curtea Supremă de Justiție în cazul în care s-a manifestat deja ca judecător la una din curțile de apel, sau numirea judecătorului în funcție de conducere în cazul în care a obținut performanțe de excepție în cariera profesională, a dovedit că posedă capacități administrativ-organizatorice convenite printr-un comportament etico-moral ireproșabil și printr-un respect colegial deosebit sau absolvirea de atestarea ordinară a judecătorului în cazul în care acesta nu dispune de hotărâri casate din motivul aplicării greșite a legii și de

hotărâri interlocutorii emise în adresa sa, n-a fost sancționat disciplinar etc.

Tot în acest context propunem ca hotărârea colegiului de calificare și atestarea judecătorilor privind neatestarea judecătorului să fie motivată, deoarece în cazul în care este contestată, să fie clare și explicite temeiurile soluției adoptate, astfel fiind respectate drepturile la o procedură obiectivă și echitabilă cu privire la atestarea judecătorului. Cu referire la hotărârea colegiului prin care nu este de acord solicitantul cu aprecierea cunoștințelor sau în cazul în care se invocă fraude sau curențe de procedură în desfășurarea examenului de capacitate ori atestării, la fel, propunem ca și această hotărâre să fie motivată în termen de 7 zile, după înregistrarea contestației.

Un argument în favoarea elaborării și adoptării Regulamentului cu privire la atestarea judecătorului este și faptul că legiuitorul a prevăzut și a interpretat distinct aceste două noțiuni juridice: examenul de capacitate și atestarea judecătorului. Astfel, în Legea cu privire la colegiul de calificare și atestare a judecătorilor, examenul de capacitate este reglementat în Capitolul I, Titlul II, iar atestarea judecătorilor este reglementată în Capitolul II, Titlul II, motiv pentru care se impune concluzia că procedura privind atestarea judecătorului urmează a fi desfășurată conform unui nou Regulament, distinct de cel privind modul de organizare a examenului de capacitate. În conformitate cu prevederile din articolul 23, alin.(2)-(4) din Legea menționată, de rînd cu principiile și modul desfășurării atestării, urmează a fi făcută o clasificare specializată conform sistemului judecătoresc (instanța comună, judecătorul de instrucție) și conform gradului de jurisdicție (Curtea Supremă de Justiție, curțile de apel, judecătorii) și, respectiv, elaborate proceduri distincte, bine determinate cu privire la:

- a) atestarea ordinară a judecătorului, care se desfășoară odată la 3 ani;
- b) atestarea înainte de termen, în cazul în care judecătorul își îndeplinește nesatisfăcător atribuțiile de serviciu sau nu-și ridică nivelul profesional;
- c) atestarea în legătură cu conferirea gradului de calificare;
- d) atestarea în legătură cu înaintarea propunerii de numire în funcție de judecător pînă la atingerea plafoanelor de vîrstă;
- e) atestarea în legătură cu participarea la concursul la funcția de judecător în altă instanță judecătorească, de președinte sau vicepreședinte ale unei instanțe judecătorești.

Urmărind scopul de a crea judecătorului condiții normale pentru pregătirea și susținerea atestării, propunem ca această acțiune să fie precedată de participarea la seminarul desfășurat în cadrul Programului de pre-

gătire profesională a judecătorilor, aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii.

Un aspect distinct al problemei abordate îl constituie structura și modul de formare a colegiului de calificare și atestarea judecătorilor prin prisma reprezentării prin jumătate din membrii colegiului respectiv – a profesorilor titulari în drept.

Pronunțându-ne pentru o componență mixtă a colegiului de calificare și atestarea judecătorilor, respectiv, pledăm pentru coparticiparea profesorilor titulari de drept, personalități notorii, cu autoritate binemerită și impunătoare în mediul academic și în societate, promotori activi și militanți consecvenți în justiție, înzestrați cu calități umane și profesionale de excepție, ce semnifică etalonul științei juridice autohtone și, care, grație unei vaste și prodigioase activități practico-dochinare în domeniul dreptului, au lăsat amprenta asupra numeroase promoții de juriști, astfel având și mulți discipoli-judecători.

Concomitent, expunem opinia că există rezerve întemeiate față de prevederile cu privire la cota de reprezentare a profesorilor titulari de drept în componența colegiului de calificare și atestarea judecătorului, precum și față de rolul acestora în cadrul activității colegiului.

Considerăm că rolul principal al profesorilor titulari în drept în activitatea colegiului este reprezentarea societății civile științifice în acest organ, promovarea ideilor și concepțiilor doctrinale în jurisprudență, prin armonizarea teoriei juridice cu abilitățile practice, dar nu, după cum se întâmplă în multe cazuri, examinarea judecătorului conform procedurii de examinare a studentului, cu adresarea diferitor întrebări excesiv teoretizate, iar uneori chiar sofisticate.

Cît privește cota de reprezentare este greu de găsit argumente din punct de vedere practic și doctrinar în favoarea reglementărilor în vigoare. De aceea subscriem integral la concluzia formulată de domnul Andrei Negru, doctor în drept, conferențiar universitar: „Considerăm inoportună reprezentarea printr-un aspect de paritate a membrilor-profesori cu membrii-judecători în componența colegiului menționat. În scopul evitării unor posibile limitări sau ocoliri ale principiilor independenței, imparțialității și inamovibilității judecătorului, numărul de membri-judecători trebuie să prevaleze asupra numărului de membri – profesori”¹⁰.

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) se pronunță pentru soluția la care aderăm. „În cazul în care este o componență mixtă (judecători și nejudcători), CCJE consideră că, în scopul de a preveni orice manipulare sau presiune nepotrivită, o majoritate substanțială a membrilor Consiliului judiciar trebuie să fie judecători aleși de egalii lor.”¹¹

Semnificative în acest sens sunt și Principiile generale privind independența judecătorilor statuate de Consiliul Europei: „Orice decizie privind cariera profesională a judecătorilor ar trebui să se sprijine pe criterii obiective, iar selectarea și cariera acestora ar trebui să se fondeze, avându-se în vedere calificările, integritatea, competența și eficiența lor. Autoritatea competentă în materie de selectare și de carieră a judecătorilor ar trebui să fie independentă față de guvern și față de administrație. Pentru a garanta independența acesteia, ar trebui prevăzute, de exemplu, dispoziții referitoare la desemnarea membrilor săi de către puterea judecătorească și ca autoritatea să hotărască ea însăși după propriile reguli de procedură.”¹²

Cu titlu de exemplu demn de urmat, subliniem prevederile stipulate în pct. 2.5 din Regulamentul privind activitatea colegiului de calificare al procurorilor aprobat prin Hotărîrea Consiliului Superior al Procurorilor nr. 2-3d-29 din 23 februarie 2010¹³, din care rezultă că colegiul respectiv se compune din 11 membri dintre care: 9 procurori și 2 profesori titulari în drept, ultimii fiind numiți de Consiliul Superior al Procurorilor.

Pe această linie de gândire, reiterăm opinia pentru care am pledat pînă la alegerea președintelui și vicepreședintelui colegiului de calificare și atestarea judecătorilor și o promovăm, potrivit căreia, odată ce, conform art.8 alin.(1) din Legea cu privire la colegiul de calificare și atestarea judecătorilor, președintele este ales din rîndul judecătorilor, atunci se impune ca și vicepreședintele să fie ales din rîndul judecătorilor, deoarece, conform art.8 alin.(3) din Legea menționată, în cazul absenței președintelui, vicepreședintele colegiului îndeplinește funcțiile acestuia.

Șirul aspectelor ce derivă din problema supusă discuției, probabil, că nu se termină aici. Încheiem cu precizarea că există motive întemeiate de a dezvolta subiectele în vederea găsirii și aplicării unor noi soluții, juste și echitabile cu privire la activitatea colegiului de calificare și atestarea judecătorilor. Această activitate trebuie ghidată în acord cu Principiile de bază asupra independenței judiciarului cu privire la calificări, selecție și pregătire: „Orice metodă de selecționare juridică trebuie să se constituie într-o măsură de siguranță împotriva numirilor în funcții juridice pe motive necorespunzătoare.”¹⁴

În contextul găsirii unei soluții juste privind ridicarea nivelului calitativ al activității colegiului de calificare și atestarea judecătorilor, considerăm oportun studierea și a altor practici similare aplicate, mai avansate, cu un grad sporit de obiectivitate, imparțialitate și echitate.

Considerentele expuse presupun că vor da naștere la diverse întrebări, dispute, comentarii, astfel, încît ele urmează a fi apreciate drept manifestarea unui interes profesional practico-științific și a unei contribuții modeste

pe fondalul juridic privind activitatea mea ca judecător și ca membru al colegiului de calificare și atestare a judecătorilor. Nu excludem faptul că există și opinii diametral opuse, deranjate de interesele și imaginea promovată cu privire la activitatea colegiului de calificare și atestarea judecătorului. De aceea, suntem deschiși și disponibili pentru discuții constructive, schimb de idei rezonabile și experiențe pozitive, polemici colegiale în vederea rezolvării problemei abordate.

Exprimînd dorința și speranța ca rîndurile de mai sus să suscite interesul public, în primul rînd al judecătorilor, cît și a factorilor decizionali, inclusiv al Consiliului Superior al Magistraturii, care este un organ independent, format în vederea organizării și funcționării sistemului judecătoresc, este garantul independenței autorității judecătorești și exercită autoadministrarea judecătorească¹⁵, considerăm că sugestiile și propunerile raționale pe marginea problematicii juridice abordate vor contribui activ la crearea unui curent sănătos de opinii cu privire la elaborarea și promovarea soluțiilor de îmbunătățire și eficientizare a activității colegiului de calificare și atestare a judecătorilor.

În concluzie, fiind încurajați de opiniile judecătorilor și a altor persoane interesate, urmărind scopul materializării soluțiilor pentru care optăm, adresăm Consiliului Superior al Magistraturii, organ suprem ce asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție a judecătorilor¹⁶, propunerea de examinare a chestiunii cu privire la elaborarea și promovarea măsurilor de perfecționare și îmbunătățire a activității colegiului de calificare și atestarea judecătorilor.

Note:

- ¹ Legea cu privire la colegiul de calificare și atestarea judecătorilor nr. 949-XII din 19.07.96, republicat: M.O. nr. 170 – 172/693 din 08.08.2003 pag. 8; M.O. nr. 61-62/605 din 20.09.1996;
- ² Steluța Ionescu, Justiție și jurisprudență în statul de drept, - București, Universul Juridic, 2008, paj. 285;
- ³ Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a examenului de capacitate, aprobat prin hotărîrea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 319/13 din 11.10.2007, Regulamente și alte acte ale Consiliului Superior al Magistraturii, Chișinău 2009 pag. 30-34;
- ⁴ Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea posturilor vacante de judecător, de președinte sau vicepreședinte al instanțelor judecătorești,

de promovare în instanțele ierarhic superioare aprobat prin Hotărîrea Consiliului superior al Magistraturii nr. 68/3 din 01.03.2007, Regulamente și alte acte ale Consiliului Superior al Magistraturii, Chișinău 2009 pag. 24-28;

- ⁵ Art. 2 modificat prin Legea nr. 306-XVI din 25.12.2008, în vigoare la 13.02.2009, M.O. nr. 30-33/77 din 13.02.2009;
- ⁶ Regulamentului-cadru privind organizarea examenului de finalizare a studiilor superioare de licență, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației și Tineretului din 15 februarie 2008 în temeiul art. 27, alin. alin. 3,4,5,6 din Legea învățămîntului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, cu modificările și completările ulterioare, în conformitate cu Hotărîrea Colegiului Ministerului Educației și Tineretului nr. 24 din 14 februarie 2008;
- ⁷ Legea Republicii Moldova cu privire la Statutul Judecătorului nr. 544-13 din 20 iulie 1995 M.O. nr. 59-60/664 din 26 octombrie 1995;
- ⁸ Un set de materiale importante ale forumului internațional din 08-10 iulie 1998 unde s-a adoptat Cartea Europeană cu privire la Statutul Judecătorului se păstrează în Direcția de evidență a legislației și informatică a Curții Supreme de Justiție;
- ⁹ Legea cu privire la Institutul Național al Justiției nr. 152-XVI din 08 iunie 2006 M.O. nr 102-105/484 din 07 iulie 2006;
- ¹⁰ A. Negru, Aspecte de legalitate a unor reglementări juridice naționale în sfera justiției, Revista Națională de Drept, nr.2, februarie 2010, p. 44;
- ¹¹ Pct. 18 din Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind Consiliul Judiciar în Serviciul Societății, adoptat de CCJE în cadrul celei de a-8-a reuniuni (Strasbourg, 21-23 noiembrie 2007);
- ¹² Principiul I, pct. (2) lit. c), din recomandarea nr. R.(94) 12 a Comitetului de Miniștri al Statelor membre cu privire la independența, eficiența și rolul judecătorilor (adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1994, la a 516-a Reuniune a Delegațiilor de Miniștri);
- ¹³ Regulamentul privind activitatea colegiului de calificare al procurorilor aprobat prin Hotărîrea Consiliului Superior al Procurorilor nr. 2-3d-29 din 23 februarie 2010;
- ¹⁴ Pct. 10 din Principii de Bază asupra Independenței Judiciarului, adoptate de cel de al șaptelea Congres al Națiunilor Unite cu privire la „Prevenirea infracțiunii și tratamentul infractorilor”, ținut la Milano între 26 august și 06 septembrie 1985 și aprobate prin Rezoluțiile Adunării Generale 40/32 din 29 noiembrie 1985 și 40/146 din 13 decembrie 1985;
- ¹⁵ Art. 1 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 147-13 din 19.03.1996, M.O. nr. 64/641 din 03.10.1996, Legea a fost republicată în M.O. nr. 186-188 din 22.08.2003, pag. 5 art. 752;
- ¹⁶ Art. 123 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova adoptată la 29.07.1994, M.O. nr. 1 din 12.08.1994.

MECANISME INTERNAȚIONALE

Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului

Luciana Labangi,

consultant UNICEF,
formator INJ

Mandatul Biroului

Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului are în cadrul sistemului Națiunilor Unite principala responsabilitate de a pune în aplicare programele ONU de drepturile omului. Conducut de către Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului, o funcție stabilită de către Adunarea Generală în anul 1993, prin adoptarea rezoluției A/RES/48/141, Biroul are mandatul de a promova și proteja toate drepturile omului, pentru toți în toată lumea, ajutând oamenii să își realizeze drepturile lor și asistând pe cei responsabili de respectarea acestor drepturi.

Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului este principalul oficial de drepturile omului al Organizației Națiunilor Unite. Întrucât Guvernele au responsabilitatea primară de a proteja drepturile omului, Înaltul Comisar le oferă asistență, ca, de exemplu, expertiză tehnică și instruire în domeniile de administrare a justiției, reforma legislativă și procesul electoral, contribuind la punerea în aplicare a standardelor internaționale privind drepturile omului pe teritoriul statelor membre ale ONU.

Întru îndeplinirea misiunii sale, Biroul acordă prioritate remedierii celor mai presante încălcări ale drepturilor omului, concentrându-se pe cele care pun în pericol iminent viața și pe drepturile care sunt supuse riscului și sunt vulnerabile, acordând o atenție egală realizării drepturilor civile, culturale, economice, politice și sociale, inclusiv dreptului la dezvoltare și măsurând impactul activității sale în baza beneficiului care este acumulat pentru persoanele din întreaga lume.

Prioritățile Biroului sunt stabilite în două documente strategice cheie: Planul de acțiuni al Biroului și Planul Managementului Strategic pentru perioada 2010-2011.

Prioritățile includ asigurarea unei implicări mai mari a statelor membre ONU în apărarea drepturilor omului, o cooperare cât mai strânsă cu partenerii de la nivel național și local, pentru a se asigura că standardele internaționale privind drepturile omului sunt puse în aplicare în teritoriu, parteneriatele cu societatea civilă și agențiile Organizației Națiunilor Unite.

Mandatul Biroului a fost stabilit prin Rezoluția Adunării Generale 48/141 pentru a formula recomandări competente organismelor ONU în vederea îmbunătățirii, promovării și protecției tuturor drepturilor omului și a furniza asistență tehnică. Totodată, mandatul Biroului include coordonarea programelor ONU privind educația de drepturile omului și cele de informare a publicului, pentru a juca un rol activ în înlăturarea obstacolelor din calea realizării drepturilor omului și în prevenirea încălcării acestora, angajându-se în dialog cu guvernele și consolidând cooperarea internațională.

Biroul constituie o parte din Secretariatul Organizației Națiunilor Unite, fiind ghidat în activitatea sa de mandatul furnizat de către rezoluția 48/141a Adunării Generale, Carta Organizației Națiunilor Unite, Declarația Universală a Drepturilor Omului și instrumentele de drepturile omului ulterior adoptate, Declarația de la Viena din 1993 și Programul de acțiune, precum și documentul rezultat în urma desfășurării Summit-ului Mondial din 2005.

Operațional, Biroul își îndeplinește sarcinile prin colaborare cu guvernele, parlamentele, instanțele de judecată, instituțiile naționale, societatea civilă, organizațiile regionale și internaționale, cu sistemul Națiunilor Unite pentru a dezvolta și consolida capacitatea, în special la nivel național, de promovare și protecție a drepturilor omului în conformitate cu normele internaționale. Instituțional, Biroul este angajat în consolidarea programelor ONU pentru drepturile omului, asigurându-le cu sprijinul de cea mai înaltă calitate.

Cooperarea tehnică este un domeniu-cheie de activitate al Biroului, un domeniu în care acesta aduce o contribuție substanțială la colaborarea pentru dezvoltare integrată, cooperarea interstatală în rezolvarea internațională a problemelor cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, precum și în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți.

Activitățile de cooperare tehnică sunt considerate de către Organizația Națiunilor Unite ca o completare a activităților de monitorizare și de investigare a programelor în domeniul drepturilor omului. După cum s-a subliniat în diverse rapoarte ale Secretarului General pe această temă și rezoluțiile Comisiei pentru Drepturile Omului, furnizarea de servicii de consultanță și asistență tehnică nu reduce responsabilitatea Guvernului a ține cont de situația drepturilor omului pe teritoriul său și, dacă este cazul, nu-l eliberează de monitorizare prin intermediul diferitor proceduri stabilite de Organizația Națiunilor Unite.

Sprijinirea activității Consiliului pentru Drepturile Omului, a procedurilor speciale și a Comitetelor ONU

Biroul activează pentru a oferi cea mai bună expertiză de fond și sprijin de secretariat diferitor mecanisme ONU pentru drepturile omului, care execută atribuțiile de control. Astfel, Biroul servește ca secretariat al Consiliului pentru Drepturile Omului. Consiliul, compus din 47 state membre, care este o structură cheie ONU, responsabilă de respectarea drepturilor omului. Biroul sprijină, de asemenea, activitatea procedurilor speciale – persoane independente sau grupuri de experți numiți de către Consiliu pentru a studia și monitoriza drepturile omului în diferite țări sau în legătură cu probleme specifice.

O altă parte importantă a activității Biroului este legată de cercetarea și de activitatea de secretariat pusă la dispoziția comitetelor ONU, care monitorizează respectarea de către statele membre a obligațiilor asumate prin ratificarea tratatelor internaționale de drepturile omului. Aceste comitete sunt și ele formate din experți independenți, care se reunesc în ședințe de lucru regulate pentru a examina rapoartele statelor părți și a emite recomandări. Spre exemplu, una dintre aceste structuri este Comitetul pentru Drepturile Omului, care monitorizează punerea în aplicare a Pactului Internațional privind Drepturile Civile și Politice și ia în considerare, de asemenea, reclamații individuale împotriva statului care încalcă tratatul. Deciziile Comitetului contribuie la formarea jurisprudenței privind tratatul respectiv și la formarea setului de interpretări internaționale a acestui tratat.

Realizări așteptate și direcții strategice

Biroul a identificat așteptări specifice pentru perioada activității sale în anii 2010-2011. În plus față de activitățile pe care și le-a propus, acesta s-a preocupat de sensibilizarea publicului cu privire la interzicerea discriminării printr-o campanie de informare la nivel mondial, lansată de către Înaltul Comisar de Ziua Drepturilor Omului, 10 decembrie 2009, în Pretoria, Africa de Sud.

Prioritățile tematice și strategiile pentru perioada 2010-2011 se referă la:

- *Combaterea discriminării, în special, discriminării rasiale, a discriminării pe motive de sex, religie și față de alte persoane care sunt marginalizate*

Egalitatea în fața legii și libertatea de discriminare sunt principiile juridice de bază care stau la temelia protecției tuturor drepturilor omului. Rădăcina celor mai multe încălcări ale drepturilor omului se află în încălcarea acestor principii. Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO) și toate tratatele internaționale principale privind drepturile omului, interzic discriminarea și stabilesc obligații statelor membre de a se abține de la politicile și practicile discriminatorii și de a lua măsuri pentru a eradica discriminarea în ambele sfere publice și private.

Aproape fiecare parte componentă a Biroului este implicată în activitatea de combatere a discriminării. Acesta a oferit o expertiză substanțială și experiență în domeniul anti-discriminării: efectuând studii, oferind instrumente metodologice și consultanță tehnică și asistență statelor, autorităților naționale de drepturile omului, instituțiilor, ONG-urilor și altor actori naționali interesați.

Menținând actualul sprijin în contracararea tuturor formelor de discriminare, Biroul intenționează să susțină pe cei afectați de excluziune socială, violență și sărăcie, ca urmare a discriminării, pe cei care suferă de multiple și inter-sectoriale forme de discriminare, să combată discriminarea în accesul la educație, care perpetuează modelele existente de dezavantaj, discriminarea care se referă la participarea la luarea deciziilor și exacerbează tensiunile sociale, care, la rândul lor, pot alimenta instabilitatea și conflictele violente.

- *Combaterea impunității și consolidarea responsabilității, a statului de drept și a societății democratice*

Fără întemeierea statului de drept, drepturile omului nu pot fi protejate și încălcările lor nu pot fi abordate în mod eficient. În temeiul legislației internaționale privind drepturile omului, statele sunt obligate să investigheze toate acuzațiile grave de încălcare a drepturilor omului, cu scopul de a identifica autorii și ai aduce în fața justiției. Câteva tratate internaționale privind drepturile omului conțin dispoziții privind garantarea dreptului la un recurs efectiv pentru victime ale tuturor încălcărilor drepturilor omului.

Deși recunoaște că impunitatea există într-o anumită măsură în toate societățile, printr-o serie de rezoluții adoptate de Adunarea Generală și de fosta Comisie pentru drepturile omului, Organizația Națiunilor Unite a recunoscut că societățile democratice, cu puternice

mecanisme de drept ar putea totuși asigura o protecție eficientă a drepturilor omului și să despăgubească victime ale încălcărilor drepturilor omului.

Combaterea impunității și consolidarea statului de drept va continua să fie o prioritate pentru Birou în toate regiunile lumii. În timp ce multe entități ONU sunt implicate în elaborarea politicilor și acțiunilor de promovare a responsabilității și a statului de drept cele mai multe duc lipsa de o protecție formală a mandatului lor și de recunoaștere publică a acestuia.

Biroul contribuie la consolidarea condițiilor pentru respectarea tuturor drepturilor omului: civile, politice, economice, sociale și culturale. Mai multe directive privind măsurile de combatere a impunității sunt cuprinse în două documente ale ONU, care împreună constituie baza activității Biroului în acest domeniu: "Principiile de bază și orientările privind dreptul la un recurs efectiv și la reparație", și "Setul Actualizat de Principii pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Omului prin acțiuni pentru combaterea impunității.

Un rol deosebit de important și-a asumat Biroul în ceea ce privește justițiile în tranziție, pentru care a fost desemnat ca entitate de conducere în cadrul sistemului ONU. În ultimul deceniu, Biroul a implementat programe privind justiția în tranziție în mai mult de peste 20 de țări din întreaga lume. Acesta a dezvoltat, de asemenea, un set de instrumente de instruire cu privire la statul de drept în țările post-conflict și un studiu cu privire la dreptul la adevăr.

– *Monitorizarea drepturilor economice, sociale și culturale și combaterea inegalităților și a sărăciei, inclusiv în contextul crizelor alimentare, economice și climatice*

Ca parte a mandatului său Biroul promovează indivizibilitatea, interdependența și intercorelarea tuturor drepturilor omului, inclusiv dreptul la dezvoltare. Biroul sprijină ferm integrarea drepturilor omului în eforturile de reducere a sărăciei, care recunosc importanța protejării drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale ale celor săraci, ca o condiție pentru realizarea dezvoltării durabile.

A efectuat studii și a organizat campanii, a elaborat materiale de instruire și instrumente de bază pentru a arăta modul în care oamenii pot accesa drepturile economice, sociale și culturale. A oferit de asemenea asistență tehnică guvernelor, instituțiilor naționale pentru drepturile omului și societății civile cu privire la strategiile de reducere a sărăciei și privind protecția drepturilor economice, sociale și culturale. Acesta a făcut progrese în integrarea tuturor drepturilor omului, inclusiv dreptul la dezvoltare, în eforturile naționale și cooperarea internațională, în special în contextul Obiectivelor de

Dezvoltare ale Mileniului. Elaborarea programelor de dezvoltare bazate pe drepturile omului este unul din principiile-cheie ale echipelor ONU din țările membre.

– *Protecția drepturilor omului în contextul migrației*

Fiecare țară este afectată de migrație, fie ca țara de origine, de tranzit, de destinație sau ca o combinație a acestora. Aproximativ 200 de milioane de oameni trăiesc în afara țării lor de naștere. În timp ce migrația este, pentru mulți, un efect pozitiv și o posibilitate de a cumula experiență, pentru alții, realitatea este una de discriminare, exploatare și abuz. Eșecul statelor de a proteja migrații împotriva practicilor abuzive indică serioase probleme privind drepturile omului, care sunt în mod regulat denunțate de ONU. În acest context, traficul de ființe umane la nivel global este un alt domeniu de preocupare serioasă.

Biroul a sprijinit activitatea Raportorului Special privind drepturile migranților, începând cu 1999. Ca urmare a intrării în vigoare a Convenției internaționale privind drepturile tuturor Lucrătorilor migranți și membrilor familiilor acestora în 2003, Biroul a primit un impuls suplimentar în acest domeniu. Tot mai mult, alte organizații internaționale, mecanisme privind drepturile omului s-au concentrat pe situația migranților. Biroul a continuat eforturile sale de a consolida drepturile migranților și de a deschide perspectiva dezbaterilor internaționale privind politica în domeniul migrației, inclusiv prin activitatea sa în calitate de membru al Grupului Global privind Migrația. Biroul oferă de asemenea îndrumare și asistență tehnică pentru state și alte părți interesate în ceea ce privește drepturile migranților și eforturile de combatere a traficului de ființe umane.

– *Protecția drepturilor omului în situații de conflict armat, violență și insecuritate*

Cele mai grave încălcări ale drepturilor omului sunt frecvent comise în timpul perioadelor de conflict armat. Conflictele armate sunt adesea considerate de către părțile acestora drept o posibilitate de a angaja orice mijloace necesare pentru a câștiga, indiferent de urmări asupra drepturilor omului și a obligațiilor asumate. De fapt, tratatele internaționale de drepturile omului se aplică în orice moment, inclusiv în timpul conflictelor armate și în alte situații de violență, deoarece unele drepturi ale omului nu pot fi suspendate, altele pot să fie, dar numai pe baza unor criterii foarte restrictive. În plus, în situații de conflict armat, se aplică dreptul internațional umanitar.

Mandatul Biroului, prioritățile, prezența pe teren, expertiza și locul său în ONU îi oferă poziția unică de a ajuta la menținerea păcii și securității. Concomitent

cu Biroul este implicat și Înalțul Comisar și echipele de intervenție rapidă. Această activitate impune de multe ori susținerea Consiliului pentru Drepturile Omului, comitetelor ONU și procedurilor speciale. Cu toate acestea progresul activității Biroului este limitat de disponibilitatea resurselor și de susținerea politică. Activitatea Biroului se concentrează în mod special asupra protecției vieții și a integrității fizice, protecției drepturilor populațiilor celor mai vulnerabile și / sau celor mai afectate de conflictele armate și de violență.

– *Consolidarea mecanismelor drepturilor omului și dezvoltarea progresivă a dreptului internațional în domeniul drepturilor omului*

În ultimii cinci ani a avut loc o reformă substanțială a organismelor internaționale și a mecanismelor care alcătuiesc sistemul ONU de drepturile omului, cu largi implicații pentru activitatea Biroului. Comisia pentru drepturile omului a fost înlocuită de către Consiliul pentru Drepturile Omului în 2006. În 2008 a fost lansat mecanismul de evaluare periodică universală, și a avut loc revizuirea procedurilor speciale ale Consiliului. Luate împreună, aceste modificări reprezintă un pas semnificativ înainte pentru sistemul drepturilor omului și progrese făcute în asigurarea coerenței și consecvenței sistemului ONU. Cu toate

acestea, reformele au adăugat în mare Biroului un volumul de muncă suplimentar. Aceste responsabilități suplimentare nu au fost însoțite de o creștere echivalentă a resurselor.

Din perspectiva consolidării mecanismelor de drepturile omului, activitatea Biroului se concentrează pe colaborarea cu statele membre, pentru a asigura monitorizarea punerii în aplicare a recomandărilor ONU și consolidarea unei viziuni comune cu Biroul în privința unei asemenea monitorizări. Totodată, Biroul își propune să asigure o mai mare coordonare, coerență și consecvență între diferitele mecanisme de protecție a drepturilor omului, consolidarea capacității sale de a sprijini statele membre în curs de dezvoltare, acordarea de asistență Consiliului, asigurându-se că acesta se concentrează asupra încălcărilor cronice și urgente a drepturilor omului.

Bibliografie:

1. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner Report 2010
2. Global review of the OHCHR Technical Cooperation Programme (Synthesis Report) 2003
3. High Commissioner's Strategic Management Plan 2010 - 2011
4. General Assembly Resolution A/RES/48/141
5. <http://www.ohchr.org/EN/Pages/WelcomePage.aspx>

TRIBUNA AUDIENTULUI: INVESTIGAȚII ȘTIINȚIFICE

Semnele estimative: cauzele utilizării legislative, mecanismul reglementării juridico-penale

Lurie Lealin

audient al INJ,
candidat la funcția de procuror

In this article we try to establish the causes of estimated signs existence in criminal law. In the legal doctrine those causes typically are divided into objective and subjective.

Besides, in presented work are revealed and analysed the functions of estimated signs, so it is defined their value in modern criminal law. The given functions should be taken into consideration by working out of any practical principles of estimated signs drawing up or application.

Cauzele utilizării legislative a semnelor estimative

În prezentul articol vom încerca să stabilim cauzele existenței semnelor estimative în dreptul penal. În doctrina juridică aceste cauze se împart de regulă în obiective și subiective.

Rădăcinile utilizării semnelor estimative, precum și izvoarele de provenire a oricărui alt fenomen juridic, sunt obiectivizate. Procesele ce umplu realitatea se caracterizează printr-o varietate largă, dinamism permanent (condiționat, la rândul său, de factori social-politici, istorici, culturali), modificarea, căderea în desuitudine a celor vechi și apariția formelor noi, precum și un specific pronunțat al fiecăruia dintre ele. Toate acestea se referă și la acele procese, care urmează a fi reglementate juridico-penal și de aceea sunt estimate în cadrul criminalizării și decriminalizării faptelor.

Este absolut logic, că în condițiile expunerii materialului juridico-penal într-un mod exclusiv cazuistic care presupune înglobarea în dispoziția normei de incriminare a unei liste exhaustive de situații concrete, politica penală nu va putea să întreprindă măsuri eficiente împotriva acestor situații, să reacționeze la apariția noilor forme ale activității criminale și dispariția celor precedente. Semnele estimative, în virtutea structurii nefixe

a conținutului său înglobează un număr nelimitat de hotare stricte a caracteristicilor juridico-penale, permit practic îndată să „răspundă” la schimbările sociale sau juridice corespunzătoare și se prezintă, astfel, drept unul din mijloacele tehnice necesare pentru asigurarea stabilității și dinamismului legii penale.

Din aceste motive, cauza obiectivă principală a utilizării semnelor estimative în legea penală reprezintă varietatea extremă a obiectelor social periculoase, proprietăți și fenomene care necesită a fi luate în considerare și supuse unui control din perspectiva proceselor dialectice prin care ele evoluează.

În ceea ce privește cauzele subiective ale utilizării semnelor estimative în legislația penală, principala dintre acestea se prezintă a fi crearea unui procedeu deosebit a tehnicii legislative, necesar pentru reflectarea în cadrul dreptului a varietății menționate de fenomene și procese ale vieții sociale. Drept explicație a naturii subiective cauzei date poate servi, în viziunea noastră, următorul factor: orice procedeu a tehnicii legislative nu este o consecință directă și inevitabilă a premiselor obiective ale dreptului sub aspectul aplicării acestuia, dar este creat exclusiv în virtutea voinței legiuitorului, când eforturile și dorințele acestuia se concentrează conștient și motivat în jurul formării instrumentului tehnico-juridic respectiv. În cazul nostru, este vorba despre utilizarea legislativă a semnelor estimative, care reprezintă prin sine unul din așa-numitele mijloace artificiale și procedee tehnice, cu ajutorul cărora viața în toată varietatea sa se supune schematizării, se rezumă la indici comuni.

Astfel, considerăm că utilizarea în legislația penală a semnelor estimative reprezintă un vector de principiu a legiuitorului și nu este condiționată de cauze strict obiective. Acestea din urmă, reflectându-se în diversitatea și dinamismul fenomenelor care sunt supuse reglementării juridico-penale, nu duc în mod inevitabil la întrebuițarea legislativă a semnelor estimative. Deci, vorba nu este despre imposibilitatea obiectivă de schimbare permanentă a legislației penale, ci despre ineficiența calitativă a unor astfel de schimbări, în rezultatul cărui fapt legiuitorul recurge la utilizarea semnelor estimative într-o măsură sau alta.

Drept temei pentru utilizarea intenționată a semnelor estimative (ca un procedeu de sine stătător de tehnică

legislativă) într-o măsură oarecare reprezintă legătura dreptului, inclusiv a dreptului penal, cu știința lingvistică, posibilitățile căreia nu întotdeauna sunt suficiente pentru expunerea esenței proprietăților și relațiilor întruchipate în semnul estimativ.

În contextul celor menționate, nu putem să nu fim de acord cu cercetătorii ruși în domeniul respectiv E. Kobzeva¹ și T. Kașanina, care văd în cauzele subiective ale utilizării semnelor estimative doar momentele negative: „... erorile legiuitorului, nivelul insuficient de dezvoltare a tehnicii legislative...”.

Totodată, se impune precizarea că T. Kașanina atribuie la cauzele subiective de existență a semnelor estimative nivelul insuficient de dezvoltare a practicii aplicării normelor juridice², fapt cu care nu putem fi de acord. După cum este cunoscut, practica de aplicare a dreptului, laturile pozitive și negative ale acesteia se află în dependență directă de faptul cât de calitativ sunt formulate normele care urmează să se aplice.

Același lucru se poate spune și despre gradul de dezvoltare a practicii, care din start a fost condiționat de nivelul tehnicii legislative și teoriei științifice. Întrebarea la construirea normelor juridico-penale a semnelor estimative influențează asupra eficienței practicii de aplicare a dreptului și este una din cauzele momentelor negative sau pozitive ale acesteia, dar nu invers. Unicul exemplu când practica poate influența utilizarea semnelor estimative reprezintă realizarea dreptului în statele care aparțin familiei de drept anglo-american.³ Pentru acestea este specific recunoașterea drept izvor de drept a precedentului judiciar și, drept urmare, hotărârea instanței ierarhic superioare pe cazul concret, prin care se aplică un semn estimativ concret, va fi obligatorie sub aspectul utilizării semnului estimativ respectiv pentru alți reprezentanți ai puterii judecătorești. Însă situația descrisă se referă nu la gradul insuficient de dezvoltare a practicii judecătorești, ci la trăsăturile specifice ale ei.

Mai mult decât atât, este necesar să menționăm că în cazul dat practica va reprezenta factorul care influențează frecvența utilizării semnelor estimative, dar nu cauza subiectivă generală de existență a lor. În același timp, caracteristicile respective ale autorității de aplicare a dreptului ar fi mai corect de atribuit la un astfel de grup a factorilor determinanți, precum obiceiurile și tradițiile activității de legiferare într-un stat concret.

A.Malinovski atribuie la cauzele existenței legislative a semnelor estimative, printre altele: 1) imposibilitatea stabilirii exacte a semnelor ce caracterizează conceptele estimative, ceea ce duce la utilizarea altor concepte estimative întru definirea primelor; 2) senzația legiuitorului că conținutul conceptelor estimative este evident⁴.

Luând în considerare cele expuse mai sus privind cauzele existenței semnelor estimative, urmează să stabilim importanța utilizării acestora în legislația penală.

Funcțiile semnelor estimative în mecanismul reglementării juridico-penale

În literatura juridică de specialitate se propun diferite clasificări ale funcțiilor. Astfel, M. Baru definește drept funcție a conceptelor estimative apropierea practicii de creare a dreptului cu cea de aplicare a lui. T. Kașanina afirmă că semnelor estimative le sunt caracteristice funcțiile: reglementării individuale a relațiilor social; reglementării normative; „atenuării” preciziei formale a dreptului; economiei legislative; asigurării înțelegerii normelor juridice; funcția prognostică⁵.

S. Șapcenko, în dependență de aspectul de abordare a semnelor estimative, evidențiază următoarele funcții: funcția de estimare; funcția reglementării individuale subnormative a relațiilor sociale; funcția de substituire⁶.

V. Ignatenko împarte toate funcțiile semnelor estimative în două grupuri:

- 1) funcțiile de asigurare a acțiunii generale ale legii administrativ-delictuale;
- 2) funcțiile în domeniul aplicării normelor juridice administrativ-delictuale.

În cadrul acestor grupuri autorul menționat scoate în evidență următoarele funcții:

- 1) Principala funcție – asigurarea stabilității legii; funcțiile complementare – atenuarea caracterului formal al legii, corelarea normelor administrativ-juridice cu normele morale, economia legislativă, funcția prognostică.
- 2) Principala funcție – reglementarea individuală subnormativă; funcțiile complementare – funcțiile mijlocului de individualizare a răspunderii administrative, mijlocului de stabilire a atribuțiilor discreționare, funcția de delimitare⁷.

V. Pitețki, de asemenea, abordează funcțiile semnelor estimative sub două aspecte – general și special.

La categoria funcțiilor generale, în viziunea acestuia, se atribuie funcțiile asigurării plenitudinii legii penale, reacției preventive, acordării reglementării juridico-penale caracterului de flexibilitate. Funcția specială este cea a expunerii diferențiate a nivelului de pericol social. În legătură strânsă cu această funcție se găsesc și altele, evidențierea cărora, din cuvintele lui V. Pitețki, poartă un caracter convențional. Astfel, în dependență de locul aflării semnului estimativ în sistemul normelor Codului Penal, sunt evidențiate următoarele tipuri de funcții speciale: expunerii nivelului sau gradului a pericolului social infracțiunilor comise; diferențierii

volumului de răspundere pentru comiterea infracțiunii; schimbării regimului juridic al condamnaților în cadrul executării pedepsei de către aceștia⁸.

În ceea ce ne privește, suntem de acord cu cele expuse de E. Kobzeva cu referire la funcțiile semnelor estimative. Astfel, aceste semne posedă următoarele funcții:

În primul rând, funcția estimativă.

În al doilea rând, funcțiile ce sunt caracteristice pentru utilizarea semnelor estimative în calitate de procedeu de sine stătător al tehnicii legislative:

- 1) de economisire a materialului legislativ;
- 2) de substituire;
- 3) compromisorie;
- 4) dialectico-prognostică;
- 5) de consolidare;
- 6) normativă.

În al treilea rând, funcțiile complementare ale semnelor estimative:

- 1) activizarea lucrului instanțelor judecătorești superioare;
- 2) funcția lingvistică.

Vom analiza fiecare din ele.

S. Șapcenko scrie că conceptele estimative, introducând elementul de estimare în conținutul normei juridice, înalță funcția ei estimativă – de rând cu cea descriptivă și dispozitivă – la rangul de funcție dominantă.

Fiind total de acord cu autorul celor expuse, considerăm că această funcție trebuie să fie examinată în primul rând, deoarece ea reflectă esența semnelor estimative, reflectându-le „natura estimativă” și demonstrând complex importanța trăsăturilor lor fundamentale.

Organele statale de creare a dreptului, estimând fenomenele sociale prin prisma criteriilor valorice ale societății, ridică această estimare în rangul de lege, o fixează în calitate de voință a poporului în normele de drept. În calitate de realizare a estimării în drept, normele acestuia se prezintă sub forma unor concepte juridice, care fixează importanța socială a obiectelor corespunzătoare, acordându-le caracterul juridic. Natura acestei fixări diferă în funcție de forma logică a conceptului aleasă de legiuitor.

Astfel, conceptele în sensul strict al acestui cuvânt, indicând asupra semnelor formal-determinate ale obiectelor reflectate, nu conțin în sine „elementul de estimare” și prin aceasta redau importanța socială în mod „mijlocit”. Conceptele estimative, invers, sunt menite în mod „nemijlocit” să reflecte importanța diferită a fenomenelor asemănătoare după semnele sale empirice de fixare și se manifestă sub acest aspect ca o „legitate statal-juridică specifică”, concentrând în sine „elementul de estimare”. Deci, funcția de estimare, care se atribuie la mo-

dalitatea conceptelor juridice examinate în sfera creării dreptului, se manifestă prin întru-chiparea în semnele estimative a estimării valorice (contravalorică).

Un rol semnificativ îl au semnele estimative și la etapa realizării dreptului: subiectul de aplicare a lui, aplicând norma juridică, într-un fel continuă și duce pînă la sfârșit depistarea valorilor (contravalorilor) începută de legiuitor și acordarea acestora unui sens juridic. Din aceste considerente, calificarea juridică a faptelor efectuată prin intermediul normei respective reprezintă prin sine cunoașterea esenței sociale a lor. Practic, toate semnele estimative reprezintă o oarecare oglindă, care reflectă tezele legiuitorului privind valorile sau contravalorile obiectelor juridico-penale, caracteristicilor, fenomenelor, proceselor, exprimate prin acestea.

Fiind o specie deosebită a conceptelor juridice și totodată o formă logică de sine stătătoare, semnele estimative se manifestă drept elemente obligatorii în cadrul realizării proceselor:

- 1) de calificare (stabilirea corespunderii semnelor normei juridice de drept penal cu semnele faptei social periculoase comise);
- 2) de stabilire a pedepsei penale (stabilirea corespunderii semnelor normei juridice de drept penal cu semnele fenomenelor vieții sociale, care au însemnătatea juridico-penală de individualizare).

Prin aceasta, semnele estimative nu diferă de alte semne, asigură într-un anumit sens realizarea procesului de aplicare a dreptului ca un tip de sine stătător al activității de estimare și introduc, astfel, în activitatea persoanelor care aplică normele juridice respective, elementul de estimare.

Astfel, semnele estimative îndeplinesc nemijlocit funcția estimativă. Pe de o parte, ea se manifestă prin întru-chiparea în cadrul semnelor estimative a estimării valorice (contravalorice), pe de altă parte – prin semnele estimative nemijlocit în procesul de aplicare a dreptului: cînd ele asigură posibilitatea reglementării individuale subnormative a relațiilor sociale prin includerea în norma juridică a estimării, care presupune necesitatea concretizării ei de către subiectul de aplicare a dreptului.

Însă despre însemnătatea esențială a semnelor estimative se poate vorbi doar cu referire la tehnica legislației penale și cu luarea în considerare a locului, pe care îl are în cadrul ei utilizarea acestora. În literatura juridică nu întîlnim o abordare uniformă privind definiția și conținutul tehnicii legislative. Diversi autori includ în cadrul ei diverse proprietăți și semne. Sarcinile noastre nu presupun cercetarea detaliată a esenței acestui fenomen juridico-penal și de aceea îl vom caracteriza doar într-un mod general: este un ansamblu de modalități (reguli, procedee) de formare a reglementărilor juri-

dico-penale în scopul compunerii celor mai corecte și elaborării celor mai raționale acte normative.

În acest context, suntem pe poziția potrivit căreia tehnica legislației penale se formează exclusiv prin mijloace tehnice, lipsite de conținut social-politic și nuanțe ideologice, adică fenomenul juridic abordat presupune variante exclusiv tehnice de soluționare a problemelor, pentru eliminarea și soluționarea cărora el a fost creat.

Una din metodele de formare a normelor juridico-penale este utilizarea semnelor estimative. În viziunea noastră, în cazul dat este vorba de un procedeu de sine stătător al tehnicii legislative, fapt care poate fi explicat prin următoarele raționamente. În primul rând, însuși utilizarea semnelor estimative ca un act formal de executare a deciziei legislative nu poate fi privită în calitate de regulă a tehnicii legislative, deoarece ea reprezintă doar modul de descriere a normei și nu este o reflectare în lege a anumitor recomandări sau principii elaborate de știință. Însă utilizarea legislativă a acestui mod întotdeauna trebuie să fie efectuată cu respectarea strictă a unui ansamblu de principii – principii de formare a normelor juridico-penale, care conțin semne estimative, ceea ce și va fi o garanție de realizare corectă a lui. În al doilea rând, utilizarea legislativă a semnelor estimative conține un astfel de volum a proprietăților specifice, neordinare, care permit să-l distingem de modul abstract de descriere a dispozițiilor normelor juridico-penale și să vorbim despre sensul lui de sine stătător.

În baza celor expuse, putem formula următoarea definiție: utilizarea semnelor estimative reprezintă un procedeu de sine stătător al tehnicii legislative de drept penal, legat de reprezentarea a uneia sau mai multor statuări ale normei juridico-penale prin semne estimative și care acordă, astfel, dreptul de stabilire a conținutului lor către subiectul concret de aplicare a dreptului.

Acum vom trece nemijlocit la stabilirea și analiza funcțiilor care le are utilizarea semnelor estimative, fiind un procedeu de sine stătător al tehnicii legislative.

Funcția de economisire a materialului legislativ. Fiind mijlocul de atingere a celui mai înalt grad de generalizare, semnele estimative sunt menite să acopere prin conținutul său tot câmpul acelor proprietăți și relații sociale, pentru reglementarea cărora este creată nemijlocit norma juridico-penală.

Întruchiparea în semnele estimative a „formulelor abstracte” permite adaptarea normelor care le conțin la diverse situații juridico-penale, indiferent de specificul acestora și varietatea aspectelor lor sociale. Prin aceasta se manifestă funcția semnelor estimative de economisire a materialului legislativ: plentitudinea normei juridico-penale este combinată cu aptitudinea ei de a se adapta la cele mai diverse situații, disparind necesitatea enumerării a acestora în legea penală.

Funcția de substituire. Fiind unul din mijloacele tehnice de expunere a conținutului specific al dreptului penal, semnele estimative au un caracter neordinar. Vorbim, astfel, de semnele estimative notate de aceleași cuvinte, dar care au menirea să reflecte fenomene și obiecte diferite după semnificația socială (astfel, de exemplu, *alte urmări grave* se manifestă drept semn de calificare în cadrul infracțiunilor contra vieții sexuale – art.171, 172 CP; și contra patrimoniului – art.189 CP; și contra securității publice și a ordinii publice – art.278, 281, 292 CP, etc.). Sigur, conținutul semnului estimativ, utilizat în norme juridico-penale diferite după caracter, variază în funcție de specificul situației juridico-penale, iar sensul unității lexicale utilizate pentru notarea semnului estimativ își pierde similitudinea cu referire la toate cazurile de utilizare legislativă a lui.

Aceasta are loc în virtutea faptului că semnele estimative nu dispun de o structură strict fixată a conținutului și se prezintă drept formule legislative abstracte. Conținutul lor de bază este compus din astfel de caracteristici generale care își obțin sensul individualizat doar în corelarea cu alte proprietăți nou apărute. Generarea acestor din urmă are drept cauză specificul componenței de infracțiune concrete, la construirea căreia a fost întrebuițat semnul estimativ. Sensul general al conținutului de bază al semnului estimativ de fapt ne permite să îl utilizăm pentru exprimarea semnificației diferite a unei multitudini de fenomene juridico-penale.

Astfel, potrivit DEX-ului, conținutul conceptului *grav* îl formează semnul general unic – „care prezintă un mare pericol; susceptibil să aibă consecințe serioase; greu”. Prin urmare, concretizarea acestui semn estimativ va fi efectuată cu ajutorul altor semne, esența cărora depinde de specificul componenței concrete de infracțiune.

În cadrul cercetărilor sociologice, am pus în fața respondenților întrebarea, dacă semnele estimative identice prin exprimare din diferite norme ale Părții Speciale din Codul Penal al Republicii Moldova au un conținut invariabil.

Majoritatea lucrătorilor practici (16 persoane, sau 80% din numărul total de respondenți) au dat un răspuns negativ și doar 4 persoane (20%) au dat un răspuns afirmativ.

Nu putem fi de acord, totuși, cu majoritatea celor interogați în cazul dat, deoarece în principiu, atât legiuitorul, cât și subiecții de aplicare a dreptului, sunt interesați în evitarea oricăror confuzii între termenii din legislația penală, aplicarea uniformă a acestora și deci, utilizarea acelorași sintagme în vederea caracterizării acelorași fenomene sociale sau juridice. Lipsa unei astfel de stabilități mai degrabă nu este regulă, ci o excepție de la regulă.

Astfel, considerăm că funcția de substituție, caracteristică pentru semnele estimative, permite de a face o excepție de la regula generală: concepte identice după exprimare trebuie să corespundă după conținutul lor.

Funcția compromisorie. În teorie de regulă se evidențiază două tehnici tradiționale de construcție a reglementărilor juridice. Este vorba de modalitatea cazuistică și cea abstractă de expunere a materialului juridico-penal. Prima modalitate este legată de enumerarea exhaustivă a tuturor cazurilor, care cad sub incidența unei norme juridico-penale, când „legiuitorul tinde să înglobeze în dispoziția normei un număr finit de situații concrete.”⁹ Cea de-a doua modalitate, invers, presupune utilizarea formulelor generale, extrem de elastice, „generalizarea la maxim a semnelor, cu ajutorul cărora este formulată reglementarea juridico-penală”¹⁰.

Însă, după cum menționează mai mulți autori, într-o formă pură nu există nici prima și nici cea de-a doua modalitate. Să luăm, de exemplu, Anglia. Pentru dreptul penal al acesteia, care întruchipează trăsăturile principale ale sistemului de drept anglo-american, este caracteristic atribuirea precedentului judiciar sensului de izvor al dreptului, iar prerogativa de creare a dreptului în virtutea acestui fapt se împarte între organele legislative și judiciare. În același timp, deși persistă caracterul absolut cazuistic al hotărârilor judecătorești, pentru sistemul de drept al Angliei este caracteristic și utilizarea unor concepte foarte generale (estimative), precum *omul rațional*, *acțiune evidentă*, *iresponsabilitate*, *grosolanie*, etc.

Practic, în toate statele pe parcursul multor ani semnele estimative îndeplineau (poate nu întotdeauna într-un mod potrivit) rolul de „suplinitor” al causalității.

Actualmente, sistemul juridic al Republicii Moldova în linia generală se caracterizează prin combinarea optimă a celor două modalități menționate, iar în textul legii penale noi putem găsi atât elemente ale cazuisticii, cât și cele ale abstracției. Pe de o parte, legislația penală autohtonă dă dovadă de maturitatea sistemului juridic al statului nostru, deoarece modalitatea de expunere a materialului juridic asigură sfera largă de activitate a normelor juridice penale și întruchiparea politicii penale în cadrul acestora. Pe de altă parte, dreptul penal reprezintă o ramură juridică, legată de aplicarea măsurilor de constrângere severe și, respectiv, legea penală trebuie să fie guvernată de principiul legalității, reglementările juridice urmează să aibă un caracter strict determinat și să conțină prevederi exhaustive, pe cât aceasta este posibil. Aceste cerințe pot fi îndeplinite doar prin intermediul unei expuneri cazuistice a materialului juridico-penal și a unor astfel de procedee precum enumerarea exhaustivă, stabilirea precisă a mărimii proporțiilor, utilizarea conceptelor juridice strict-determinate, etc.

Vorbind despre cazuistică, este necesar să menționăm că drept consecințe a acesteia apare reglementarea extrem de individuală a relațiilor sociale, neclaritatea scopurilor finale ale legiuitorului, precum și caracterul formal determinat al reglementărilor juridico-penale. Pentru a „suplini” această strictețe, univocitate, imperativitate, ținând cont că problemele calificării nu pot fi soluționate prin analogie în dreptul penal, legiuitorul realizează un procedeu de abstragare – utilizarea semnelor estimative. În acest mod, luând drept exemplu art.278 CP RM (actul terorist) putem vedea că lista faptelor care formează latura obiectivă (*provocarea unei explozii, a unui incendiu*) se finisează cu semnul estimativ „*săvârșirea altei fapte care creează pericolul de a cauza moartea ori vătămarea integrității corporale sau a sănătății, daune esențiale proprietății sau mediului ori alte urmări grave*”.

Astfel, semnele estimative îndeplinesc funcția compromisorie. Dacă conceptele formalizate, strict-determinate, fiind manifestări ale cazuisticii, asigură precizia, strictețea, exactitatea reglementării juridico-penale, atunci conceptele relativ-determinate (și îndeosebi cele estimative – ca un mijloc de atingere a celui mai înalt nivel de abstracție) – asigură flexibilitatea și dinamismul.

T. Kașanina afirmă, că conceptele estimative se prezintă ca un mijloc de control asupra admisibilității limitelor determinării formale, pentru ca ultima din ceva bun să nu se transforme într-un rău social (funcția de „îmblinzire” a determinismului formal al dreptului).

V. Pitețki menționează, că întrebuintarea semnelor estimative se manifestă ca o „rezervă internă” a dreptului penal, care permite la soluționarea fiecărei situații juridico-penale de a lua în considerație ambianța social-politică, circumstanțele concrete ale cauzei penale, personalitatea făptuitorului (funcția de acordare a elasticității reglementării juridico-penale).

Funcția dialectico-prognostică. La examinarea cauzelor existenței semnelor estimative am menționat că factorul obiectiv care determină utilizarea lor în legislația penală este multitudinea acelor fenomene și procese, a căror pericol social necesită o reglementare juridico-penală detaliată. Pericolul social al diferitor manifestări antisociale poate să se schimbe – să scadă sau să se mărească – sub influența circumstanțelor obiective. Mai mult decât atât, în practica reglementării juridico-penale au existat cazuri când pericolul social al obiectelor, proprietăților, fenomenelor în genere dispărea. Realitatea ce ne înconjoară este într-atât de variată, neordinară, dinamică, instabilă, că legiuitorul nu este în stare să reacționeze eficient și rapid la apariția noilor manifestări social periculoase, căderea în desuitudine a celor vechi și la alte procese de evoluție. În viziunea noastră, sem-

nele estimative se manifestă drept un ajutor deosebit în stabilizarea mecanismului reglementării juridico-penale, acordarea acestuia flexibilității, dinamismului, posibilităților de a lupta eficient cu criminalitatea.

Astfel, semnele estimative îndeplinesc funcția dialectico-prognostică: ele nu doar permit luarea în considerare și adaptarea la procesele dialectice care se referă la fenomenele juridico-penale, dar și contribuie la criminalizarea practic unimomentană a manifestărilor infracționale noi. Importanța deosebită a acestei funcții se observă în contextul termenului lung, pe care conțea legiuitorul la adoptarea Codului Penal – semnele estimative asigură atribuirea conținutului social nou în instituțiile juridice, fără modificarea formal-normativă a acestora.

Funcția de consolidare. Utilizarea semnelor estimative în legislația penală întotdeauna este legată de lipsa unui caracter evident în ceea ce privește conținutul lor. Spre deosebire de alte concepte juridice, întrebuițarea legislativă a semnelor estimative presupune anumite eforturi suplimentare din partea persoanei care aplică norma juridico-penală respectivă, acestea fiind legate de stabilirea conținutului semnului estimativ. Subiecților de aplicare a dreptului în situația dată le este permis – cu titlu de excepție – să procedeze după propriile sale convingeri, să „decodeze” de sine stătător semnele estimative, legându-le de situații sociale concrete și bazându-se pe presupuneri privind sensul pe care l-a avut în vedere legiuitorul. Conducându-se de propria conștiință juridică, autoritatea care aplică dreptul în final adoptă o decizie material-procesuală importantă: dacă evenimentul care a avut loc este sau nu este înglobat de semnul estimativ.

În literatura juridico-penală funcția pe care o îndeplinesc în situația abordată de noi semnele estimative de regulă este percepută ca reglementarea subnormativă a relațiilor sociale. Pare a fi mai exactă denumirea acestei funcții ca o funcție de consolidare a teoriei științifice, legislației și practicii. Aplicând norma juridică, subiectul de drept în viziunea noastră nu supune situația juridico-penală care a apărut unei reglementări, dar încearcă s-o soluționeze prin mijloacele care îi sunt acordate de legiuitor. Apelând la statuările doctrinei juridico-penale, autoritatea de aplicare a dreptului le adaptează la circumstanțele cazului concret și în baza analizei complexe a datelor obținute în rezultatul concretizării trage concluzia finală.

Este necesar de menționat că semnele estimative permit consolidarea nu doar a sferelor de activitate juridico-penale; concretizarea lor presupune apelarea și la alte părți ale cunoașterii juridice. Din aceste considerente tragem concluzia că semnelor estimative le este caracteristică funcția de consolidare: ele contribuie la

un proces deosebit de important pentru viața reală – funcționarea indisolubilă a legislației penale, a practicii aplicării normelor juridico-penale și teoriei științifice.

Funcția normativă. Fiind elemente de construcție obligatorii ale normelor juridico-penale, semnele estimative inevitabil fac parte din mecanismul reglementării juridico-penale. În acest sens, ele îndeplinesc funcția normativă, care are o natură juridică dublă. Pe de o parte, ea se manifestă prin semnificația de reglementare juridică a semnelor estimative, iar pe de altă parte – prin completarea lacunelor legislației penale.¹¹ Vom explica aceste momente mai detaliat. Fixarea în legea penală a semnelor estimative, după cum se menționa anterior, este legată de eforturi suplimentare din partea subiectului de aplicare a dreptului pentru concretizarea lor.

În legătură cu aceasta, pot să apară anumite dubii privind corectitudinea concretizării respective. Totodată, suntem de opinia, că un pericol mult mai mare prezintă lipsa reglementărilor privind anumite manifestări sociale periculoase drept urmare a abordării cazuistice. În realitate, semnele estimative, posedând conținut și volum specific, stabilesc cel puțin limitele aproximative de aplicare a legii penale. Prin aceasta ele (cu condiția aplicării corespunzătoare a normelor juridico-penale respective) crează din start o premiză pentru evitarea erorilor legate de tragerea faptuitorului la răspunderea penală. Modalitatea cazuistică de expunere a reglementărilor juridice (cu condiția interdicției de a plica analogia legii), invers, poate să ducă la apariția situațiilor care în principiu ar trebui să fie reglementate de anumite norme, însă din cauza lipsei statuărilor exprese ale legii în acest sens, normele respective nu vor putea fi aplicate. Prin urmare, semnele estimative contribuie la completarea lacunilor și evitarea lipsei de reglementări juridice, admise de legiuitor.

Aici, practic, funcțiile semnelor estimative ca procedeu desinestător al tehnicii legislative se epuizează. Însă am putea evidenția și o serie de alte aspecte ale semnificației lor juridice, care prezintă interes.

Așa, de exemplu, semnelor estimative le este caracteristică în viziunea noastră funcția de activizare a lucrului instanțelor judecătorești superioare. O condiție obligatorie pentru corectitudinea aplicării semnelor estimative este interpretarea lor uniformă. În acest sens are un rol deosebit practica instanțelor judecătorești superioare. Acestea, soluționând problema aplicării uniforme a legislației, urmează să clarifice sensul semnelor estimative și să emită acte dedicate regulilor și criteriilor de interpretare a acestora.

În opinia noastră, are dreptul la existență și funcția lingvistică a semnelor estimative. Fiind strâns legate de conceptele legii penale și anumite premise lingvistice

de fixare a acestora, semnele estimative din start, prin însăși faptul existenței sale, stau la straja operării corecte cu conceptele respective atât din partea persoanelor care aplică dreptul, cât și din partea persoanelor care îl elaborează.

Finisînd procesul de stabilire și analiză pozitivă a semnificației care o au semnele estimative, ne vom permite să expunem dezacordul cu una din funcțiile semnelor estimative, evidențiată în literatura juridică de specialitate.

Este vorba de funcția semnelor estimative ca mijloace juridice de asigurare a înțelegerii normelor juridice¹². Aceasta se explică prin faptul că semnele estimative, de regulă, se atribuie la categoria conceptelor cunoscute pe larg, deoarece se conțin în lexiconul social de toate zilele, „se simt” de oameni.

În viziunea noastră, această poziție nu poate fi privită ca una corectă, echitabilă.

În primul rînd, printre conceptele estimative se întînesc astfel de concepte care sunt dificile nu doar pentru înțelegere, dar și pentru percepție: *transmisia de date informatice* (art.260¹ CP RM), *avariile cu poluarea excesivă a mediului* (art.225 CP RM), etc.

În al doilea rînd, poate înțelegerea de către oameni a conceptelor estimative (*proporții considerabile, deosebită cruzime*, etc.) nu prezintă deficiențe, însă cît ea este de simplă sub aspectul aplicării legii penale? Considerăm, că nu este simplă de loc. Aceasta se confirmă prin atenția deosebită din partea Curții Supreme de Justiție în ceea ce privește lămurirea sensului semnelor estimative și elaborarea propriilor variante de interpretare de către teoreticieni și practicieni. „Simplitatea aparentă deseori duce la interpretarea neuniformă a aceluiași fenomen...”¹³. Trebuie luat în considerare și faptul că, la evaluarea faptelor și fenomenelor concrete ale realității, subiectul de aplicare a dreptului întrebuițează criterii diferite, în funcție de conținutul semnului estimativ, care a fost format pe parcursul mai multor ani atât de teoria juridică, cât și de practică.

Ținînd cont de cele expuse mai sus, se impune concluzia că utilizarea în legislația penală a semnelor estimative este determinată de un șir de cauze obiective și subiective și este însoțită de îndeplinirea unui spectru larg de funcții diferite după caracterul său. Toate acestea ne vorbesc despre productivitatea aplicării legii penale, care apare cu condiția fixării legislative corespunzătoare a semnelor estimative și respectării principiilor de interpretare a normelor juridico-penale care le conțin.

Bibliografie:

- ¹ Кобзева Е.В. Оценочные признаки в уголовном законе. 2002, pag. 85
- ² Кашанина Т.В. Оценочные понятия в советском праве, 1974, pag. 5.
- ³ Lealin Iu. „Studiu asupra esenței utilizării semnelor estimative în dreptul penal contemporan a unor state străine și posibilităților de implementare a practicilor avansate în realitatea juridico-penală a Republicii Moldova”, Buletinul informativ al Procuraturii RM nr.15, pag.16
- ⁴ Малиновский А.А. Оценочные понятия в законодательстве // Законотворческая техника современной России. pag. 271–272.
- ⁵ Кашанина Т.В. Оценочные понятия в советском праве, 1974, pag. 9–14.
- ⁶ Шапченко С.Д. Оценочные признаки в составах конкретных преступлений, 1988, pag. 12.
- ⁷ Игнатенко В.В. Оценочные понятия в законодательстве об административной ответственности, 1989, pag. 47.
- ⁸ Питецкий В.В. Конкретизация оценочных признаков уголовного законодательства// Советская юстиция. 1991 №2. pag. 51–65.
- ⁹ Наумов А.В. Форма уголовного закона и ее социальная обусловленность // Проблемы совершенствования уголовного закона. 1984, pag. 21.
- ¹⁰ Наумов А.В. *Ibidem*, pag. 21.
- ¹¹ Кашанина Т.В. Оценочные понятия в советском праве. 1974, pag. 11.
- ¹² Кашанина Т.В. Оценочные понятия в советском праве, 1974, pag. 13.
- ¹³ Чупрова А.Ю., Чупрова Е.В. Законотворческая техника современной России: состояние, проблемы, совершенствование, 2001. Pag. 317.

MAXIME ȘI CUGETĂRI

SĂ ÎNVĂȚĂM DIN ÎNȚELEPCIUNEA ALTORA

Nimic nu e mai dăunător unui adevăr nou decât o eroare veche.

(Gorthe, Dicht., 15)

La urma urmei, nu contează atât de mult ceea ce spui. Ci felul în care o spui. Nu contează atât de mult limbajul pe care îl folosești, ci tonul pe care îl vorbești.

(Anonim)

Înțelepciunea vine în zece porții, dintre care nouă înseamnă tăcere. Cea de-a zecea porție este buna mânuire a limbajului.

(Proverb scoțian)

Exemplul bun se întoarce printr-un ocol la cel care-l dă, după cum exemplele rele cad asupra autorilor, și nici o compătimire nu există pentru aceia care suferă nedreptăți, pe care făcându-le, au arătat că se pot întâmpla.

(Seneca, Epist., 81, 19)

Noi deseori căutăm fericirea în afara noastră și în părerea oamenilor pe care-i știm lingușitori, nesinceri, nedrepti, plini de invidie, de toane și de idei preconcepute; ce ciudat!

(La Bruyere, Car., De l'homme)

Este mai ușor să părem demni de funcțiile pe care nu le avem, decât de acele pe care le exercităm.

(La Rochefoucauld, Maximes, 164)

Oare nu e o procedare rea aceea de a lăsa să se răspândească atâtea rele sigure și cunoscute, pentru a combate erori contestabile și discutabile?

(Montaigne, Ess., 1, 22)

Faima, deși unii tind spre ea călcând în picioare totul pentru o atinge, este asemenea unui râu care susține în plutire lucruri ușoare și umflate, dar înecă lucruri grele și solide.

(Bacon, Ess., 53)

Când doi fac același lucru, nu e totuși același lucru.

(Syrus, 2, Seneca, Epist., 343)

Dacă nu știm să ne folosim de ceea ce avem și căutăm ce nu avem, vom fi lipsiți de unele din pricina sortii, iar de altele – din pricina noastră.

(Philemon, la Stobaeus, Fluor., 16, 1)

Mulți care vor să pară oameni foarte bine chibzuiți, când sunt oprți de cei care le sunt mai apropiați și care le voiesc binele, nu vor să renunțe la ceea ce au hotărât odată, ci, spre a nu se da pe față că au părăsit o părere greșită, perseverează în ea, până ce dau peste nenorocirile care rezultă de acolo.

(Eusebius, la Stobaeus, Fluor. 23, 16)